

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΙΕΡΕΙΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΕΤΟΣ ΜΘ΄ • ΤΕΥΧΟΣ 1 • ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2000

ΕΚΚΛΗΣΙΑ
ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΣ

ΠΡΟΣ ΤΙ ΑΡΑΓΕ Ο ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ;

Μαζ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν

καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

σελ. 3-4

ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ ΚΑΙ ΑΙΤΗΜΑΤΑ

Εὐαγγέλιου Δ. Θεοδώρου

σελ. 5-6

ΕΟΡΤΑΣΜΕΝΑ ΕΝ ΚΥΡΙΩ

Σεβ. Μητροπολίτου Καισαριανῆς Δανιὴλ

σελ. 7-8

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΣ

Καθηγ. Γεωργίου Ι. Μαντζαρίδη

σελ. 9-10

Η ΥΠΕΡΒΑΣΗ ΤΟΥ ΕΦΗΜΕΡΟΥ

Καθηγ. Ἀθανασίου Δ. Παλιούρα

σελ. 11-13

ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΣ

Ἀρχμ. Μακαρίου Φιλοθέου

σελ. 14-15

ΙΩΒΗΛΑΙΟΝ ΕΤΟΣ 2000

Καθηγ. Α. Μ. Σταυροπούλου

σελ. 16-18

ΤΑ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Επίκ. Καθηγ. Στάτου Θεοδοσίου καὶ Μάνου Δανέζη

σελ. 19-21

ΤΟ ΔΣΚΟΠΟ, ΤΟ ΠΑΡΑΛΟΓΟ ΚΑΙ ΤΟ ΤΡΑΓΙΚΟ

Ἀρχμ. Παύλου Ἰωάννου

σελ. 22-24

ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΛΑΤΡΕΙΑ

Πρωτοπ. Δημητρίου Β. Τζέρπου

σελ. 25-27

Ο «ΧΡΟΝΟΣ» ΣΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ

Πρωτοπ. Ἀδαμάντιου Αἰγυυσιτίδη

σελ. 28-30

Δ' Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΧΑΡΙΣΜΑΤΟΣ

Θεολόγ. Ἐπισκόπου Ἀχελώου Εὐθυμίου

σελ. 31-32

Ο ΜΕΓΑΣ ΑΓΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΟΡΤΗΣ ΤΩΝ ΦΩΤΩΝ

Καθηγ. Ἰωάννου Φουντούλη

σελ. 33

Η ΑΓΑΠΗ ΤΟΥ ΣΤΑΡΕΤΣ ΖΩΣΙΜΑ ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

Καθηγ. Μιχ. Μαζράκη

σελ. 34-35

Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΣΤΟ INTERNET

Ἀρχμ. Ἀγαθαγγέλου Χαραμαντίδη

σελ. 36-38

Ο ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΦΘΟΡΑΣ

Φώτη Κόντογλου

σελ. 39-40

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΙΩΒΗΛΑΙΟΥ ΕΤΟΥΣ 2000

σελ. 41

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Μ. Μελινοῦ

σελ. 42-43

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΙΕΡΟΚΗΡΥΚΩΝ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ

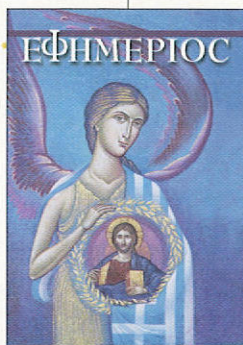
σελ. 44

ΓΙΑ ΜΙΑ ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

σελ. 45

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΑ

σελ. 46-47

Ἔργο τοῦ
Ἀγιογράφου
Βλασίου
Τσοτσάνη

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Μηνιαῖο περιοδικὸ γιὰ τοὺς ἱερεῖς

Ἰω. Γενναδίου 14, 115 21 ΑΘΗΝΑ

Τηλ.: 72.18.308, Fax: 72.18.336

Διεύθυνση Διαδικτύου τῆς Ἐκκλησίας

<http://www.ecclesia.gr>

Ἡλεκτρονικὴ διεύθυνση:

e-mail: iera-synodos@ath.fortnet.gr

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ

τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος
κ.κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ὑπὸ τοῦ Κλάδου Ἐκδόσεων
τῆς Ἐπισκοπιακῆς καὶ Μορφωτικῆς
ὑπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

Ἀρχμ. ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ ΧΑΡΑΜΑΝΤΙΔΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ὁμότ. Καθηγ. Παν/μίου Ἀθηνῶν
Τακτικὸ μέλος τῆς Ἑυρωπαϊκῆς Ἀκαδημίας
τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Τεχνῶν

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ἀρχμ. Μακάριος Φιλοθέου,
Ἀρχμ. Ἀθηναγόρας Δικαίανος,
Πρωτοπ. Δημήτριος Τζέρπος,
Πρωτοπ. Ἀδαμάντιος Αἰγυυσιτίδης,
Πρωτοπ. Ματθαῖος Χάλαρης,
Ἀλέξανδρος Μ. Σταυροπούλου,
Γεώργιος Φίλιας

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΛΕΚΚΟΣ

ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Τμῆμα Συντάξεως

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ - ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΙ
ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ ΑΒΕΕ

Ἀσκληπιοῦ 80, 114 71 Ἀθήνα

Τηλ. 36.24.728, 36.01.605 - Fax: 36.01.679

web site: www.papanikolaou.gr

Πρὸς τί ἄραγε ὁ ἑορτασμός;

Τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν
καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Ε ΟΡΤΑΣΑΝ τὰ κράτη ὑπερηφάνως καὶ μεγαλοπρεπῶς τὴν εἰσοδὸν τοὺς στὴν νέα χιλιετία. Πλημμύρισαν οἱ πόλεις στὸ φῶς. Ξεχείλισαν οἱ πλατεῖες μουσική. Γεμάτοι οἱ δρόμοι ἀπὸ κλόουν ποὺ παριστάνουν τὸν Ἅγιο Βασίλειο. Κάθε σχέση τῆς ἑορτῆς μὲ τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ ἀποσιωπήθηκε ἐπιμελῶς, ὥστε νὰ μὴ παραχθεῖ ἡ ἐκκοσμικευμένη καρδιά τοῦ ἐντυπωσιασμένου πλήθους.

Πρὸς τί ὅμως ἡ φαντασμαγορία; Ἐπέτυχαν μήπως τὰ ἰσχυρὰ κράτη στὴν ἀποστολή τους; Μήπως ἐπικράτησε ἡ εἰρήνη; Μήπως ἔπαυσε ἡ καταπίεση τῶν λαῶν; Μήπως περιορίστηκε ἡ χρῆση βασανιστηρίων, ἡ ὀργανωμένη βία καὶ ἡ ἐξόντωση τοῦ ἰδεολογικοῦ ἢ φυλετικοῦ ἀντιπάλου;

Πρὸς τί λοιπὸν ἡ θριαμβολογία; Τί δικαιολογεῖ τὴν αὐταρέσκεια καὶ τὴ χαρὰ τῆς ἐκκοσμικευμένης κοινωνίας; Τὰ ἐντυπωσιακὰ φῶτα καὶ οἱ βιτρίνες δὲν μποροῦν νὰ κρύψουν τὴ βουβὴ ὅσο καὶ μακρὰ στρατιὰ τῶν φτωχῶν καὶ τῶν ἀνήμπορων. Οἱ ἐντυπωσιακὲς μουσικὲς καὶ οἱ λογιῆς φανφάρες δὲν μποροῦν νὰ σκεπάσουν τὸν στεναγμὸ τῶν ἑκατομμυρίων ἀδελφῶν μας ποὺ γυμνοί, ἀνυπόδητοι, ἄστεγοι, πεινασμένοι, σέρνονται ἀπὸ χώρα σὲ χώρα τοῦ πλανήτη ψάχνοντας νὰ βροῦν ἐπὶ τέλους καταφύγιο.

Πρὸς τί ἄραγε ὁ ἑορτασμός; Βρῆκαν λοιπὸν τὰ ἰσχυρὰ κράτη τὴ βούληση καὶ τὸ σθένος νὰ τσακίσουν τὸ ἐμπόριο ὀπλων, ὥστε νὰ πάψουν νὰ σπέρνουν στοὺς λαοὺς αἷμα καὶ θάνατο; Βρῆκαν τὴ δύναμη καὶ τὸν τρόπο νὰ καταργήσουν τὸ ἐμπόριο ναρκωτικῶν, ὥστε νὰ μὴ μποροῦν οἱ συμμορίες νὰ ρουφοῦν τὸ αἷμα τῶν νέων μας μὲ τίς σύριγγες; Βρῆκαν ἄραγε τὸ θάρρος νὰ ὑπερασπίσουν τὰ μικρὰ παιδιὰ ἀπὸ τοὺς χυδαίους ἐκμεταλλευτὲς των, βρῆκαν τὸ κουράγιο νὰ δώσουν στὸν γέροντα τὴ φροντίδα καὶ τὸν σεβασμὸ ποὺ δικαιούται;

Τίποτε θεβαίως ἀπὸ ὅλα αὐτὰ δὲν ἔχει γίνει. Τί λοιπὸν ὁ ὑπερφίαλος ἑορτασμὸς σημαίνει, τί φανερώνουν τὰ φῶτα τὰ πολλά, πόσο ἀναίτιες καὶ παράφρονες ἀποδείχονται οἱ φανφάρες, ἔχουμε καθῆκον νὰ τὸ ἐπισημαίνουμε ὅλοι οἱ χριστιανοί. Διότι γιὰ τὸν χριστιανό, ὁ πόνος τοῦ ξένου εἶναι δικός του πόνος.

Ἄν ὑπῆρχε συναίσθηση εὐθύνης, δὲν θὰ γινόταν αὐτὸς ὁ ἀήθης ἑορτασμὸς ποὺ ἀπέδειξε μόνο θρασύτητα. Δὲν θὰ ἔβγαιναν οἱ ἡγέτες τῶν κρατῶν στὴν τηλεόραση νὰ μᾶς ποῦν χαμογελαστὰ τίς εὐχές

των, αλλά θα έβγαιναν για να ομολογήσουν πόσον επικίνδυνη είναι η άσκηση εξουσίας χωρίς φόβον Θεοῦ.

Ἄν υπῆρχε ἀπὸ ὅλους μας συναίσθηση εὐθύνης γιὰ τὴν κατάσταση τῶν κοινωνιῶν μας καὶ τὴν πορεία τοῦ ἀνθρώπου, ἀντὶ τῶν φωτισμῶν καὶ τῶν παρελάσεων, ἀντὶ τῶν ἐορτασμῶν καὶ τῆς εὐωχίας, θὰ εἴχαμε περιβληθεῖ σάκκον μετανοίας.

Ακόμη πιὸ θλιβερὸ εἶναι τὸ θέαμα ἐκείνων ποὺ ὑποδέχτηκαν τὴ νέα χιλιετία μὲ ἀλαλαγμούς, νομίζοντας ὅτι μπαίνουμε πιά στὸ «ζῶδιο τοῦ Ὑδροχόου».

Κάποιοι ἀπὸ αὐτοὺς πιστεύουν ὅτι ἡ νέα χιλιετία θὰ σημάνει τὴν εἴσοδο τοῦ κόσμου στὴν ἐποχὴ τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ τεχνολογικῆς ἀνάπτυξης. Ἄδυνατοῦν νὰ συνειδητοποιήσουν ὅτι δὲν εἶναι ἡ ἔλλειψη ἐπιστήμης καὶ τεχνολογίας τὸ πρόβλημα, ἀλλὰ ἡ ἔλλειψη ἠθικῶν κριτηρίων στὴ χρήση τῆς τεχνικῆς καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς ἀνακάλυψης. Δὲν ἀντιλαμβάνονται καὶ, πόσον ὀξύμωρο εἶναι νὰ μιᾶμε γιὰ «ζῶδιο τῆς ἐπιστήμης»!

Κάποιοι ἄλλοι, προσπαθοῦν νὰ κρύψουν τὶς ἄθλιες σατανιστικὲς τοὺς ἀντιλήψεις πίσω ἀπὸ τὶς κραυγὲς γιὰ τὸ «ζῶδιο τῆς νέας χιλιετίας»: ἕως τώρα, λέγουν, ὁ κόσμος βρίσκεται στὸ ζῶδιο τῶν Ἰχθύων (ὅπου Ἰχθεῖς εἶναι ἡ χριστιανικὴ Ἐκκλησία), καὶ τώρα περνᾷ στὸ ζῶδιο τοῦ Ὑδροχόου, τὸ ὁποῖο ταυτίζουν μὲ τὸν Ἐωσφόρο. Ἀλίμονο γι' αὐτοὺς τοὺς παραπλανημένους: ὁ Ἐωσφόρος, ὁ «ἄρχων τῶν δαιμονίων», δὲν ἔχει νὰ περιμένει καμία βασιλεία· ἔχει νὰ περιμένει μόνον τὴν καταδίκη του ἐν ὥρᾳ κρίσεως.

Μέσα στὶς κοσμικὲς διασκεδάσεις καὶ τὸν χορὸ τῶν δαιμονίων, στεκόμαστε κι ἐμεῖς, «μὴ ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις» βεβαίως, ἐορτάζοντας εὐσηχημόνως τὸ ἰωβηλαῖον τῆς Ἐκκλησίας. Ἄς στρέψουμε, λοιπόν, τὸ βλέμμα πρὸς ἐμᾶς τοὺς ἴδιους, ἃς ρίψουμε φῶς στὶς δικὲς μας καρδιές.

Τί σημαίνει γιὰ τὸν χριστιανὸ ἡ εἴσοδος στὸ 2000; Ὅ,τι καὶ ἡ εἴσοδος σὲ ὁποιαδήποτε ἄλλη χρονιά. Ὁ ἀριθμὸς τῶν χρόνων δὲν ἔχει κάποια κρυμμένη μαγικὴ δύναμη ἢ σημασία. Δὲν ὑπάρχουν ζῶδια ποὺ ἐπιδρῶν στὴ μοίρα μας. «Θεὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν, καὶ τὸ θέλει καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας», ὅπως ἔγραψε ἐδῶ καὶ δυὸ χιλιάδες χρόνια ὁ Ἀπόστολος Παῦλος.

Ὁ χριστιανὸς γνωρίζει ὅτι καὶ πρὶν καὶ μετὰ τὸ 1000 μ.Χ., καὶ πρὶν καὶ μετὰ τὸ 2000 μ.Χ., ὁ κόσμος αὐτὸς θὰ παραμένει κόσμος τῆς πτώσεως, κόσμος ὅπου κυριαρχεῖ τὸ σκότος, ὁ πόνος, ἡ προδοσία, ἡ ἐγκατάλειψη, ἡ ἀστοργία, ἡ συντριβὴ τοῦ προσώπου, ἡ ὁσμὴ τοῦ θανάτου. Ὁ χριστιανὸς γνωρίζει ὅτι καὶ πρὶν καὶ μετὰ τὸ 1000 μ.Χ., καὶ πρὶν καὶ μετὰ τὸ 2000 μ.Χ., ὁ κόσμος αὐτὸς θὰ παραμένει κόσμος ὅπου «τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν», κόσμος ὅπου δοκιμάζεται ἡ πίστη μας, ἐνισχύεται ἡ ἐλπίδα μας, διανοίγεται ἡ ὁδὸς τῆς σωτηρίας μας.

Αὐτὴ ἡ στάση προσδιορίζει καὶ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ἐορτάζει ὁ χριστιανὸς τὸ ἰωβηλαῖο: ἡ ἐορτὴ, ἡ κάθε ἐορτὴ, εἴτε ὀνομαστικὴ εἴτε ἐπέτειος, εἶναι ὥρα προσευχῆς, ὥρα ἀγάπης, ὥρα χαρᾶς κι εὐχαριστίας.

Πρωτοχρονιάτικες προσδοκίες και αιτήματα

Του ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

(Β' Πέτρο, γ' 14)

Η άνατολή του Νέου Έτους 2000, που είναι το λυκόφως του είκοστού αιώνας και της δευτέρας χιλιετίας και μās δείχνει τις πρώτες ανταύγειες του λυκαυγούς του είκοστού πρώτου αιώνας και της τρίτης χιλιετίας, άφυπνίζει για μιá ακόμη φορά στο βάθος της ύπάρξεως των Χριστιανών προσδοκίες και αισθήματα, που είναι αντίστοιχα προς αυτά που εξέφραζαν όλοι άνεξαίρετως οι προχριστιανικοί και εκδηλώνουν σήμερα όλοι οι έξωχριστιανικοί λαοί κατά τον έρχομό ενός καινούριου έτους.

Βεβαίως μερικοί από τους λαούς αυτούς τοποθετούσαν ή εξακολουθούν να τοποθετούν την άρχη του Ν. Έτους σε διαφορετικές ήμερομηνίες και χρησιμοποιούν διαφορετικά τυπικά τελετών προς ύποδοχήν του. Παρά ταύτα, σε όλες τις σχετικές έορταστικές εκδηλώσεις τους είναι ευδιάκριτος ένας κοινός γενικός παρονομαστής και ένας πανανθρώπινος —θα λέγαμε με τη διατύπωση του Γιούνγκ— «αρχέτυπος», δηλαδή μιá έμφυτη προδιάθεση, που είτε άνήκει όντογενετικώς στην άσθεντική άνθρωπίνη φύση, είτε έχει δημιουργηθή φυλογενετικώς και μεταδίδεται κληρονομικώς προς ίκανοποίησιν θεμελιώδους ύπαρξιακής ανάγκης έλπιδοφόρου ένατενίσεως του νέου χρόνου. Οί έορτασμοί για τó καλωσόρισμα του καινούριου χρόνου δίδουν άφορημήν όχι μόνον προς διατύπωσιν έξωτερικών εύχών για ύγεια και εύτυχία, αλλά και προς μεταφοράν από τη σφαίρα του άσυνειδήτου στο πεδίο της συνειδήσεως και έξωτερικεύσιν του καθολικού πόθου για άνακαινίσι τόσοσν όλόκληρης της ζωής του άτόμου και της κοινωνίας, όσον και του σύμπαντος κόσμου. Όλοι, όπως έλεγεν ό Arnold von Genner στο έργο του «Rites de passage» (Paris 1909), με τελετές ύπερβάσεως, διελεύσεως, διαβάσεως εκφράζουν τόν πόθο και την προσδοκία για τó «πέρασμα» από την «παλαιά έποχή» σε μιá καινούρια χρονική περίοδο άνακαινίσεως των πάντων.

Οί πρωτοχρονιάτικες μυστηριακές δραματουργικές άναπαράστάσεις των κοσμογονικών μύθων των Βαβυλωνίων, των Άσσυρίων, των Αίγυπτίων, των Ίνδιάνων της Καλιφόρνιας κ.ά. με την άναξωγογήναι τόσοσν των νεκρωμένων θεών τους (λ.χ. του Μαρτούκ, του Όσίριδος), όσον και της κτίσεως οι συν-

δεδεμένες με τις παραστάσεις αυτές τελετές έξομολογήσεως και άφέσεως των άμαρτιών οι καθαρμοί έξαγνισμοί τó καθαριστικά λουτρά τó ιερά δείπνα τó «όργια» (άπό τη λέξι «έργον», δηλαδή από την ίδια λέξι, που ύπάρχει στη σύνθετη λέξι «λειτουργία») ή εκδιώξεις «άποδιοπομπαίων» ζώων ή και άνθρώπων ή ρίψις από τους Λάπωνες σε ρυάκια ή πηγές σπιδωμένων μπρούτζινων δακτυλιδίων για να λάμπη ό ήλιος στο νέο έτος με λαμπρότερη ώραιότητα τó σήσημο της παλαιάς άγίας φωτιάς και τó άναμμα νέου ιερού πυρός όχι μόνον στο ναό της Έστίας στην Ρώμη, αλλά και σε θρησκευτικά κέντρα άλλων χωρών (λ.χ. στην Κίνα, στην Ίαπωνία και στους Ίροκέζους Ίνδιάνους τη Β. Άμερικής) οι κατά την πρώτη ήμέρα του Ν. Έτους πορείες μασκοφόρων, τó Σατουρνάλια και άλλες τελετές, που συμβολίζουν την άρση της καθιερωμένης τάξεως και παντός κατεστημένου — αυτές οι πρωτοχρονιάτικες εκδηλώσεις, τις όποιες δειγματοληπτικώς ύπεμνήσαμεν, όπως και πολλές άλλες, τις όποιες έπισημαίνουν ή θρησκευιολογία και Έθνολογία, είναι, όπως ύποστηρίζουν λ.χ. οι έπιφανείς θρησκευιολόγοι Friedrich Heiler (Μάρμπουργκ Γερμανίας) και Matthias Eder (Τόκιο), έκφρασις του πόθου για μιá όλόκληρωτική άνανέωση μέσα στη νέα χρονιά της άνθρωπίνης ζωής και του κόσμου με την ύπερνίκησι των χαοτικών δυνάμεων.

Οί προχριστιανικές ή έξωχριστιανικές εκδηλώσεις κατά την είσοδο του καινούριου χρόνου, —που κατά κανόνα έχουν πανθειζοντα φυσιολατρικόν χαρακτήρα και συνεχίζουν τη λατρεία άρχαίων γεωργικών λαών, ή όποία άναφερόταν στην χειμερινή νέκρωση και στην προσδοκία της έαρινής άναξωγογήσεως της φύσεως—, είναι άπλως, όπως θα τόνιζε ιδίως ό έπιφανής γερμανός ρωμαιοκαθολικός λειτουργιολόγος Odo Casel, «τύπος», «μορφή», «είδος», που ως προπαιδευτικό σχολείο με την καθολική σε όλους τους λαούς άποκάλυψι του «σπερματικού λόγου» προετοιμάζε και προετοιμάζει για τις «έν πνεύματι και άληθεία» έορτές της θείας «Έπιφανείας του Σωτήρος ήμών Χριστού Ίησοί», οι όποιες κατά τó άγιο Δωδεκαήμερο πλαισιώνουν και ως διάδημα περιβάλλουν τόν έορτασμό της Χριστιανικής Πρωτοχρονιάς.

Ό έορτασμός αυτός, εκτός των άλλων, με την άνάμνησι της Περιτομής του Κυρίου, ύπενθυμίζει τó

αίτημα τῆς ἐσωτερικῆς ἀναγεννήσεως μὲ τὴν περιτομὴ τῆς καρδίας. Αὐτὴ ἡ περιτομὴ γίνεται διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ὄχι διὰ τοῦ γραμματος τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου. Εἶναι «*περιτομὴ καρδίας ἐν πνεύματι καὶ οὐ γράμματι*» (Ρωμ. β', 29). Εἶναι περιτομή, πού δὲν ἐκτελεῖται ἀπὸ ἀνθρώπινο χέρι, ἀλλὰ συνίσταται στὴν πλήρη ἔκδυσι καὶ ἀποβολὴ τῶν ἁμαρτιῶν τῆς σαρκός. Ἡ ἔκδυσις αὐτὴ γίνεται μὲ τὴν πνευματικὴν περιτομή, ἡ ὁποία παρέχεται ἀπὸ τὸν Χριστό: «(Ἐν τῷ Χριστῷ) *περιετιμήθημεν περιτομῇ ἀχειροποιήτῳ ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ σώματος τῶν ἁμαρτιῶν τῆς σαρκός, ἐν τῇ περιτομῇ τοῦ Χριστοῦ*» (Κολοσ. β' 11). Κατὰ Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομο, ἡ πνευματικὴ αὐτὴ περιτομὴ «*οὐ μέρος, ἀλλὰ ὅλον τὸν ἄνθρωπον περιτέμνει*»: Κατὰ τὸν Θεοφύλακτο, «*ὁ Χριστὸς περιτέμνει ἐν τῷ βαπτίσματι ἀπεκδύων ἡμᾶς τοῦ παλαιοῦ βίου*». Ἡ πνευματικὴ αὐτὴ περιτομὴ μᾶς ἐλευθερώνει, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ἀπὸ τὸν ἐγωϊσμό καὶ μᾶς ὠθεῖ στὰ ἔργα τῆς ἀγάπης πρὸς τοὺς παντὸς εἶδους πάσχοντας συνανθρώπους μας. Τῶν ἔργων αὐτῶν ἀκριβῶς ἐξαίρετο ζωντανὸ πρότυπο εἶναι ὁ ἐπίσης τὴν πρώτη Ἰανουαρίου ἐορταζόμενος ἅγιος Βασίλειος ὁ Μέγας.

Τὸ αἶτημα τῆς πνευματικῆς ἀνανεώσεως καὶ τοῦ ἐξαγιασμοῦ, ἐὰν ὑποδηλώθηκε στὶς πρωτοχρονιάτικες τελετὲς τοῦ προχριστιανικοῦ κόσμου, τονίσθηκε πολὺ ἐντονώτερον στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ἡ ὁποία ἐξάγει ὡς Πρωτοχρονιὰν τὴν πρώτη ἡμέρα τῆς νέας σελήνης τοῦ μηνὸς Tirschi. Κατὰ τὸ Λευϊτικὸν ἡ ἡμέρα αὐτὴ, πού ἀναγγέλλεται μὲ σάλπιγγες, εἶναι «*κλήτῃ ἀγία ἡμέρα*» (κγ' 24), ἐνῶ κατὰ τὸ βιβλίον τῶν Ἀριθμῶν πρέπει νὰ ἐορτάζεται μὲ «*ὀλοκαυτώματα εἰς ὁμίην εὐδίας Κυρίου*» καὶ μὲ ὠρισμένες θυσίαι καὶ προσφορὰς καὶ μὲ μετάνοια γιὰ τὴν ἄφεσι τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τὸν ἐξουσιασμό («*περὶ ἁμαρτίας ἐξιλιάσασθαι*»: κθ', 1-6).

Ὁ κατὰ τὴν 1η Σεπτεμβρίου ἐορτασμός τῆς Ἀρχῆς τῆς Ἰνδίκτου, δηλαδή τῆς ἀρχῆς τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ἔτους, δὲν ἐμποδίζει τοὺς Ὁρθόδοξους Χριστιανούς νὰ συγκινουῦνται ἀπὸ τὸν πολυσύνθετο ἐορτασμὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου καὶ νὰ ἐναρμονίζουσιν. τὶς προσδοκίαι, τὰ πνευματικὰ αἰτήματα καὶ τὶς εὐχὲς τοὺς πρὸς τὰ ἀνακαινιστικὰ ὄραματα ὀλοκλήρης τῆς Οἰκουμένης ἡ ὁποία ἐορτάζει τὴν εἴσοδο τοῦ Ν. Ἔτους μὲ ἰδιαιτέρους πανηγυρικοὺς ἐορτασμούς, οἱ ὁποῖοι κορυφώνονται ὅταν πρόκειται γιὰ ἰωβηλαῖο Ν. Ἔτος, ὅπως συνέβη κατὰ τὴν ὑπόδοχὴ τοῦ ἔτους 2000.

Ἡ Ἐκκλησία δὲν παραμερίζει τελείως, ἀλλὰ περιορίζει, καὶ ἐξυγιαίνει τὶς σχετικὲς κοσμικὲς ἐκδηλώ-

σεις χαρᾶς, ὅταν αὐτὲς δὲν συνδέωνται μὲ τὴν ἁμαρτία καὶ τὴν ἀνατροπὴ τῆς ἱεραρχίας τῶν ἀξιών, ἀλλὰ εἶναι συμβατὲς πρὸς τὶς ἐκκλησιαστικὲς λατρευτικὲς ἐκδηλώσεις, πού εἶναι φορεῖς τοῦ σωτηρίου ἀναγωγικοῦ καὶ μυσταγωγικοῦ ἔργου τῆς, τὸ ὁποῖο ἀποβλέπει στὴν ἀνανέωσι τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου.

Κάθε Νέο Ἔτος μᾶς καλεῖ νὰ κάμωμε καινούρια ἀρχή, καθαρίζοντας τὴν «*παλαιὰν ζύμην*», γιὰ νὰ εἴμεθα «*νέον φύραμα*» (ζυμάρι) (Α' Κορ. ε', 7) καὶ νὰ συντελοῦμε στὴν ἀνακαινίσι τοῦ προσώπου μας καὶ τοῦ τραυματιζομένου ἀπὸ τὶς ἁμαρτίαι μας οἰκολογικοῦ φυσικοῦ καὶ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος καὶ ὅλης τῆς κτίσεως, ἡ ὁποία «*κουστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν*» (Ρωμ. ἡ' 22).

Ἡ αὐτοεξέτασις, ἡ αὐτοκριτικὴ καὶ ἡ ἔμπρακτῃ μετάνοια πρέπει νὰ ἐντείνεται ἰδιαιτέρως στὸ τέλος καὶ στὴν ἀρχὴ παντὸς Ν. Ἔτους μὲ κύριον στόχον «*ἀποθέσθαι ἡμᾶς κατὰ τὴν προτέραν ἀναστροφὴν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης, ἀνανεοῦσθαι δὲ τῷ πνεύματι τοῦ νοὸς ἡμῶν καὶ ἐνδύσασθαι τὸν καινὸν ἄνθρωπον τὸν κατὰ Θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας*» (Ἐφ. δ', 22-24).

Ὅταν τὴν ἡμέρα τῆς Πρωτοχρονιάς ἐπαναλαμβάνωμε μὲ τὸν Ψαλμῶδ: «*Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοὶ ὁ Θεὸς καὶ πνεῦμα εὐθὲς ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου*» (Ψαλμ. ν', 12), τότε ὁ Θεὸς θὰ μᾶς ἀπαντᾷ: «*Ἴδου καινὰ ποιῶ πάντα*» (Ἀποκ. κα' 5) «*καὶ ρανῶ ἐφ' ἡμᾶς καθαρὸν ὕδωρ... καὶ καθαρῶ ἡμᾶς καὶ δώσω ὑμῖν καρδίαν καινὴν καὶ πνεῦμα καινόν, δώσω ἐν ὑμῖν καὶ ἀφελῶ τὴν καρδίαν τὴν λιθίνην ἐκ τῆς σαρκός ὑμῶν καὶ δώσω ὑμῖν καρδίαν σαρκίνην*» (Ἰεζ. λστ' 26).

Ἐὰν γὰρ ἔχομεν ἐσωτερικὴν πληροφορίαν ὅτι ἔχομε τέτοιαν ἐσωτερικὴν ἀνανέωσι; Νοιώθωμε ὅτι μοιάζωμε μὲ τὸν Μ. Βασίλειο καὶ ὅτι ἡ καρδιά μας εἶναι σαρκινὴ καὶ εὐαίσθητοποιημένη στὰ ζητήματα τῆς περιθάψεως τοῦ Χριστοῦ στὸ πρόσωπο τῶν πασχόντων ἀδελφῶν του; Προωθοῦμε τὴν ἐπικράτησι τοῦ Κοινωνικοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης ἢ μήπως ἡ καρδιά μας εἶναι σκληρὴ καὶ πέτρινη καὶ μένει ἀσυγκίνητη μπροστὰ στὴν ἀπαράδεκτῃ σὲ χριστιανικὲς κοινωνίαι ἀδικία καὶ βοῶσα καὶ κρᾶζουσα πολύμορφῃ δυστυχία; Ἐπὶ πλέον, ἔχομε τὸ εὐχάριστο συναίσθημα ὅτι συμμετέχομε στὸ ἔργο τῆς ἐξαπλώσεως τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀνανεώσεως ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἀνθρωπότητος; Σιωπῶν ἡ καρδιά μας, ὅταν φέρωμε στὸ νοῦ μας, ὅτι «*καινοὺς οὐρανοὺς καὶ γῆν καινὴν κατὰ τὸ ἐπάγγελμα (τὴν υπόσχεσι) Αὐτοῦ (τοῦ Θεοῦ) προσδοκῶμεν, ἐν οἷς δικαιοσύνη κατοικεῖ*» (Β' Πέτρ. γ' 13' πρὸλ. Ἡσ. ξε', 17);

Ἑορτάσωμεν ἐν Κυρίῳ

Τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Καισαριανῆς, Βύρωνος καὶ Ἱμμητοῦ Δανιὴλ

Μέσα στὸν βίο τῆς Ἐκκλησίας κάθε ἑορτὴ εἶναι ἡμέρα χαρᾶς, ἡμέρα ἀγάπης, ἡμέρα ψυχικῆς ἀναπαύσεως γιὰ ὅλους, ἡμέρα ἐντονης πνευματικῆς ζωῆς καὶ οἰκοδομῆς. Οἱ ἑορτὲς εἶναι ἑορτὲς τῶν πιστῶν στὸ Θεὸ ἀνθρώπων. Ἐξ ἄλλου γι' αὐτὸ τὸν λόγο καθιερώθηκαν οἱ ἀργίες καὶ οἱ διακοπές, γιὰ νὰ μποροῦν οἱ πιστοὶ νὰ συμμετέχουν στὴν πνευματικὴ ζωὴ ἀπερίσπαστοι. Ἀλλὰ συμβαίνει τὸ ἀκριβῶς ἀντίθετο καὶ ἀντιπατικὸ. Νὰ ἑορτάζουμε χωρὶς Θεοῦ, χωρὶς Χριστοῦ. Ἡ ἀλλοίωσις τοῦ φρονήματός μας ἔχει νεκρώσει τὰ πνευματικὰ αἰσθητήριά μας μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀγνοοῦμε τί καὶ γιατί ἑορτάζουμε κάθε φορὰ.

Γι' αὐτὸ θὰ ἀναζητήσουμε τὸ πῶς πρέπει νὰ ἑορτάζουμε τὶς ἑορτὲς. Τὴν πνευματικὴ αὐτὴ μελέτη καὶ ἐργασία θὰ τὴν πραγματοποιήσουμε μὲ ὁδηγό μας τὸν ἅγιο Πατέρα καὶ Διδάσκαλο τῆς οἰκουμένης Ἰωάννη τὸν Χρυσόστομο, τὸν Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως. Ἴδου λοιπὸν οἱ διδασχές του.

1. «Ἡ ἑορτὴ εἶναι συνεχῆς ὑπόμνησις τῆς σωτηρίας μας»

Οἱ ἑορτὲς μᾶς θυμίζουν ἱστορικὰ γεγονότα. Μᾶς θυμίζουν τὶς θαυμαστὰς ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν σωτηρία μας. Γίνονται ἔτσι

ἀφορμὲς νὰ ἐκφράσουμε ἐμεῖς οἱ εὐεργετηθέντες τὴν συνεχῆ εὐγνωμοσύνη μας πρὸς τὸν Ἐνεργέτη μας καὶ Σωτήρα μας. Αἰνοῦμεν, ὑμνοῦμεν καὶ διὰ παντὸς εὐλογοῦμεν τὸν Κύριον καὶ εὐχαριστοῦμεν γιὰ ὅλες τὶς εὐεργεσίες Του ποῦ ἔγιναν σὲ μᾶς καὶ γιὰ μᾶς. Αὐτὴ δὲ ἡ εὐγνωμοσύνη ἐκφράζεται καὶ στὴν ἀτομικὴ μας προσευχή, κυρίως ὅμως μὲ τὴν θεία Λειτουργία, ὅπου ὁλόκληρο τὸ σῶμα τῶν πιστῶν συγκεντρώνεται νὰ ἐκφράσει μὲ ἐπισημότητα τὴν εὐχαριστία του πρὸς τὸν Ἀυτρωτὴ Θεό. Γι' αὐτὸ δὲν εἶναι κατανοητὸ νὰ ἑορτάζουμε χωρὶς νὰ συμμετέχουμε κι ἐμεῖς

στὴν καθολικὴ προσευχή, γιὰ νὰ ἐκφράσουμε στὸν Θεὸ τὴν εὐγνωμοσύνη μας γιὰ τὴν σωτηρία μας.

2. «Ἀληθινὴ ἑορτὴ εἶναι αὐτή, εἰς τὴν ὁποία ὑπάρχει ψυχῶν σωτηρία, εἰρήνη καὶ ὁμόνοια»

Μὲ λύπη παρατηροῦμε, ὅτι οἱ χριστιανικὲς ἑορτὲς, οἱ ἑορτὲς τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὁποῖες ἐθεσπίσθησαν γιὰ τὴν πνευματικὴ μας πρόοδο καὶ ὠφέλεια, ἔχουν μετατραπεῖ σὲ ψυχοφθόρες. Αὐτὸ ὀφείλεται εἰς ἕνα φαινόμενο, τὸ ὁποῖον καλεῖται ἐκκοσμίκευσις καὶ δηλώνει, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐπηρεάζονται εἰς τὴν συμπεριφορὰ τους ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἀμαρτίας. Δὲν συμπεριφέρονται σύμφωνα μὲ τὸ Πνεῦμα τοῦ

Θεοῦ, δὲν καθοδηγοῦνται ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ἀλλὰ καθοδηγοῦνται καὶ ἐπηρεάζονται ἀπὸ τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας. Ὅπως παρατηρεῖ ὁ ἴδιος ἅγιος πατέρας, «γι' αὐτὸ γίνεται ἡ ἐορτὴ, ὄχι γιὰ νὰ ἀσχημονοῦμε, ὄχι γιὰ νὰ μαζεύουμε ἁμαρτήματα, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἐξαφανίζουμε καὶ τὰ ὑπάρχοντα». Εἶναι πολὺ σημαντικὴ καὶ ἀξιοπρόσεκτη καὶ μιὰ ἄλλη παρατήρηση τοῦ μεγάλου διδασκάλου μας, ὅτι «εἰς τὶς κοσμικὲς ἐορτὲς (ὅπου ἐπικρατεῖ ἡ ματαιοδοξία, ἡ ἐπίδειξη, ἡ ἀσωτία, ἡ μέθη, ἡ πορνεία καὶ ἄλλα πάθη) εἶναι φυσικόν ὁ πτωχὸς νὰ εὐρίσκειται σὲ κατάσταση ἀθυμίας, στενοχωρίας, ἐπειδὴ δὲν ἔχει καὶ αὐτὸς τὰ ἀπαραίτητα νὰ ἐορτάσει, ὅπως ἐορτάζουν οἱ ἁμαρτωλοὶ καὶ κοσμικοὶ ἄνθρωποι. Ἐνταῦθα (στὶς ἐκκλησιαστικὲς ἐορτὲς) οὐδὲν τοιοῦτον ὑπάρχει. Ὁ πτωχὸς δὲν στενοχωρεῖται, διότι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἐξ ἴσου ἀπολαμβάνουν τὴν χρησιμότητα καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ».

3. «Τὶς ἐορτὲς δὲν τὶς κάνει τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἡ ἀρετὴ τῶν συναθροιζομένων. Διότι ἡ πιὸ μεγάλη ἐορτὴ εἶναι νὰ ἔχει καθαρὴ συνείδηση»

Νὰ λοιπὸν τι χρειαζόμαστε γιὰ νὰ πᾶμε στὴν ἐορτὴ. Νὰ στολισθοῦμε μὲ ἀρετὲς. Νὰ καθαρίσουμε τὴν συνείδησή μας. Αὐτὸ εἶναι ἐορτὴ. Ἐμεῖς πράττουμε τὰ ἐντελῶς ἀντίθετα. Συγκεντρωνόμαστε σὲ μεγάλα πλῆθη, χωρὶς αὐτὸ νὰ εἶναι ἀπὸ μόνο του κακό, καὶ ἀδιαφοροῦμε γιὰ τὴν πνευματικὴ μας κατάσταση. Ἄς ἐτοιμαζόμαστε τὸ λοιπὸν γιὰ τὴν ἐορτὴ στολίζοντας ὄχι μόνο τὰ σπίτια καὶ τὴν ἀγορά, ἀλλὰ τὶς ψυχὲς μας μὲ ἀρετὲς, μὲ τὴν πίστη, τὴν ἀγάπη, τὴν ἐλπίδα, τὴν μακροθυμία, τὴν χρησιμότητα, τὴν πραότητα, τὴν ἐγκράτεια, τὴν συγγνώμη, τὴν ἐλεημοσύνη καὶ τὶς ἄλλες. Κυρίως ὅμως θὰ πρέπει νὰ καθαρίσουμε τὴν ψυχὴ μας μὲ τὴν ἱερὴ ἐξομολόγηση.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ περισσότεροὶ περιορίζονται εἰς τὸ νὰ πᾶνε γιὰ λίγο στὸ ναὸ νὰ ἐκκλησιασθοῦν

καὶ δὲν ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴν κατάσταση τῆς ψυχῆς των, μένουν ἄγευστοι τῆς χαρᾶς τοῦ Κυρίου καὶ στεροῦνται τῆς γλυκαινούςης τὴν ψυχὴν χάριτος τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἐορτὴ ὅμως εἶναι κατ' ἐξοχὴν γεγονὸς πνευματικὸ, «ἀργία πνευματικῆ», καὶ σ' αὐτὸ συμμετέχουμε μὲ τὸ πνευματικὸ μέρος μας, ποῦ εἶναι ἡ ψυχὴ. Ἄν ἡ ψυχὴ δὲν τραφεῖ καὶ δὲν χαρεῖ, οὔτε καὶ τὸ σῶμα μας ἀναπαύεται, παρὰ τὸ γεγονὸς, ὅτι ἔχουμε τόσο πολὺ κοπιᾶσει γι' αὐτό.

4. «Ἐορτὴ εἶναι ἐπίδειξις ἀγαθῶν ἔργων καὶ εὐλάβεια τῆς ψυχῆς καὶ ἀκρίβεια χριστιανικῆς πολιτείας»

Τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἐορτῆς σύμφωνα μὲ τὴν διδαχὴ αὐτῆ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου εἶναι ἡ ἐπίδειξις ἀγαθῶν ἔργων, ἡ εὐλάβεια τῆς ψυχῆς μας καὶ ὁ χριστιανικὸς βίος μας. Γι' αὐτὸ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη περίοδο ἄς προσπαθήσουμε νὰ κάνουμε καλὰ ἔργα. Καλὰ δὲ ἔργα θεωροῦνται ἡ ἄσκηση τῶν ἀρετῶν, ἡ τήρηση τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, ἡ ὑπακοὴ εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἡ ἐργασία τῆς ψυχῆς μας. Καὶ ἀκόμη ἄς γεμίσουμε τὴν ψυχὴ μας σεβασμὸ πρὸς τὸ Θεό, μὲ προσευχὴ, πνευματικὴ μελέτη καὶ ἱερὸς στοχασμούς. Τέλος ἄς ζήσουμε, ὅπως ἀρμόζει σὲ χριστιανούς. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νύσσης ὀρίζει, ὅτι «χριστιανισμὸς ἐστὶ μίμησις θείας φύσεως». Ὁ χριστιανὸς στὴ ζωὴ του μιμεῖται, ὀφείλει νὰ μιμεῖται τὴν θεία καὶ μακαρία φύση, δηλαδὴ τὸ Θεὸ Πατέρα μας. Ἰδιαιτέρως αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ πράττουμε τὴν περίοδο τῶν ἐορτῶν.

Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς μᾶς διδάσκει ὅτι: «ὅλα ὅσα τελοῦνται ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας (ἄρα καὶ οἱ ἐορτὲς) ἔχουν ὑπερφυσικὸ χαρακτήρα». Μόνο ὅσοι λαμβάνουν ὑπ' ὄψη τοὺς αὐτὸν τὸν πνευματικὸ καὶ ὑπερφυσικὸ χαρακτήρα τῶν ἐορτῶν τῆς Ἐκκλησίας μας δύναται νὰ ἐορτάζουν ἀληθῶς. Ἐορτάσωμεν λοιπὸν ἐν Κυρίῳ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΣ

Τοῦ Γεωργίου Ι. Μαντζαρίδη,
Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου

Ἡ ἔλευση τοῦ Χριστοῦ ἔφερε στὸν κόσμο τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὁ χῶρος, ὅπου φανερώνεται ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἡ Ἐκκλησία. Αὐτὴ διατηρεῖ τὴν αἰωνιότητα μέσα στὴν ἱστορία καὶ προσφέρει στὴν ἱστορία τὴν προοπτικὴ τῆς αἰωνιότητος. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ποῦ υπερβάλλει τὸ χῶρο καὶ τὸ χρόνο, συνάπτοντας τοὺς ἀνθρώπους σὲ μιὰ ὑπερ-χρονικὴ καὶ ὑπερβατικὴ κοινωνία, ὅπου τὰ πάντα εἶναι παρόντα ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι. Στὴν Ἐκκλησία σῴζεται ὁ χρόνος καὶ ὁ κόσμος ὁλόκληρος. Ὅ,τι πρόσφερε ὁ Θεὸς στὸν κόσμο, ὑπάρχει μέσα στὴν Ἐκκλησία καὶ μεταδίδεται στὸν ἄνθρωπο γιὰ τὴ σωτηρία καὶ ἀνακαινισμὸς του.

Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ δὲν ἀναμένεται μόνο ὡς μέλλουσα, ἀλλὰ γίνεται αἰσθητὴ καὶ ὡς παρούσα. Καὶ ἡ ἐν Χριστῷ ἀνάσταση καὶ ἀνακαινισμὸς τῶν ἀνθρώπων δὲν ἀναμένεται μόνο στὸ μέλλον, ἀλλὰ καὶ προσφέρεται ἤδη στὸ παρόν: «Ἐρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστίν, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούονται τῆς φωνῆς τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται» (Ἰωάν. 5, 25).

Ἡ ὥρα ποῦ ἔρχεται, ἀλλὰ καὶ ποῦ εἶναι ἤδη παρούσα, εἶναι ἡ ὥρα τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ. Εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Χριστός. Τὰ ἔσχατα ὑπάρχουν στὸν ἔσχατο Ἀδάμ, τὸν Χριστό. Τὰ προσδοκώμενα προσφέρονται ἤδη στὸ πρόσωπό του. Ἡ περίοδος τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας του εἶναι ἡ περίοδος τῶν «ἐσχάτων ἡμερῶν». Εἶναι ἡ περίοδος κατὰ τὴν ὁποία φανερώνεται στὴν ἱστορία ὁ Θεὸς καὶ ἡ βασιλεία του. Εἶναι ἡ ἀπαρχὴ τῆς αἰώνιας ζωῆς, ποῦ δὲν διακόπτεται ἀπὸ τὸ θάνατο.

Ἦδη ἡ Μεταμόρφωση καὶ ἡ Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ ἀποτελοῦν φανερώσεις τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ μέσα στὸν κόσμο. Καὶ οἱ καιροὶ μετὰ τὴν ἔλευση τοῦ Χριστοῦ εἶναι οἱ ἔσχατοι καιροί. Ἡ φανέρωση τῆς δόξας τοῦ Θεοῦ στὴν Ἐκκλησία μετὰ τὴν κάθοδο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς, ὅπως καὶ οἱ προσωπικὲς φανερώσεις στοὺς ἁγίους τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι ἔσχατολογικὰ γεγονότα. Καὶ οἱ ἐμπειρίες τῶν γεγονότων

αὐτῶν εἶναι ἐμπειρίες τῆς ἔσχατης φανερώσεως τοῦ Θεοῦ, ποῦ ἐπειδὴ πραγματοποιοῦνται μέσα στὸ χῶρο καὶ τὸ χρόνο, ὅπου ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχει ἡ φθορὰ καὶ ὁ θάνατος, ἔχουν τὸν χαρακτήρα τοῦ «ἐκ μέρους» (Α΄ Κόρ. 13, 9). Ἔτσι τὰ ἔσχατα εἶναι ταυτόχρονα παρόντα καὶ ἀναμενόμενα, βιούμενα καὶ προσδοκώμενα.

Ὁ ἔσχατολογικὸς χαρακτήρας τῆς Ἐκκλησίας ἀποκαλύπτεται ἰδιαίτερα στὸ μυστήριο τῆς θείας Εὐχαριστίας. Ἡ τέλεση τοῦ μυστηρίου αὐτοῦ εἶναι ἡ κεντρικὴ καὶ ἡ κατεξοχὴν ἔσχατολογικὴ πράξη τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι ἡ Λειτουργία της. Αὐτὴ συγκροτεῖ τὴν τέλεια κοινωνία, ποῦ υπερβάλλει τὶς διαιρέσεις τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρόνου καὶ φανερῶνει στὸν κόσμο τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ἡ μετοχὴ στὴ θεία Εὐχαριστία εἶναι κοινωνία μετὰ τὸ Χριστό. Εἶναι μετοχὴ στὴν αἰώνια ζωὴ του. Εἶναι εἴσοδος στὴ βασιλεία του. Αὐτὰ δὲν παρουσιάζονται μεταφορικὰ, ἀλλὰ συντελοῦνται πραγματικὰ καὶ προσφέρονται διωματικὰ στὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ χριστιανικὴ ζωὴ ἔχει ἐμπειρικὸ χαρακτήρα. Καὶ τὸ περιεχόμενο τῆς ἐμπειρίας αὐτῆς εἶναι ἡ παρουσία τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Αὐτὴν προϋποθέτει, πρὸς αὐτὴν κατευθύνεται καὶ ἀπὸ αὐτὴν τρέφεται ἡ ζωὴ τῶν πιστῶν μέσα στὴν Ἐκκλησία.

Ἡ μετοχὴ στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ διενεργεῖ ὑπέροβαση τοῦ χρόνου. Ὅπως καὶ ἡ παρουσία τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ στὸν κόσμο καταργεῖ τὶς διαιρέσεις τοῦ χρόνου. Ἡ Λειτουργία τῆς Ἐκκλησίας, ἡ θεία Εὐχαριστία, ποῦ εἶναι καὶ ὁ ἀρραβῶνας τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἀνατρέπει κάθε ἐννοια χρονικῆς ἀκολουθίας. Εἶναι τὸ δεῖννο, στὸ ὁποῖο προσφέρει ὁ Χριστὸς τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα του πρὶν ἀπὸ τὴ Σταύρωσή του, καὶ τὸ ὁποῖο ἐξακολουθεῖ νὰ λειτουργεῖ μετὰ τὴν Ἀνάστασή του.

Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶναι μιὰ συμβατικὴ ἢ ἐπιμέρους κοινωνικὴ ομάδα, ἀλλὰ κοινωνία καθολικὴ. Καὶ εἶναι καθολικὴ, γιατί ἐκτείνεται ὄχι μόνο «πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης» ἀλλὰ καὶ «πανταχοῦ τῶν χρόνων». Ἀκόμα ἡ Ἐκκλησία ὑποδηλώνει μέσα στὸν κόσμο τὴν αἰωνιότητα καὶ κατευθύνει τὸν κόσμο πρὸς αὐτήν. Οἱ θεομοί

της Ἐκκλησίας, παρατηρεῖ ὁ Μ. Βασίλειος, μεταφέρουν τὸ νοῦ τοῦ ἀνθρώπου «ἀπὸ τῶν παρόντων ἐπὶ τὰ μέλλοντα». Ἔτσι, συνεχίζει ὁ ἴδιος ἱεράρχης, μὲ κάθε γονυκλισία καὶ ἀνόρθωση ὁ πιστὸς μαρτυρεῖ ἔμπρακτα «ὅτι διὰ τῆς ἁμαρτίας εἰς γῆν κατερρῦημεν, καὶ διὰ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ κτίσαντος ἡμᾶς εἰς οὐρανούς ἀνεκλήθημεν».

Ἡ Ἐκκλησία δὲν ὑποτάσσεται στὸ χρόνο, ἀλλὰ ὀδηγεῖ ἀπὸ τὸ χρόνο στὴν αἰωνιότητα. Ὡς σῶμα Χριστοῦ καὶ κοινωνία θεώσεως ἡ Ἐκκλησία εἰσάγει τὸν κόσμο στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ καὶ πάλι ὡς σῶμα Χριστοῦ καὶ κοινωνία θεώσεως ἡ Ἐκκλησία φανερῶνει μέσα στὸν κόσμο τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ὁ κόσμος καὶ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ συνδέονται καὶ συνυφαίνονται, δημιουργώντας ἔτσι τὴν ἐσχατολογικὴ περίοδο τῆς παρουσίας τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ χρόνος τῆς ἱστορίας γίνεται «χώρος» ἐντάξεως στὴν αἰωνιότητα.

Ὁ χρόνος ἀποκτᾶ νόημα, γιατί συνδέεται μὲ τὴν αἰωνιότητα καὶ τὴν αἰδιότητα. Γίνεται πραγματικὴ ἱστορία, γιατί ἐνώνεται μὲ τὴν ἐσχατολογία. Ἡ ἱστορία δὲν ἔχει νόημα χωρὶς κάποιο

τέλος. Καὶ τὸ τέλος τῆς ἱστορίας μετὰ τὴν ἔλευση τοῦ Χριστοῦ ὑπάρχει σὲ κάθε στιγμή τῆς. Ἔτσι τὸ νόημα τῆς ἱστορίας γιὰ τὴν Ἐκκλησία βρίσκεται στὸ ἀπεριόριστο βάθος κάθε στιγμῆς τῆς καὶ ὄχι στὶς ἐξωτερικὲς ἐναλλαγὲς τῆς χρονικῆς ροῆς. Τὸ μῆκος τοῦ χρόνου καὶ τῆς ἱστορίας ἀποκτᾶ ἀξία μὲ τὴν ἀξιοποίηση τοῦ βάθους τους. Καὶ τὸ βάθος τοῦ χρόνου καὶ τῆς ἱστορίας προσφέρει τὴ μόνη οὐσιαστικὴ δικαίωση τοῦ μήκους τους.

Ἡ Ἐκκλησία δὲν ἀποστρέφεται τὸ χρόνο, ἀλλὰ φανερῶνεται μέσα στὸ χρόνο. Δὲ λυπᾶται γι' αὐτὸ ποῦ ἔφυγε, οὔτε ἀγωνιᾶ γι' αὐτὸ ποῦ ἔρχεται. Τὸ κλείσιμο τῆς μέρας ποῦ περνᾶει γίνεται ἀπαρχὴ τῆς μέρας ποῦ ἔρχεται. Κάθε Ἑσπερινὸς εἰσάγει στὴν καινούργια μέρα. Κι ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ στενοχωρεῖται γι' αὐτὸ ποῦ ἔχασε ἢ νὰ χαίρεται γι' αὐτὸ ποῦ περιμένει, ἐνῶ μπορεῖ νὰ λυπᾶται γιὰ τὸ παρελθὸν καὶ νὰ φοβᾶται γιὰ τὸ μέλλον, ἡ Ἐκκλησία τὸν καλεῖ σταθερὰ καὶ ἀδιάταρακτα σὲ μιὰ πορεία ἐμπιστευμένη στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ. Αὐτοῦ ποῦ εἶναι ὁ Κύριος τοῦ χρόνου καὶ τῆς ἱστορίας, ὁ Παντοκράτωρ.

Τὸ «νῦν» τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ

- ✓ Ὁ Ἑσπερινὸς συνδέεται μὲ τὴν δημιουργία τοῦ κόσμου.
- ✓ Τὸ Ἀπόδειπνο καλλιεργεῖ τὴν ὑπόμνηση τοῦ θανάτου.
- ✓ Τὸ Μεσονυκτικὸ ἀναφέρεται στὴν Ἀνάσταση καὶ τὴν Δευτέρα Παρουσία τοῦ Κυρίου.
- ✓ Ὁ Ὁρθρος ἀναφέρεται στὴν ἔλευση τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν κατάργηση τοῦ σκότους στὸν κόσμο.
- ✓ Ἡ Α΄ Ὥρα συνδέεται κυρίως μὲ τὴν φανέρωση τοῦ Χριστοῦ ὡς ἀληθινοῦ φωτός, ποῦ φωτίζει τὸν ἄνθρωπο.
- ✓ Ἡ Γ΄ Ὥρα εἶναι ἡ ὥρα τῆς καθόδου τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς.
- ✓ Ἡ ΣΤ΄ Ὥρα εἶναι ἡ ὥρα τῆς Σταυρώσεως τοῦ Χριστοῦ, καὶ
- ✓ Ἡ Θ΄ Ὥρα, ἡ ὥρα τοῦ θανάτου Αὐτοῦ.

Ἡ ὑπέρβαση τοῦ ἐφήμερου μέσα ἀπὸ τὴν εἰκονογραφία τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν

Τοῦ Ἀθανασίου Δ. Παλιούρα,
Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου

Ἀπὸ τὸν ἅγιο Γρηγόριο, Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως τὸν Ναζιαν ζηνό, μέχρι τὸν αὐτοκράτορα Λέοντα ΣΤ΄ τὸν Σοφὸ καὶ τὸν ἐπίσκοπο Εὐχαΐτων Ἰωάννη Μαυρόποδα, οἱ περισσότεροι ῥήτορες ἀνὰ τοὺς αἰῶνες ἔγραφαν ἐγκωμαστικούς λόγους γιὰ τοὺς μεγάλους Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, τοὺς ἱεράρχες καὶ διδασκάλους, τοὺς σοφοὺς καὶ καθηγητὲς τῆς ἐρήμου, τοὺς κοινωνικούς ἀναμορφωτὲς καὶ παιδαγωγούς, τοὺς «φωστῆρες τῆς τρισηλίου Θεότητος», αὐτοὺς πού ἡ ἱστορία ὀνόμασε Μεγάλους καὶ ἡ Ἐκκλησία Ἁγίους.

Ἀποφεύγοντας τοὺς ἐγκωμαστικούς λόγους—πού συναντοῦν μόνο τὴν ἔκκληξη στὴν πεζὴ καὶ κοινότυπη ἐποχὴ μας— ἐπιχειρῶ νὰ διερευνήσω τὸ ζήτημα: πῶς μέσα ἀπὸ τὴν εἰδικὴ θεματογραφία τῆς εἰκονογραφίας τῶν μεγάλων ἱεραρχῶν ἐπιτυγχάνεται ἡ ὑπέρβαση τοῦ ἐφήμερου καὶ γιὰ τὸ εἰκονογραφούμενο τέλος τῆς ζωῆς τους εἶναι πηγὴ αἰώνιων ἀξιών. Πιὸ συγκεκριμένα: κεντρικὸ σημεῖο ἀναφορᾶς τοῦ θέματος εἶναι οἱ σκηνὲς τῆς Κοίμησης τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, μέσα ἀπὸ τίς ὁποῖες ἡ βυζαντινὴ τέχνη ὑψώνει τίς πύλες τῆς αἰωνιότητος.

Ἡ πρώτη τομὴ, πού ἀποτελεῖ καὶ τὴ μεγάλη ἀλλαγὴ τῆς χριστιανικῆς κοσμοθεωρίας, ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴν οὐσιαστικὴ ἀντικατάσταση τοῦ θανάτου ἀπὸ τὴν Κοίμηση, μέσα ἀπὸ τὴν ὁποία ἐπαναπροσδιορίζονται ριζικὰ τὰ ὄρια τῆς φυσικῆς καὶ τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Ἡ εἰκόνα, ζωγραφικὸ δημιούργημα τῆς λειτουργικῆς πράξης, ἐρμηνεύει τὴ διδασκαλία καὶ συνεχῶς ὑπομνηματίζει τὸ ὄραμα τῆς ἀληθινῆς ζωῆς μπροστὰ στὰ μάτια τῶν πιστῶν. Ἐνα σκηνικὸ πού ἐπαναλαμβάνεται σὲ ναοὺς καὶ δημόσιους χώρους, στὰ εἰκονοστάσια καὶ στὰ ἱερὰ βιβλία μὲ τρόπο παιδαγωγικὸ καὶ ἐποπτικὸ. Ἐτσι, πέρα ἀπὸ τὴν εἰκονογραφικὴ σύνθεση, πού μεταφράζει τὸν ἀρθρωμένο λόγο,

ἔχουμε καὶ μιὰ συνεχὴ χρωματικὴ ὑπόμνηση στὸν κόσμον τῶν ματιῶν μας ἀπ' ὅπου περνᾶνε στὴν ψυχὴ μας τὰ μηνύματα καὶ ἀναδεύουν ἢ συγκλονίζουν τὰ δυσερμηνεύτα βάθη τοῦ εἶναι μας.

Ὡστόσο τὴν σκηνὴ τῆς Κοίμησης εἶναι δύσκολο νὰ ἐρμηνεύσει κανεὶς ἂν δὲν τὴν ἐντάξει μέσα στὸ γενικότερο παιδευτικὸ καὶ λειτουργικὸ κλίμα τῆς ὀρθόδοξης παράδοσης. Ὑπάρχει ἀδιεπίλυτη σύνδεση καὶ εἰκονογραφικὴ συνέχεια χωρὶς τὴν ὁποία κάθε ἀπόπειρα σωστῆς ἐρμηνείας εἶναι μάταιη. Ἐτσι δὲν μπορούμε νὰ περιγράψουμε τὴν Κοίμηση ἑνὸς ἐκ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν δίχως νὰ καταφεύγουμε σὲ συνεχεῖς ἀναφορὲς πρὸς τὴν κύρια εἰκονογραφικὴ πηγὴ, πού εἶναι ἡ Κοίμηση τῆς Θεοτόκου.

1. Ἡ Κοίμηση τοῦ Μεγάλου Βασιλείου

Ἡ πιὸ γνωστὴ Κοίμηση, ἡ ὁποία συνέχεια ἐπαναλαμβάνεται ἀπὸ ἐποχὴ σὲ ἐποχὴ, εἶναι αὐτὴ τοῦ Βασιλείου. Ἡ ἐξήγηση εἶναι γνωστὴ:

Εἰκονογραφεῖ τὰ χειρόγραφα τῶν λόγων τοῦ Γρηγορίου ἀπὸ τὸν Ναζιανζηνὸ «ὀμόστεγου» καὶ «ὀμοδίαιτου», παλαιοῦ συμφοιτητῆ του «εἰς τὰς χρυσᾶς Ἀθήνας...».

Ἰδιαιτέρα στὸν «Ἐπιτάφιο» μικρογραφεῖται ἡ σκηνὴ μὲ τὴν Κοίμηση τοῦ Βασιλείου. Οἱ ζωγράφοι, ἂν καὶ γνωρίζουν ὅτι ὁ Γρηγόριος ἐξεφώνησε τὸν «Ἐπιτάφιο λόγο στὸ Βασίλειο» ὕστερα ἀπὸ δύο τοὐλάχιστον χρόνια ἀπὸ τὴν ἐκδημία τοῦ φίλου του, ἐν τούτοις τὸν εἰκονίζουν πίσω ἀπὸ τὸ σκήνωμα τοῦ Βασιλείου νὰ ὀμιλεῖ. Ὁ ἅγιος Βασίλειος παριστάνεται ἐπὶ τῆς κλίνης μὲ τὴν ἀρχιερατικὴ του στολὴ ἀνάμεσα σὲ ἱεράρχες, ἱερεῖς καὶ πιστούς, ἐνῶ ἀπὸ ἐξῴστες, ἀριστερὰ καὶ δεξιὰ, προβάλλουν μέχρι τὴ μέση, ἀνὰ τρεῖς, γραφικὲς φιγούρες γυναικῶν. Τὸ σκηνικὸ συμπληρώνουν δύο ζεύγη ἱπταμένων ἀγγέλων.

Σε διάφορες άλλες Κοιμήσεις στο πλήθος των συναθροισθέντων προστίθενται μοναχοί και μοναχές, αναγνώστες και ψάλτες, ενώ συχνά στα πλάγια υψώνονται κτίρια. Ἄλλα τὸ στοιχείο ποὺ συμπληρώνει καὶ ολοκληρώνει τὴ σκηνὴ εἶναι οἱ δύο ἄγγελοι, οἱ ὁποῖοι παραλαμβάνουν καὶ μεταφέρουν πρὸς τὸν οὐρανὸ τὴν ψυχὴ τοῦ Βασιλείου «ὡς θρέφος ἐσπαργανωμένον», ἀκριβῶς πανομοιότυπα ὅπως ἀπεικονίζεται καὶ στὴν Κοίμησι τῆς Θεοτόκου.

2. Ἡ Κοίμησι Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου

Οἱ ἀπεικονίσεις τῆς μορφῆς τοῦ Γρηγορίου, ἀλλὰ καὶ περιστατικὰ ἀπὸ τὸ βίο καὶ τὴ δράσι του εἶναι ἀναρίθμητα, ἐξαιτίας τῆς μεγάλης διάδοσις τῶν λόγων του.

Ἐκεῖνο ποὺ χρειάζεται νὰ διευκρινισθεῖ ἐδῶ εἶναι ὁ ἐκπληκτικὰ μικρὸς ἀριθμὸς τῶν Κοιμήσεων τοῦ Γρηγορίου σὲ σύγκρισι μὲ τίς πολυάριθμες ἀπεικονίσεις περιστατικῶν τῆς ζωῆς του. Ὁ λόγος εἶναι προφανής. Οἱ μικρογράφοι φιλοτεχνούσαν τὰ χειρόγραφα τῶν λόγων του μὲ τὸ πλούσιο καὶ ποικίλο περιεχόμενον καὶ ἀνάμεσά τους τὸν Ἐπιτάφιο στὸ Βασίλειον.

Ὁ περίφημος κῶδιξ 510 τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων ἀνάμεσα σὲ πολλὰ ἀπεικονί-

Ἡ Κοίμησι τοῦ Ἱεροῦ Χρυσόστομου, Ἱερά Μονὴ Βαρλαάμ Μετεώρων (1627)

σεις τοῦ βίου τοῦ Γρηγορίου, ἀφιερῶναι καὶ δύο ὀλοσέλιδες (φ. 43 καὶ 452) μικρογραφίες μὲ διάφορες σκηνές στὶς ὁποῖες συνοψίζονται τὰ κυριότερα στάδια τῆς ἐξέλιξις τοῦ ἴδιου τοῦ Γρηγορίου, ἀλλὰ καὶ τῶν οἰκείων του. Θὰ μείνουμε στὴν τελευταία σκηνὴ (φ. 452). Δύο λαϊκοὶ τοποθετοῦν σὲ λάρνακα τὸ σκήνωμα τοῦ Γρηγορίου, ποὺ φέρει τὴν ἀρχιερατικὴ του στολή, ἐνῶ κάποιος ἱερωμένος τὸν θυμιάζει. Στὸ ἐπάνω μέρος ἡ ἐπιγραφή εἶναι μισοσθημένη ἀλλὰ σαφής: Ο ΑΓΙΟΣ ΓΡ(ΗΓΟΡΙΟΣ) Ο ΘΕΟΛΟΓΟΣ ΕΝΤΑ(ΦΙΑ)ΖΟΜΕΝΟΣ. Συγκριτικὰ μὲ τὴν πλούσια εἰκονογράφηση τῶν περισσοτέρων χειρογράφων μὲ τὰ ἔργα του, ἀκόμη καὶ μὲ τὴν ἀμέσως προηγούμενη μικρογραφία τῆς χειροτονίας του, ἡ τελευταία αὐτὴ σκηνὴ, ἀντίθετα, ἀποδίδεται μὲ λιτὸ τρόπο. Ἴσως μὲ αὐτὸ νὰ ἤθελε ὁ ζωγράφος νὰ ὑποδηλώσει τὸν ἀπλὸ τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ἔζησε τὰ τελευταία χρόνια τῆς ζωῆς του στὴ Ναζιανζό, ὅπου εἶχε ἀποσυρθεῖ ὁ εὐαίσθητος ἱεράρχης, ποὺ γιὰ τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας ἐγκατέλειπε τὸν ἀρχιερατικὸ θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

3. Ἡ Κοίμησι τοῦ Ἱεροῦ Χρυσόστομου

Ἡ Κοίμησι τοῦ Χρυσόστομου στὸ παρεκκλήσιον τῆς Μονῆς Βαρλαάμ τῶν Μετεώρων ἔχει σχεδιαστεῖ καὶ ἐκτελεστεῖ μὲ γνώσι, δύναμι καὶ πνοή. Ὁ ἅγιος ἱεράρχης «κοιμᾶται» τὸν αἰῶνιον ὕπνον, κρατώντας στὸ στήθος μὲ τὰ σταυρωμένα του χέρια τὸ Εὐαγγέλιον. Φέρει τὴν ἀρχιερατικὴ του στολή ὅπως σημειῶναι ὁ βιογράφος του Θεόδωρος Τριμηθούντων, βάζοντας στὸ στόμα τοῦ Χρυσόστομου τὰ τελευταία του λόγια πρὶν ἀπὸ τὸ μεγάλο ταξίδι: «καὶ εὐθὺς Ἰωάννης, λαβὼν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ τὰ τῆς ἁγίας λειτουργίας, ἐνεδύσατο, καὶ δούς εἰς εὐλογίαν ὃ ἐφόρει τοῖς οὐαῖν μετ' αὐτοῦ καὶ ἀσπασάμενος αὐτοῖς εἶπε τὸν αἰὶ παρ' αὐτοῦ λεγόμενον λόγον: "Δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἔνεκεν". Καὶ

ἀνακλίνας ἑαυτόν, ἀπέδωκε τὸ πνεῦμα Χριστῶ τῷ Θεῷ ἡμῶν».

Οἱ «μετ' αὐτοῦ» εἶναι συγκεντρωμένοι σὲ ὁμάδες γύρω του: Στὸν ἀριστερὸ χορὸ παριστάνονται τρεῖς ἐπίσκοποι, ἓνας διάκονος, μοναχοί, ἱερομόναχοι καὶ γυναῖκες, ἐνῶ στὸν δεξιὸ ὄμιλος ψαλτῶν μὲ κωνοειδεῖς πῖλους, ἱερεὺς μὲ κάλυμμα ποὺ ὁμοιάζει μὲ «σαρίκι» καὶ ἀνοιχτὸ βιβλίο, ἐπίσκοπος ποὺ κρατεῖ «κατζίον», μοναχοὶ καὶ γυναῖκες καὶ μπροστὰ ἀπ' ὅλους γέρον σκύβοντας ἀσπάζεται τὸ Χρυσόστομο. Ψηλὰ στὸ κέντρο δύο φτερωτοὶ ἄγγελοι μεταφέρουν στὰ ἀνοιχτὰ θυρόφυλλα τοῦ ἡμικυκλίου τοῦ οὐρανοῦ τὴν ψυχὴ τοῦ ἱεράρχη. Τὸ βάθος καὶ τὰ πλάγια κοσμοῦνται μὲ κτίρια. Οἱ σιωπηλὲς καὶ στοχαστικὲς φιγούρες τῶν συναθροισθέντων ἑναρμονίζονται πρὸς τὸ νόημα τῶν ἐπιγραφῶν, ποὺ ἀναγράφονται στὰ ἀνοιχτὰ βιβλία καὶ στὸ εἰλητήριο καὶ εἶναι παρμένες ἀπὸ τὴ Νεκρώσιμο Ἀκολουθία.

Στὴ γραφικὴ αὐτὴ Κοίμησις τοῦ Χρυσοστόμου ἀπεικονίζεται ἡ στιγμή τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ σώματος (ποὺ ἐκπροσωπεῖ τὸ πρόσκαιρο) καὶ ψυχῆς (ποὺ φτερουγίζει πρὸς τὸ αἰώνιο). Οἱ παριστάμενοι μπροστὰ στὸ φαινόμενο σιωποῦν.

4. Ἑρμηνευτικὸς σχολιασμός

Ἀπομένει ὁ ἀπαραίτητος ἐρμηνευτικὸς σχολιασμός, ὁ ὑπομνηματισμὸς δηλαδή, πάνω στὴν εἰκονογραφικὴ παράδοση τῆς Κοίμησις τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν.

Οἱ καλλιτέχνες δανείστησαν τὰ εἰκονογραφικὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὴν Κοίμησις τῆς Θεοτόκου καὶ τὰ μεταφύτευσαν στὴν Κοίμησις τοῦ Βασιλείου, τοῦ Γρηγορίου καὶ τοῦ Χρυσοστόμου: οἱ ἄγγελοι μεταφέρουν στὸν οὐρανὸ τὴν ψυχὴ τους καθὼς ἀποχωρίζεται ἀπὸ τὸ φθαρτὸ σῶμα, λεπτομέρεια εἰκονογραφικὴ ποὺ ὑποκρύπτει τὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς καὶ φωτίζει τὸν οὐράνιο ἔρωτά της ποὺ ἐμφώλευε μόνιμα μέσα της.

Ἄλλὰ ποτὲ κανεὶς δὲ θὰ μπορέσει νὰ ἐξηγήσει βαθιὰ τὴ σχέση σώματος καὶ ψυχῆς, ὅταν βρίσκονται στὸ τέρμα τοῦ δρόμου τῆς ἐπίγειας

ζωῆς, ἂν δὲν ἀναχθεῖ μέχρι τὸ μόνο καὶ μόνιμο πρότυπο, τὸν Ἰησοῦ Χριστό. Εἶναι ἡ γενικότερη στάση τῆς πρώτης ἐνιαίας Ἐκκλησίας ἐναντι τοῦ θανάτου «ὡς πύλης πρὸς τὴν αἰωνιότητα», ἡ ὁποία ἀντικατοπτρίζεται καὶ στὴ ζωγραφικὴ, ἰδιαίτερα στὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ καὶ κατ' ἐπέκταση στὴν εἰκονογραφία τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν ἁγίων.

Στὴν Κοίμησις τῶν Ἱεραρχῶν ζωγραφίζεται καὶ διδάσκεται μὲ τὰ εἰκονογραφικὰ πρότυπα ἡ ὀρθόδοξη ἀντιμετώπιση τοῦ θανάτου μέσα ἀπὸ ἓνα πρίσμα ἐλπίδας, καρτερίας καὶ προσμονῆς τῆς ἀνάστασης. Τὸ σῶμα ἐδῶ ὑπόκειται στοὺς φυσικοὺς νόμους τῆς φθορᾶς, ὅμως τὸ κεντρικὸ σημεῖο ἀναφορᾶς στὴν παράσταση εἶναι ἡ ψυχὴ ποὺ δὲν πεθαίνει. Οἱ Ὀρθόδοξοι ζωγράφοι γνωρίζουν ὅτι «ὅπερ τῇ ἀκοῇ ὁ λόγος, τοῦτο τῇ ὁράσει ἡ εἰκὼν». Γι' αὐτὸ στηριγμένοι πάντοτε στὰ κείμενα αἰχμαλωτίζουν μὲ τὰ σχέδια καὶ τὰ χρώματα τὶς ιδέες χωρὶς νὰ τὶς ντύνουν μὲ τὴν καθημερινότητα ποὺ φθείρει καὶ τὸν ρεαλισμὸ ποὺ ἀπογυμνώνει καὶ ἀπομυθοποιεῖ. Πράγμα στὸ ὁποῖο ὡστόσο ρέπει ἡ δυτικὴ ἐκκλησιαστικὴ τέχνη, ἡ ὁποία εὐκόλα ἐγκαταλείπει τὰ κείμενα ὡς πηγὲς καὶ ἀφήνει ἐλεύθερο τὸν καλλιτέχνη στὶς ὅποιες ὑποκειμενικὲς ἐπιλογές του.

Ἀντίθετα στὴ βυζαντινὴ τέχνη πρυτανεῦει τὸ μεγαλεῖο τοῦ συγκρατημένου πάθους: ἀντὶ τῆς ὀδύνης καὶ τοῦ θρήνου ἡ πραότητα καὶ ἡ εἰρήνη, ἀντὶ τῆς φρίκης τὸ γαλήνιο ὕφος, ἀντὶ τῶν ἐπιθανατίων σπασμῶν τὸ ἤρεμο μεγαλεῖο, ἀντὶ τῶν δραματικῶν στοιχείων τὸ ὑψηλὸ θεολογικὸ νόημα, ἀντὶ τοῦ τραγικοῦ δράματος ἡ ἔκφραση τοῦ δόγματος. Ἡ πίστη αὐτὴ εἶναι διαχρονικὴ ἀπευδῆς μάρτυρας αὐτοῦ τοῦ θαυμαστοῦ φαινομένου εἶναι ἡ παράσταση τῆς Κοίμησις τῶν ἁγίων, οἱ ὁποῖοι παρηγοροῦν, διδάσκουν καὶ θυμίζουν συνέχεια στοὺς πιστοὺς τὸ ξεπέρασμα, τὴν ὑπέρβαση τοῦ θανάτου μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς ἔσχατης μέρας, ὅπου τὰ πάντα συγκεφαλαιώνονται στὸ πανανθρώπινο μήνυμα καὶ ὄραμα τῆς ἀνάστασης. Καὶ «ἡ γιορτὴ τῆς Ἀνάστασης», εἶπε κάποτε ὁ Χρυσόστομος, «δὲν εἶναι μόνον γιορτὴ τῆς γῆς, ἀλλὰ καὶ τοῦ οὐρανοῦ».

Χριστός και Χρόνος

Του Ἀρχιμ. Μακαρίου Φιλοθέου

Στην εποχή μας τὸ αἶσθημα τοῦ χρόνου ἔχει γίνει πολὺ σχετικό. Ποικίλλει ἀπὸ τόπο σὲ τόπο καὶ διαφοροποιεῖται μὲ ιδιαίτερη ἐνταση ἀπὸ τὴν ἐπαρχία στὶς πρωτεύουσες, ἀπὸ τὶς πρωτεύουσες στὶς κοσμοπόλεις. Ὁ χρόνος γίνεται ἄγχος. Γίνεται εὐκαιρία πὺν χάνεται. Γίνεται ἀνεπανάληπτη παρουσία ζωῆς δίχως καμὰ ὑπερβατικὴ προέκταση. Κάτω ἀπὸ ἓνα τέτοιο πρίσμα ὁ χρόνος μᾶς μαστίζει καὶ ἐπιβάλλει σὲ πολυάνθρωπα σύνολα μιὰν ἀγωνία εὐτελέστατη: Τὸν οἶστρο τοῦ τυχοδιωκτισμοῦ, τὸ κνηρητὸ τοῦ εὐκόλου κέρδους, τὴν προσπάθεια τῆς πρακτικῆς ἐπιτυχίας. Καταγοῦνται σήμερα ὅσο ποτε ἄλλοτε οἱ προϋποθέσεις γιὰ τὰ ἔργα τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ζωῆς πὺν μένουν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀφοσιώσεις ἡρωικῆς ὑπομονῆς. Ἔτσι ἀντιμετωπίζουμε ἓνα βαθὺ κίνδυνο στὸ μέλλον: Τὴν ποιοτικὴ ὑποτίμηση τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς.

Μὲ διστακτικὴ χαρὰ ἤδη ἔχουμε ὅλοι ἀκουμπήσει τὸ πόδι στὸ κατώφλι τοῦ καινούργιου χρόνου, πὺν εἶναι καὶ ὁ τελευταῖος αἰῶνας καὶ τῆς χιλιετίας καὶ πολλοὶ αἰσθανόμεθα νὰ σφίγγει ἡ ἀγωνία τὴν καρδιά μας. Ἄραγε θὰ ἴναι γιὰ μᾶς χρόνος εὐτυχίας ἢ συμφορῶν ὁ καινούργιος χρόνος; Ὁ χρόνος πὺν φεύγει ἀναπόφευκτα μᾶς ὀδηγεῖ πρὸς τὸ παράλογο ἂν δὲν δόθηκε σὲ κάποιον σοβαρὸ σκοπὸ, ἀλλὰ σπαταλήθηκε ἐκουσίως ἢ ἀκουσίως σὲ πενηχρὲς ζωάδεις ἡδονές. Τὶ μεγάλο, τί σωστό, τί γενναϊόκαρδο, ἀλλὰ στὴν οὐσία καὶ στὴ βάση του πνευματικὸ ἔργο κάναμε ὅλοι μας τὸν χρόνο πὺν πέρασε; Ἡ ζωὴ ἔχει μικρύνει, ἡ ἀγωνία τοῦ θανάτου μᾶς ταράζει. Πόλεμοι καὶ συμφορὲς κρέμονται ἀδιάκοπα πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι μας.

Χάνοντας ὁ ἄνθρωπος τὸ σκοπὸ καὶ τὸ κέντρο τῆς ζωῆς του, κλυδωνίζεται μέσα στὸν ὠκεανὸ τοῦ χρόνου, διστάζει, χαίρεται, ἀλλὰ καὶ φοβάται. Ποιὸν νὰ ἐμπιστευθεῖ ἀφοῦ ἔχασε τὴν πίστη του στὸ Θεό; Ἡ ζωὴ του εἶναι γκρεμισμένη. Ἄλλη ὅμως εἶναι ἡ πραγματικότητα τοῦ ἀληθινοῦ χριστιανοῦ ὅπως λιτὰ τὴν καθορίζει ὁ Μέγας Ἀντώνιος: «Ἄνθρωπος εἶναι ἀληθινὰ ὅποιος ἔνωσε τί εἶναι τὸ σῶμα, πὺς εἶναι φθαρτὸ καὶ λιγοκαιρινό. Γιατὶ ὁ

τέτοιος ἄνθρωπος νιώθει καὶ τὴν ψυχὴ πὺς εἶναι ἀθάνατη καὶ πνοὴ τοῦ Θεοῦ, καὶ πὺς δέθηκε μὲ τὸ σῶμα γιὰ νὰ δοκιμασθεῖ καὶ νὰ γίνει ἄξια γιὰ τὸ Θεό. Καὶ ὅποιος ἔνωσε τὴν ψυχὴ πολιτεύεται μὲ τὸν Θεὸ σωστὰ καὶ εὐάρεστα, μὴ ἀκούγοντας τὸ σῶμα, ἀλλὰ βλέποντας τὸ Θεὸ μὲ τὸ νοῦ του βλέπει νοητὰ καὶ ὅσα αἰῶνια ἀγαθὰ δωρίζει ὁ Θεός».

Ἐκεῖνος πὺν ἔχει τὴ σεμνὴ χαρὰ τῆς πίστεως του, ὁ ἀληθινὸς χριστιανὸς πὺν ξόδεψε ὅλο του τὸν χρόνο ἀπώθωντας τοὺς πειρασμοὺς καὶ προσπαθώντας νὰ κρατήσει ἀτάραχη τὴν καρδιά του μέσα στὰ χεῖρα τοῦ Θεοῦ του, αὐτὸς δὲν ἔχει τίποτα νὰ φοβηθεῖ ἢ νὰ ἀνησυχήσει. Ζώντας μὲ τὸ Χριστό, ζεῖ ἀπὸ τώρα μέσα στὴν αἰωνιότητα καὶ στὰ στήθη του κεληδεῖ τὸ ἀηδόνι τῆς ἀθανασίας.

«Λιγόκαιρη εἶναι τούτη ἡ ζωὴ, ἀτέλειωτη ἡ ζωὴ ἢ ἄλλη. Καὶ ὁ ἄνθρωπος, αὐτὸ τὸ μεγάλο καὶ μικρὸ ζῶο, στὸν ὅποιο δόθηκε τούτη ἡ ζωὴ, ἡ τωρινὴ εἶναι ἀδύνατος. Μὰ τὸ βραβεῖο πὺν ἔβαλε ὁ Θεὸς γιὰ ὅποιον περάσει αὐτὴ τὴ ζωὴ μὲ θεοσέβεια εἶναι μεγάλο».

Πολλοὶ ἄνθρωποι ξεφεύγοντας ἀπὸ τὴ μανία τῶν διασκεδάσεων πὺν φέρνουν σκοτοδίνη στὴν ψυχὴ, ἴσως καθίσουν τοῦτες τὶς μέρες νὰ συλλογιστοῦν καὶ νὰ κάνουν ἓναν ἀπολογισμὸ τοῦ χρόνου πὺν πέρασε. Ὁ χρόνος ἦταν δύσκολος, ἀνηφορικός, ἐπίπονος. Καὶ ἀφήνει μιὰ γεύση πικρὴ στὰ χεῖλη, γιατί ὁ στοχαστικὸς ἄνθρωπος καταλαβαίνει πὺς ὅλο καὶ χάνει τὶς πιστώσεις πὺν τοῦ δόθηκαν. Ὁ χαμένος χρόνος τοῦ φέρνει ἀσφυξία, ἡ ζωὴ τοῦ φαίνεται ἄχρηστη.

Ὅποιος βλέπει μὲ τὰ μάτια τῆς ἄγρυπνης ψυχῆς του τὸ Θεό, τὸν ἀντικρίζει νὰ στέκεται ὀρθιος στὸ κατώφλι τοῦ νέου χρόνου, νὰ τὸν εὐλογεῖ καὶ νὰ τοῦ ζητεῖ νὰ συνεχίσει τὰ καλά του ἔργα, πὺν μὲ τὴ χάρη τὴ δική του ἔκαμε τὸν περασμένο χρόνο. Ὅποιος ἔχει μέσα του τὸ Θεό, δὲν φοβάται καὶ δὲν ἀγωνιᾷ. Εἰσέρχεται στὸ νέο χρόνο μὲ ἐμπιστοσύνη καὶ χαρὰ γιατί ξέρει πὺς ὁ Θεὸς εἶναι ὁ Κύριος καὶ Κυβερνήτης τῶν πάντων. Δὲν ἀναρωτιέται τί μπορεῖ νὰ τύχει, ἂν θὰ εἶναι εὐτυχισμένος ἢ ὄχι.

Εὐλογεῖ καὶ χαίρεται καὶ ὑπομένει καθετὶ ποῦ τοῦ δίνει ὁ Θεός, γιατί γνωρίζει πὼς εἶναι ὁ Πατέρας του καὶ τοῦ ἔχει χαρίσει ὅλη του τὴν ἀγάπη. Ὅμως ὁ σύγχρονος κόσμος, χάνοντας αὐτὴ τὴ σωτήρια σχέση τῆς πατρότητας μὲ τὸ Θεό, κύλησε στὴν ἀσέβεια, στὴν ἀνασφάλεια, στὴν ἀγωνία. Καὶ ἡ ζωὴ ἔχει γίνει πιά μηδαμινὴ καὶ μαρτυρικὴ.

Ὁ χρόνος τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου τοῦ ἔχει γίνει σωστός ἐφιάλης. Δὲν τοῦ φτάνει, κι ἐνῶ αἰσθάνεται πὼς ἡ ζωὴ του εἶναι μικρὴ, τὴν ξεδεύει μὲ ἀνεμελιὰ σὲ ταπεινὲς γιὰ τὴν ψυχὴ του καὶ χυδαῖες ἀπασχολήσεις. Τὴν ξεδεύει γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ γιὰ τὶς δικές του ἀρέσκειες. Κάποτε ὅμως, καὶ ἴσως τώρα εἶναι ἡ εὐκαιρία, ἴσως δὲ καὶ ἡ τελευταία, ὁ ἀνθρώπος, ἐδῶ στὸ κατώφλι τοῦ νέου χρόνου, πρέπει νὰ ἀποφασίσει νὰ ρίξει τὸ βλέμμα του κι ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτό του. Νὰ ἀντικρίσει τοὺς ἄλλους καὶ νὰ συλλογιστεῖ πὼς ἡ ζωὴ γίνεται ἄξια τοῦ ἀνθρώπου καὶ σπουδαία, ὅταν τὴ ζεῖς γιὰ τοὺς ἄλλους. Τὸ πρόβλημα τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου δὲν εἶναι μονάχα νὰ ξεφύγει ἀπὸ τὸν τρόπο τοῦ χαμένου χρόνου, τῆς σπαταλημένης ζωῆς. Εἶναι νὰ ἀποφασίσει νὰ ἀφιερῶθεϊ στοὺς ἄλλους. Τότε ὁ τρόμος χάνεται καὶ ἡ ζωὴ κερδίζεται ἐν ὀνόματι τῆς ἀγάπης. Ἴδου τι λέει ὁ ἅγιος Ἰσαὰκ ὁ Σύρος:

«Ἡ ἀγάπη εἶναι ἰκανὴ νὰ θρέψει τὸν ἀνθρώπο ἀντὶ γιὰ φαγητὸ καὶ ποτό. Αὐτὸ εἶναι τὸ κρασί ποῦ εὐφραίνει τὴν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου. Μακάριος ὅποιος ἤπιε ἀπὸ τοῦτο τὸ κρασί. Ἀπ' αὐτὸ ἤπιανε οἱ ἀκόλαστοι κι εὐχαριστηθήκανε, οἱ ἁμαρτωλοὶ καὶ ξεχάσανε τὸ σκοτεινὸ δρόμο τους, οἱ μέθυσοι καὶ γινήκανε νηστευταί, οἱ πλούσιοι καὶ ποθήσανε τὴ φτώχεια, οἱ φτωχοὶ καὶ πλουτήσανε μὲ τὴν ἐλπίδα, οἱ ἄρρωστοι καὶ γινήκανε σοφοί. Σὲ ὅλους τοὺς δρόμους ποῦ πορεύονται οἱ ἀνθρώποι σὲ τοῦτο τὸν κόσμο, δὲν βρίσκουν σὲ κανένα τὴν εἰρήνην ποῦ τοὺς βοηθᾷ νὰ σιμώσουνε στὴν ἐλπίδα τοῦ Θεοῦ».

Ὁ κόσμος μας σήμερα εἶναι ἀνάστατος καὶ ἀναρχοῦμενος. Ἡ ζωὴ εἶναι ἐπικίνδυνη καὶ σπαταλημένη. Κι οἱ ἀνθρώποι τῆς ἐποχῆς μας δὲ μποροῦν νὰ βροῦν τὴν εἰρήνην καὶ νὰ γλυκάνουν τὴν τρομαγμένη καρδιά τους. Στρέφουμε τὸ βλέμμα στὸν οὐρανὸ τῶν καιρῶν μας καὶ τὸ βλέπουμε σκοτεινὸ, γεμάτο φοβερὰ προμηνύματα. Ἀλλὰ ὅποιος πιστεύει στὸ Θεό, μπορεῖ νὰ βλέπει πέρα ἀπὸ αὐτά, γιατί ἔχει μάθει μὲ τὴν πίστη καὶ τὴν ἀγάπη νὰ βλέπει πάνω στὸ θυσιαστήριο τοῦ ναοῦ τὸν Χριστὸ ἀδιάκοπα νὰ ἀνασταίνεται, νὰ κατανικᾷ τὴν φθορὰ τοῦ

χρόνου, νὰ ἐξουθενῶνει τὸν θάνατο καὶ νὰ μᾶς χαρίζει τὴν πολυάκριδη βεβαιότητα τῆς ἀθανασίας: «Τὸ χάρισμα τοῦ Θεοῦ ζωὴ αἰώνιος ἐστί».

Συνήθως ἐμεῖς οἱ ἀνθρώποι διαιροῦμε τὸ χρόνο σὲ τρεῖς διαστάσεις. Στὸ παρελθόν, τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον. Ὅμως στὸν τρισδιάστατο ἀνθρώπινο χρόνο, ἡ Ἐκκλησία προσθέτει καὶ μιὰ τέταρτη διάσταση. Τὴν αἰωνιότητα. Μόνο μὲ τὸ πρίσμα καὶ κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τῆς μποροῦμε νὰ δοῦμε καὶ νὰ ἀξιολογήσουμε σωστὰ τὸν χρόνο. Διαφορετικὰ μένει ὁ ἀνθρώπος ἓνας δέσμιος τοῦ παρελθόντος. Ἐνας φυγᾶς ποῦ τρέχει ἀπεγνωσμένα πρὸς τὸ μέλλον, ἀνίκανος νὰ ζήσει δημιουργικὰ τὸ παρὸν.

Κάθε διάσταση τοῦ χρόνου ἔχει τὸ μυστήριό της. Καὶ κάθε διάστημα τοῦ χρόνου φέρνει μαζί του τὴν ἰδιαίτερη ἀγωνία του, ποῦ μᾶς σπρώχνει στὸ ἔσχατο ἐρώτημα γιὰ τὸ νόημα τοῦ χρόνου. Σ' αὐτὸ τὸ ἐρώτημα μόνο μιὰ ἀπάντηση ὑπάρχει: Τὸ αἰώνιο. Αὐτὸ μᾶς δίνει τὴν δύναμη νὰ νικοῦμε τὴν ὀρμὴ τοῦ χρόνου. Τὸ αἰώνιο. Δηλ. ὁ Θεός. Γιατὶ αὐτὸς εἶναι «ὁ ὦν, ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος». Αὐτὸς χαρίζει συγγνώμη γιὰ τὸ παρελθόν, θάρρος γιὰ τὸ μέλλον καὶ βεβαιότητα γιὰ τὸ παρὸν. Χωρὶς Θεὸ εἴμεθα ἔρμαια στὸ χρόνο καὶ προχωροῦμε τυχαῖα, τρικλίζοντας ἀπεγνωσμένα, προχωρώντας «ἀπὸ τὸ μηδὲν στὸ πουθενά». Γι' αὐτὸ καὶ στὸν καινούργιο χρόνο καὶ στὴ νέα χιλιετία, ἂς στηρίξουμε τὸ χέρι μας στὸ χέρι τοῦ Θεοῦ ποῦ μᾶς προσφέρεται καὶ ἂς προχωρήσουμε μ' ἐμπιστοσύνη ψάλλοντας: «ἐὰν γὰρ καὶ πορευθῶ ἐν μέσῳ σκιᾶς θανάτου οὐ φοβηθήσομαι κακὰ, ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ», καὶ λέγοντες τὸν γραφικὸ λόγὸ ἀπὸ τὶς ἐπιστολές τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: «τὰ μὲν ὀπισθεν ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος, κατὰ σκοπὸν διώκων ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ».

Ὁ ἓνας χρόνος ἔρχεται, ὁ ἄλλος φεύγει σὰν τὰ θαλασσινὰ κύματα. Στεκόμαστε καὶ πάλι στὴν ἀκρογιαλιά τοῦ νέου χρόνου μὲ τὴν καρδιά γεμάτη ἐμπιστοσύνη καὶ ἀγάπη. Αὐτὴ τὴν πίστη, αὐτὴ τὴν ὀλόκληρη ἀγάπη, κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ νικήσει, καμιά ἀγωνία νὰ σθήσει μέσα μας. Ἄς μποῦμε ἀδελφοὶ μέσα στὸ νέο χρόνο μὲ εὐσέβεια, σεμνότητα καὶ λαχτάρα νὰ πράξουμε ἔργα ἀγαθὰ. «Ὁ τοῦ φωτὸς χορηγός, καὶ τῶν ἀπάντων ποιητὴς καὶ Κύριος, ἐν τῷ φωτὶ τῶν σῶν προσταγμάτων ὁδήγησον ἡμᾶς, ἐκτός σου γὰρ ἄλλον Θεὸν οὐ γινώσκομεν».

ποιμαντικά συγμιότυπα

ΙΩΒΗΛΑΙΟΝ ΕΤΟΣ 2000

Τοῦ Α.Μ. Σταυρόπουλου,
Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου

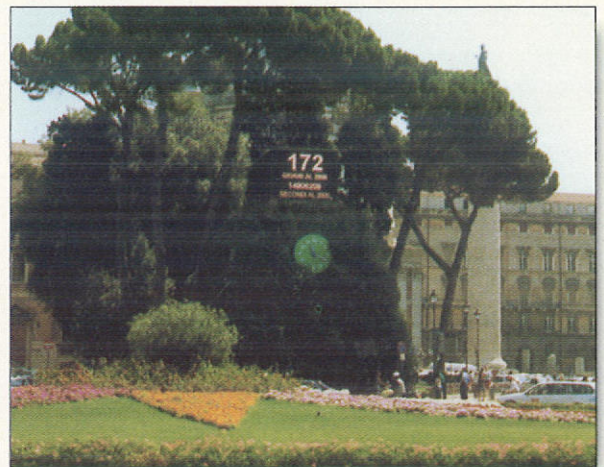
Μετρήσεις καὶ ἐτοιμασίες

Τελειώσαμε μὲ τὶς ἀντίστροφες μετρήσεις. Βρισκόμαστε πλέον στὸ σωτήριο ἔτος 2000, δηλαδή 2000 ἔτη μετὰ Χριστόν. "Ἄν εἰσήλθαμε μ' αὐτὸ τὸ ἔτος καὶ στὸν εἰκοστὸ πρῶτο αἰῶνα τοῦτο ἀμφισβητεῖται ἀπὸ ὀρισμένους, οἱ ὁποῖοι τὸν τοποθετοῦν μετὰ ἕνα χρόνο. Ἐκεῖνο, ὅμως, ἀπὸ τὸ ὁποῖο γλιτώσαμε εἶναι ἀπὸ τοὺς λογαριασμοὺς γιὰ τὸ πόσοι μῆνες, πόσες ἐβδομάδες, πόσες μέρες, πόσες ὥρες, πόσα λεπτὰ ἢ καὶ δευτερόλεπτα ἀπομένουν ἀπὸ τὴν ἑναρξὴ τοῦ περιφήμου 2000. Δὲν κινδυνεύουμε πλέον ἀπὸ ὑπολογισμοὺς καὶ τυχὸν λάθη. Ἐκτὸς ἐὰν ἀπὸ κεκτημένη ταχύτητα ἀρχίσουμε νὰ ὑπολογίζουμε τώρα τὸν διαρρευσάντα χρόνο ἀπὸ τὴν πρώτη τοῦ ἔτους. Ἐγὼ πάντως δὲν εἶμαι σὲ θέσῃ οὔτε καὶ ἐπιθυμῶ νὰ ξέρω πόσα δευτερόλεπτα ἔχουν περάσει, τώρα πού γράφω τὸ ἄρθρο μου, ἀπὸ τὴν πρωτοχρονιά.

Μοῦ εἶχε κάνει τρομερὴ ἐντύπωση, ὅταν τὸν περασμένο Ἰούλιο πού βρισκόμουν στὴ Ρώμη ἐπεσήμανα σὲ μιὰ πλατεία τῆς πάνω ἀπὸ τὸ παραδοσιακὸ ρολοὶ μὲ τοὺς δείκτες ἐγκατεστημένο ἕνα ἠλεκτρονικὸ, πού οἱ ἀριθμοὶ του σηματοδοτοῦσαν τὴ χρονικὴ ἀπόσταση ἀπὸ τὸ 2000: μὲ φωτεινοὺς ἀριθμοὺς ἀναγραφόταν τὴ στιγμὴ τῆς διέλευσής μου, 172 μέρες καὶ 14.906.209 δευτερόλεπτα. Ἀνελέητα τὰ δευτερόλεπτα θὰ μειώνονταν πρόφθασα, ὅμως, σὲ φωτογραφικὸ στιγμιότυπο νὰ ἀποτυπώσω ἐκεῖνη τὴ στιγμὴ.

Ἡ Ρώμη ἐτοιμαζόταν νὰ ὑποδεχτεῖ τὴ νέα χιλιετία. Ἦταν σὰν μιὰ ἀόρατη πόλη ἔτσι τυλιγμένη σὲ τουλπάνια πού ἐκρυβαν τὰ περισσότε-

ρα κτίριά της πού ἀνακαινίζονταν. "Ἄν θέλαμε νὰ τὴ δοῦμε, ἔπρεπε νὰ τὴν ἐπισκεφθοῦμε μὲ τιμὲς καὶ δόξα τὸ 2000. Σιγὰ σιγὰ τώρα πού γράφονται αὐτὲς οἱ γραμμὲς ὅλες οἱ πρωτεύουσες τοῦ κόσμου ἀποκαλύπτονται στὸ φιλοθεάμον κοινὸ ἐξωραϊσμένες, ὠραῖες τοῦ ἰδεῖν καὶ τοῦ ἐπιθυμῆσαι, ἱματισμένες, μὲ τὰ καλά τους. Γιὰ τὸ σωφρονούσες δὲν θὰ ἦμουν καὶ πολὺ

βέβαιος νὰ τὸ ὑποστηρίξω. Γιατί, τελικά, μιὰ τρέλλα ἔχει καταλάβει ὅλον τὸν κόσμο μ' αὐτὴ τὴν ἡμερομηνία.

Σὰν ἐπιθεώρηση στρατοῦ

"Ὅλη αὐτὴ ἡ προετοιμασία μοῦ θύμιζε ἐπιθεώρηση στὸ στρατό. Ὄταν ὑπηρετοῦσα αἰσθανόμουν τὶς ἐπιθεωρήσεις ὡς κάτι τὸ ὑποκριτικό. Τρέχαμε ὅλοι νὰ συμπληρώσουμε τὶς ἐλλείψεις, νὰ καθαρίσουμε τοὺς χώρους, νὰ ἐπισκευάσουμε τὸν ὄπλισμό, νὰ βάψουμε τὰ κτίρια, νὰ διορθώσουμε μ' ἕνα λόγο τὰ κακῶς κεί-

μενα και ν' αποκτήσουμε μιὰ έτοιμότητα πρὸς έπιθεώρηση έχοντας λησμονήσει ότι ή έτοιμότητα έπρεπε νὰ εἶναι πολεμική και ὄχι έπιθεωρησιακή. Καί πραγματικά αυτό θά ήταν τὸ σωστό.

Μετά ἀπὸ χρόνια κατάλαβα ὅτι ἔστω κι ἂν ήταν ἔτσι εἶχε τή χρησιμότητά της ή έπιθεώρηση. Ἀφοῦ δὲν μπορούσαμε νὰ εἶμαστε ἔτοιμοι με ἄλλον τρόπο, ή έπιθεώρηση χρησίμευε νὰ μᾶς έπαναφέρει στὴν τάξη. Πάντοτε, εἶναι ἀλήθεια, συνοδευόταν ἀπὸ αἰσθήματα ἀγωνίας και φόβου ὡς πρὸς τὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἐλέγχου. Τὸ ἴδιο συμβαίνει και τώρα με τὸ 2000.

Μὲ ἀφορμή τὸ 2000 μνημεῖα ἀνακαινίζονται, οἰκοδομὲς ὀλοκληρώνονται, κτίρια ἐπισκευάζονται, πλατεῖες καθαρίζονται, δρόμοι κατασκευάζονται, μετρὸ προωθοῦνται, ἐκκρεμότητες συμμαζεύονται, κυβερνήσεις, δῆμοι, ὀργανισμοὶ και πολῖτες μετρᾶνε τὰ ἀμέτρητα και οἰκονομοῦν τὰ ἀνοικονόμητα. Οἱ πόλεις μας ἀλλάζουν πρόσωπο και τακτοποιοῦνται τὰ πράγματα μέχρι ἐκεῖ πὸν φαίνονται, ὄχι πιὸ πέρα. Παράλληλα και οἱ ἄνθρωποι έτοιμάζονται για ἓνα γιορταστικὸ ξεφάντωμα. Ἐδῶ και μῆνες ή διαφήμιση μᾶς έτοιμάζει ὅ,τι ὠραιότερο, ὅ,τι καλύτερο για ἐκείνη τὴν ὥρα τῆς ἀλλαγῆς. Κι ἐμεῖς έτοιμάζουμε τὴ διάθεσή μας ὥστε νὰ μπορέσουμε νὰ ὑποδεχτοῦμε με τὸν καλύτερο ἐαυτό μας τὴ νέα χιλιετία. *Millennium* εἶναι αυτό ἔστω κι ἂν μερικοὶ τολμοῦν νὰ τὸ ὀνομάσουν *Μουρλένιουμ!*

Συγχρόνως, βέβαια, μᾶς διακατέχουν αἰσθήματα φόβου και ἀγωνίας για τὸ τί μπορεῖ νὰ συμβεῖ. Δὲν εἶναι μόνον ὁ ἰὸς τῶν ὑπολογιστῶν πὸν ἀπειλεῖ. Μιὰ ἀπροσδιόριστη ταραχὴ μπροστὰ στὸ ἀναπάντεχο μᾶς ἐμβολιάζει με μιὰ ἐσωτερικὴ τρεμουῖλα. *Πράγματα συμβατικά* πὸν ἐμεῖς ὀρίσαμε, ὅπως οἱ ἀλλαγές τοῦ χρόνου, ὑποστασιάζουν δυνάμεις πὸν τὶς ὀνομάζουμε ἀγαθές ή ἐχθρικές και ὡς ἐχθρικές ἀπειλοῦν τὴν ἡσυχία μας ή και τὴ ζωὴ μας ἀκόμη. Τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου τούτου στοιχειώνουν τότε και γίνονται στοιχεῖα πὸν ή

θέα τους ή ή ἀναμονή τους μᾶς παραλύει. Ἀπαιτεῖται, λοιπόν, μιὰ ἡρεμὴ ἀντιμετώπιση ὄλων αὐτῶν τῶν φαινομένων.

Τὸ νόημα τῶν Ἰωδηλαίων: Ἐλευθερία - Ἀπελευθέρωση

Ὁ χρόνος εἶτε κυκλικὸς εἶτε γραμμικὸς εἶτε ἐλικοειδῆς βιώνεται ἀπὸ ἐμᾶς και ἐμεῖς με τὴ ζωὴ μας δίνουμε τὸ νόημα πὸν τοῦ ἀξίζει. Τὰ Ἰωδηλαῖα δὲν εἶναι ἀφορμὴ οὔτε για πανηγυρισμοὺς και λόγια οὔτε για κλαυθουρισμοὺς και μοιρολόγια. Στὴ διβλική τους βάση ἐξηγγέλοντο ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς με σάλπιγγες πὸν ἀνήγγελλαν ἀπόσβεση χρεῶν και ἀνακήρυξη ἐλευθερίας για ὄλους. Ἐμεῖς σήμερα τί ἀπ' ὄλ' αὐτὰ διακηρύττουμε; Ποιὰ δάνεια σβήνουμε και ποιὰ ἐλευθερία χαρίζουμε¹; Πολὺ περισσότερο, χρεώθηκαμε με «έορταστικά δάνεια» για νὰ γιορτάσουμε αὐτὲς τὶς ἄγιες ἡμέρες. Σύμφωνα με διαφήμιση Τραπεζῆς οἱ ἀγιοθασιλῆδες κλαῖνε «γιατί φέτος τὰ Δῶρα τὰ ἔστειλε ἄλλος», ή συγκεκριμένη Τράπεζα, δηλαδή, πὸν μᾶς προσκαλεῖ, νὰ ὑποδεχτοῦμε μαζί της τὴ νέα χιλιετία. Μὴ παίζουμε ἐν οὐ παικτοῖς.

Τὸ φετινὸ Ἰωδηλαῖο σ' ὄλη τὴ διάρκεια τοῦ 2000 μ.Χ. ἄς βιωθεῖ με τὸ πραγματικὸ του νόημα πὸν ή Ἁγία Γραφή τοῦ προσέδωσε ἀπ' ἀρχῆς. Ἀπελευθέρωση ἀπὸ χρέη, ἀπὸ δεσμὰ δουλείας και ἀπόκτηση τῆς περιπόθητης ἐλευθερίας νοουμένης σωματικῶς, ψυχικῶς, πνευματικῶς. Νὰ ἐλευθερωθοῦμε ἐμεῖς και νὰ συντελέσουμε νὰ ἐλευθερωθοῦν και οἱ συνάνθρωποὶ μας ἀπὸ καθετὶ πὸν τοὺς κρατᾶ δεσμίους: δυνάστες, δανειστὲς, πάθη, μύριες ὄσες ἐξαρτήσεις.

1. Σκέπτομαι, ὅτι ὁ ἀπειλούμενος κίνδυνος νὰ προσβληθοῦν οἱ ἠλεκτρονικοὶ ὑπολογιστὲς τῶν Τραπεζῶν ἀπὸ τὸν «Ἰὸ» τοῦ 2000 και νὰ διαταραχτοῦν οἱ τραπεζικὲς συναλλαγές ἐνέχει συμβολικὴ ἔννοια. Ἀφοῦ ἐμεῖς ἀνοίμεθα τὸ βαθύτερο νόημα τῶν Ἰωδηλαίων ὅπως τὴν ἐξάλειψη τῶν δανείων κ.λπ., ὁ «ἰὸς» προσβάλλει καιρία και στὴ ρίζα τους τὰ ἀποδεικτικά χρεῶν ἀλλὰ και περιοριστικῶν στοιχείων. Ὅλοι δὲν ἔχουμε τίποτε και εἶναι ἅπαντα κοινὰ στὸ μέτρο πὸν ὄλα ὄσα ἔχουμε και δὲν ἔχουμε ἀνήκουν στὸν Κύριο («τοῦ Κυρίου ή γῆ και τὸ πλήρωμα αὐτῆς»). Στὴν παραδοξότητά του ὁ συλλογισμὸς αὐτὸς μπορεῖ νὰ περιέχει κάτι ἀπὸ τὴν ἀλήθεια...

Ένα πρόγραμμα ζωής: Μετάνοιουμ

Οι ιερείς που τότε με τὸν ἦχο κέρατος (jobhel = κέρας ἐβραϊκά, ἐξ οὗ καὶ ἰωθηλαῖον) ἐξήγγειλαν τὸ ἔτος ἀφέσεως με ὅλες τὶς πρά-

Ἀπελευθέρωση: τὸ μήνυμα-κλειδί γιὰ νὰ ἐπιβιβάσθουμε στὸ ὄχημα τῆς τρίτης χιλιετίας.

ξεις που αὐτὸ συνεπήγετο, ἄς εἶναι ἐκεῖνοι που σήμερα θὰ ἀπευθυνθοῦν με *κήρυγμα ἐλευθερίας - ἀπελευθερώσεως* στὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ.

Οἱ ἴδιοι ἄς ἐμβαθύνουν πρῶτα σ' ὅλες τὶς πτυχές αὐτῆς τῆς πολύπτυχης ἐλευθερίας καὶ ἄς τὶς μεταφέρουν στὴ συνέχεια σ' ὅλους ἐμᾶς που περιμένουμε λόγο παρακλήσεως καὶ ἐλπίδας.

Θὰ ἔχουμε τότε λόγους νὰ *εὐχαριστήσουμε* τὸν Πανάγαθο Θεὸ γιὰ τὴν ἐλευθερία που μᾶς χάρισε ὁ Κύριος Χριστὸς καὶ μᾶς ἔδωσε τὸ προνόμιο ν' ἀνήκουμε στὴν *Ἐκκλησία Του* καὶ ν' ἀναμένουμε τὴ Βασιλεία Του που κατὰ παράδοξο τρόπο εἶναι μέσα μας, ἀνάμεσά μας.

Γι' αὐτὴ τὴ Βασιλεία εἶναι ἀνάγκη ν' ἀλλάξουμε νοοτροπία, ν' ἀλλάξουμε μυαλά, δηλαδή νὰ *μετανοήσουμε*². Νὰ δοῦμε καθαρά ὅτι ἀνή-

2. Τὶς τέσσερις λέξεις-κλειδιά *Εὐχαριστία, Μετάνοια, Ἐκκλησία, Ἐπίδα* ἀπηύθυνε πρὸς ἅπαν τὸ πλήρωμα τῆς Ἀγιοτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὸ *Συνοδικὸν Διάγγελμα*, ἐπὶ τῇ συμπλήρωσι δύο χιλιετιῶν χριστιανικῆς ἱστορίας καὶ ἐκκλησιαστικοῦ δίου που ἐκφωνήθηκε κατὰ τὴ Συνοδικὴ Θεία Λειτουργία στὸν Ἱ. Ναὸ Ἁγίου Παντελεήμονος ὁδοῦ Ἀχαρνῶν, που τελέσθηκε τὴν 26ῃ Δεκεμβρίου 1999. Τὸ Διάγγελμα διαβάστηκε τὴν ἴδια Κυριακὴ στὴ Θ. Λειτουργία ἀντὶ κηρύγματος σὲ ὅλους τοὺς Ἱ. Ναοὺς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

κουμε σ' ἕναν ἄλλον αἰῶνα τότε καὶ μόνο τότε θὰ μπορούμε νὰ ξεχνᾶμε τὰ παλαιὰ καὶ νὰ προχωροῦμε πρὸς ἐκεῖνα που εἶναι μπροστά μας (Φιλιππησίους γ' 13). Τότε τὸ *millennium* μετατρέπεται κατὰ τὴ σοφὴ ρῆση ταπεινοῦ λευίτη σὲ πρόσφατο κήρυγμά του σὲ *μετάνοιουμ*³.

Ἄς κηρύξουμε, λοιπόν, τὴν ἐναρξη τῆς νέας χιλιετίας ὡς *χιλιετίας τῆς μετανοίας*, με τὴν ἔννοια που ὀρίσαμε πιὸ πάνω. Καλὸ *metanoium!* Οἱ εὐλαβικοὶ καὶ σεβαστοὶ Ἐφημέριοι ἄς συνεργήσουν με ὅσες δυνάμεις διαθέτουν πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση.

3. Ξέροντας ὅτι προσκρούουμε στὸ ταπεινὸ φρόνημά του ἀλλὰ ἀκολουθώντας πάγια γραμμὴ μας νὰ ἀναφέουμε πάντα τὶς πηγές μας, σημειώνουμε ὅτι ἡ ὀνομασία αὐτὴ προέρχεται ἀπὸ τὸν αἰδεσιμολογιώτατο πρωτοπρεσβύτερο π. Ἰωάννη Σαρρή, ὁ ὁποῖος εἶναι ἐφημέριος στὸν Ἱ. Ναὸ Ἁγίας Αἰκατερίνης Καστέλλας στὸν Πειραιά.

ΕΥΧΑΙ

Ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ ἡμῶν εἰς τὸν νέον ἐν-αυτὸν τῆς χρηστότητος τοῦ Κυρίου, ὁ Διευθυντῆς τοῦ Κλάδου Ἐκδόσεων τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καὶ Μορφωτικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὁ Διευθυντῆς Συντάξεως τῶν Περιοδικῶν, τὰ μέλη τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς, τὸ Προσωπικὸν καὶ οἱ Συνεργάτες ἐκφράζουν πρὸς τοὺς συνδρομητὰς τοῦ ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ ἐγκάρδιον χαιρετισμόν, συνοδευόμενον ἀπὸ ἐνθέρμους εὐχὰς ὑπὲρ ὑγείας, χαρᾶς καὶ ἐν Χριστῷ δυνάμεως αὐτῶν, καὶ ὑπὲρ συνεχείας τῆς ἱερᾶς διακονίας καὶ προσφορᾶς τοῦ τιμίου Πρεσβυτερίου τῆς Ἀγιοτάτης Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας.

Τὰ ἡμερολόγια τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου

Τῶν Στράτου Θεοδοσίου καὶ Μάνου Δανέζη
Ἐπίτ. Καθηγ. Ἀστροφυσικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἡ δημιουργία τῶν ἡμερολογίων

Ἀπὸ τὰ πανάρχαια χρόνια ὁ ἄνθρωπος νοῦς ἀνέπτυξε μιὰ ἄρρηκτη διαισθητικὴ ἐνότητα καὶ σχέση ἀνάμεσα στὶς ἐννοιες χρόνος καὶ ρυθμός. Αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ σχέση ἀπετέλεσε ἕνα οὐσιαστικὸ ἐργαλεῖο μέτρησης τοῦ χρόνου, ἀπὸ τὴ στιγμή πού μπόρεσε νὰ ἀποτυπωθεῖ μέσω τῶν λειτουργιῶν τῆς μνήμης καὶ τῆς ἔκφρασης.

Ἡ ἀδιάσπαστη αὐτὴ ἐνότητα γίνεται προφανής, ἂν ἀναλογιστοῦμε ὅτι ἡ δυνατότητα μέτρησης μεγάλων μονάδων χρόνου στηρίχθηκε ἐξ ἀρχῆς στὴν ἀνακάλυψη τῆς περιοδικότητας συγκεκριμένων ἀστρονομικῶν φαινομένων.

Ἡ συνειδητοποίηση τῆς ἐννοίας τῶν ἀστρικών ρυθμῶν συνδέθηκε στενὰ καὶ ἔντονα μὲ θρησκευτικά, ἱστορικά καὶ πολιτισμικὰ δεδομένα τῶν κοινωνιῶν πού τὴν ἐφεύραν καὶ τὴ χρησιμοποιοῦσαν.

Συνεπῶς, μετὰ τὶς πρῶτες μονάδες χρόνου πού ἀνέπτυξε διαισθητικὰ ἢ ἀνθρώπινη λογικὴ –ἡμερονύκτιο, ἑβδομάδα, μῆνας καὶ ἔτος– ἡ προσπάθεια τῶν ἱερέων-ἀστρονόμων τῆς ἐποχῆς στράφηκε στὴν κωδικοποίησή τους, πού ἔδωσε γένεση στὸ ἡμερολόγιο. Δηλαδή, ἕνα σύστημα διαίρεσης τοῦ ἔτους, τὸ ὁποῖο προσπαθοῦσε νὰ ἐπιτύχει, μὲ τὸν καλύτερο δυνατὸ τρόπο, τὴν ἐναρμόνιση τῆς φυσικῆς διαίρεσης τῶν κλιματολογικῶν ἐποχῶν μὲ τὴν κατὰ συνθήκη διάρκεια τοῦ ἐκάστοτε ἰσχύοντος πολιτικοῦ ἔτους. Καὶ βέβαια ἀναπόσπαστα συνδεδεμένο μὲ τὶς θρησκευτικὲς τελετουργίες, ἀφοῦ ἡ ἔλλειψη ἐνὸς ἱεροῦ ἡμερολο-

γίου περιοδικῶν τελετουργιῶν ὀδηγεῖ σὲ λατρευτικὴ ἔνδεια.

Εἶδη ἡμερολογίων

Τὰ ἡμερολόγια εἶναι συστήματα μέτρησης χρόνου, πού ὁ καταρτισμὸς τους στηρίζεται στὴν περιοδικότητα τῶν κινήσεων τῶν οὐρανίων σωμάτων, ὅπως ἡ ἡμερήσια περιστροφή τῆς Γῆς, ἡ κίνηση τῆς Σελήνης γύρω ἀπὸ τὴ Γῆ καὶ ἡ κίνηση τῆς Γῆς γύρω ἀπὸ τὸν Ἥλιο.

Τὰ διάφορα λοιπὸν συστήματα διαίρεσης καὶ καθορισμοῦ ἐνὸς πολιτικοῦ ἔτους –τοῦ ἔτους πού ἔχει ἀκέραιο ἀριθμὸ ἡμερῶν– ἀποτελοῦν τὰ ἡμερολόγια. Συνεπῶς, ἡμερολόγιο εἶναι τὸ σύστημα τῆς μέτρησης τοῦ χρόνου, εἰδικότερα δὲ τοῦ ὑπολογισμοῦ τῆς ἀρχῆς, τῆς διάρκειας καὶ τοῦ τέλους τοῦ ἔτους, τῶν μερῶν του καὶ βέβαια τῶν μεγαλύτερων χρονικῶν περιόδων.

Τρία εἶναι τὰ κύρια ἡμερολογιακὰ συστήματα χρόνου: τὰ **σεληνιακὰ**, τὰ **σεληνοηλιακὰ** καὶ τὰ **ἡλιακὰ ἡμερολόγια**, πού προκύπτουν ἀπὸ τὴ μελέτη τῶν περιοδικῶν κινήσεων τῆς Σελήνης καὶ τοῦ Ἥλιου.

Τὰ σεληνιακὰ εἶναι τὰ ἀπλούστερα, ὄχι ὁμῶς καὶ τὰ ἀκριβέστερα. Ὡς βασικὴ τους μονάδα ἔχουν τὸν σεληνιακὸ συνοδικὸ μῆνα τῶν 29,53 ἡμερῶν περίπου καὶ ἔτσι τὸ σεληνιακὸ ἔτος ἔχει διάρκεια 354,36 ἡμερῶν. Ὑπολείπεται δηλαδή 11 περίπου ἡμέρες ἀπὸ τὸ ἔτος τῶν ἐποχῶν (τροπικὸ ἔτος).

Ἡ ἀρκετὰ μεγάλη διαφορά ἡμερῶν μεταξύ σεληνιακοῦ καὶ ἡλιακοῦ τροπικοῦ ἔτους τῶν 365,24219879 ἡμερῶν εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα, μετὰ τὴν πάροδο ἐνὸς ἀριθμοῦ ἐτῶν, ἡ ἴδια ἡμερομηνία νὰ μὴν ἀντιστοιχεῖ στὴν ἴδια κλιματολογικὴ ἐποχὴ τοῦ ἔτους. Ἡ ἐναρμόνιση αὐτὴ ἐπιτυγχανόταν μὲ τὴν περιοδικὴ παρεμβολή, σὲ κάποιον σεληνιακὸ ἔτος, ἐνὸς ἐμβόλιμου 13ου συνοδικοῦ μήνα. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο δημιουργήθηκαν τὰ σεληνοηλιακὰ ἡμερολόγια, τὰ πιὸ πολὺπλοκα ἀπὸ τὰ τρία εἶδη ἡμερολογίων, πὺν ἀναφέραμε.

Τέλος, τὰ ἡλιακὰ ἡμερολόγια ἔχουν ὡς βάση τους τὸ τροπικὸ ἔτος τῶν 365,24219879 ἡμερῶν, δηλαδή τὴ φαινόμενη ἐτήσια πορεία τοῦ Ἥλιου πάνω στὴν ἐκλειπτικὴ.

Ἡλιακὰ ἡμερολόγια εἶναι τὸ Ἰουλιανό, τὸ Γρηγοριανό καὶ τὸ Νέο διορθωμένο Ἰουλιανό ἡμερολόγιο καὶ αὐτὰ θὰ ἀναλύσουμε, ἀφοῦ ἐνδιαφέρουν ἰδιαίτερα τὸν χριστιανικὸ κόσμον.

Ἰουλιανὸ ἢ παλαιὸ ἡμερολόγιο

Τὸ πρῶτο καὶ μοναδικὸ ἡλιακὸ ἡμερολόγιο στὴν ἀρχαιότητα ἦταν τὸ αἰγυπτιακὸ ἡμερολόγιο, τὸ ὁποῖο γνώρισε ὁ Ἰούλιος Καίσαρας κατὰ τὴν παραμονὴ του στὴν Αἴγυπτο.

Τὸ ἀρχαῖο ρωμαϊκὸ ἡμερολόγιο ἦταν ἀτελὲς σεληνοηλιακόν. Στὴν ἐποχὴ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρα, λόγω μὴ σωστῆς παρεμβολῆς τῶν ἐμβόλιμων μηνῶν, τὰ ἡμερολογιακὰ σφάλματα εἶχαν συσσωρευτεῖ καὶ οἱ παραδοσιακὲς γιορτὲς τῆς ἀνοιξῆς γιορτάζονταν τὸ φθινόπωρον, ἐνῶ οἱ χειμερινὲς γιορτὲς περιέπου τὸ καλοκαίρι. Ὁ Ἰούλιος Καίσαρας ὡς Μέγας Ἀρχιερεὺς, ἀπεφάσισε τὸ 46 π.Χ. νὰ κάνει μιὰ δραστηρικὴ παρέμβαση στὸ ἡμερολόγιο. Κάλεσε, λοιπόν, ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια τὸν Ἕλληνα ἀστρονόμον Σωσιγένη καὶ μὲ τὶς συμβουλὲς του ἀναμόρφωσε τὸ ἡμερολόγιο τοῦ Νουμᾶ Πομπήλιου. Τὸ 46 π.Χ. ἡ ἡμερολογιακὴ ἰσημερία ἀπείχε ἀπὸ τὴν ἀστρονομικὴ περίπου ἓνα τρίμηνο καὶ ὁ τρύγος γινόταν —σύμφωνα μὲ τὸ ἡμερολόγιο— τὸν Ἰανουάριον!

Ὁ Σωσιγένης γιὰ νὰ καλύψει τὸ συσσωρευθὲν ἡμερολογιακὸ σφάλμα, πρόσθεσε δύο ἐπι-

πλέον ἐμβόλιμους μῆνες καὶ τελικὰ τὸ ἔτος 46 π.Χ. ἀπέκτησε διάρκειαν 445 ἡμερῶν, πὺν γι' αὐτὸν τὸν λόγο ὀνομάστηκε ἔτος συγχύσεως (annum confusionis). Στὴ συνέχεια θεώρησε τὴ διάρκειαν τοῦ τροπικοῦ ἔτους ἴση μὲ 365,25 ἡμέρες (σφάλμα 674 δευτερόλεπτα ἐτησίως). Ἔτσι, λαμβάνοντας ὑπόψη τοῦ αὐτὲς τὶς 0,25 ἡμέρες ἢ 6 ὥρες δημιούργησε τὴν 366ῃ δίσεκτη ἡμέραν τοῦ ἔτους πὺν προστίθετο στὴ διάρκειαν τοῦ πολιτικοῦ ἔτους ἀνὰ τετραετία (0,25 x 4 = 1 ἡμέρα). Δίσεκτα ἔτη στὸ Ἰουλιανὸ ἡμερολόγιο εἶναι ἐκεῖνα πὺν ὁ ἀριθμὸς τους διαιρεῖται ἀκριβῶς διὰ 4.

Τὸ ἡμερολόγιο αὐτὸ ἦταν ἀπλό, πρακτικὸ καὶ κατανοητὸ ἀπ' ὅλους, ἰδιαίτερα δὲ ἀπὸ τὸν λαόν. Στὴ συνέχεια συνδέθηκε στενὰ μὲ τὸ ἐορτολόγιο τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ ἰσχὺς του φαινόταν ἀδιατάραχτη.

Γρηγοριανὸ ἢ νέο ἡμερολόγιο

Τὸ Ἰουλιανὸ ἡμερολόγιο ἀρχικὰ φάνηκε ὅτι τακτοποίησε ὀριστικὰ τὸ ἡμερολογιακὸ ζήτημα. Δυστυχῶς, ὅμως, ὁ Σωσιγένης θεώρησε ὅτι ἡ διάρκειαν τοῦ τροπικοῦ ἔτους ἦταν 365,25 ἡμέρες ἀκριβῶς, πράγμα πὺν δὲν ἦταν σωστό, ἀφοῦ ἦταν 11 πρῶτα λεπτὰ καὶ 14 δευτερόλεπτα μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν πραγματικὴ διάρκειά του. Ἡ ἀσήμαντη αὐτὴ διαφορά μὲ τὸ πέρασμα τῶν αἰῶνων μεγάλωνε σημαντικὰ, ἀφοῦ τὸ ἡμερολόγιο κάθε 128 ἔτη προπορευόταν μιὰ ἡμέραν. Γι' αὐτὸν τὸν λόγο πολλοὶ ἀστρονόμοι συμβούλευαν τοὺς ἰθύνοντες νὰ προχωρήσουν σὲ μιὰ μεταρρύθμιση τοῦ ἡμερολογίου.

Τελικὰ, τὴν ἀπετόλμησε τὸ 1582 ὁ πάπας Γρηγόριος ΙΓ' μὲ τὴ συμβουλὴ τῶν ἀστρονόμων Λουίτζι Λίλιο καὶ Κρίστοφερ Κλάδιους. Ἡ διάρκειαν τοῦ ἔτους αὐτοῦ ἐλαττώθηκε κατὰ 10 ἡμέρες καὶ μετὰ τὴν Πέμπτη 4 Ὀκτωβρίου ἀκολούθησε ἡ Παρασκευὴ 15 Ὀκτωβρίου τοῦ 1582, χωρὶς νὰ ἀλλοιωθεῖ ἡ διαδοχὴ τῶν ἡμερῶν τῆς ἐβδομάδας. Ἡ διάρκειαν τοῦ τροπικοῦ ἔτους ὀρίστηκε ἴση μὲ 365,2425 ἡμέρες, καὶ ἔτσι ἡ διάρκειά του ἦταν μόλις 26 δευτερόλεπτα ἐτησίως μεγαλύτερη ἀπὸ τὸ τροπικὸ ἔτος.

Τέλος, για να μην επαναληφθεί το λάθος, θεσπίστηκε κάθε περίοδος 4 αιώνων να περιλαμβάνει μόνο 97 δίσεκτα έτη και όχι 100. Εισήχθη, δηλαδή, ο εξής κανόνας: από τα δίσεκτα έτη του Ιουλιανού ημερολογίου που δείχνουν αιώνες (επαιώνια έτη), όπως το 1600, 1700, 1800, 1900, 2000 κ.ο.κ. δίσεκτα θα θεωρούνται στο νέο ημερολόγιο μόνον εκείνα που ο αριθμός τους διαιρείται δια 400. Έτσι στο μὲν Ιουλιανό ημερολόγιο όλα τα προαναφερθέντα έτη είναι δίσεκτα, στο δὲ Γρηγοριανό μόνον το 1600 και το 2000.

Νέο διορθωμένο Ιουλιανό ημερολόγιο

Το αστρονομικά ὀρθό Γρηγοριανό ημερολόγιο δύσκολα έγινε αποδεκτό. Οι καθολικές χώρες το ἐφάρμοσαν βέβαια σχεδόν ἀμέσως, όχι ὅμως οι ἀντίστοιχες διαμαρτυρούμενες και ὀρθόδοξες. Οι Γερμανοὶ διαμαρτυρούμενοι το ἀποδέχτηκαν το 1700, οι Βρετανοὶ το 1752 και οι Σουηδοὶ το 1753. Οι ὀρθόδοξες χώρες το ἀποδέχτηκαν ἢ μία μετὰ την ἄλλη στις ἀρχὲς τοῦ 20ου αἰώνα και αὐτὸ γιατί το παλαιὸ ημερολόγιο τις ἀπέκοπτε ημερολογιακὰ ἀπὸ την ὑπόλοιπη Εὐρώπη.

Σημειώνουμε ὅτι ἡ Ὀρθοδοξία δὲν ἀπεδέχθη το Γρηγοριανό ημερολόγιο, ἀλλὰ σὲ Πανορθόδοξο Συνέδριο που ἔλαβε χώρα στην Κωνσταντινούπολη, τὸν Μάιο τοῦ 1923, ὑπέδειξε νέον ημερολογιακὸ κύκλο 900 ἐτῶν. Ὁ χρονικὸς αὐτὸς κύκλος εἶναι ἀκριβέστερος ἀπὸ τὸν γρηγοριανὸ κύκλο τῶν 400 ἐτῶν. Ἡ πρόταση ὄριζε ὅτι ἀπὸ τὰ έτη που δείχνουν αιώνες (επαιώνια έτη) δίσεκτα θα θεωρούνται μόνον ἐκεῖνα τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς τῶν αἰώνων διαιρούμενος δια 9, δίνει ὑπόλοιπο 2 ἢ 6. Πιὰ τὰ ἄλλα έτη ισχύει ὁ ιουλιανὸς κανόνας. Δηλαδή, ἀντὶ τῶν δίσεκτων ἐτῶν 400, 800, 1200, 1600, 2000 κ.ο.κ. τοῦ γρηγοριανοῦ, καθιέρωνε ὡς δίσεκτα τὰ έτη 200, 600, 1100, 1500, 2000 κ.ο.κ.

Ἐντὸς κύκλου 900 ἐτῶν περιέχονται 218 δίσεκτα έτη και ἔτσι ἡ μέση διάρκεια τοῦ προτεινόμενου ἔτους εἶναι 365,24222222 ἡμέρες, δηλαδή τὸ σφάλμα του εἶναι περίπου 2,03 δευ-

τερόλεπτα ἐτησίως, που σημαίνει ὅτι αστρονομικὰ εἶναι τὸ ἀκριβέστερο ἀπὸ ὅλα τὰ προταθέντα μέχρι σήμερα ημερολόγια! Ἐὰν τώρα δὲν ἔχει υιοθετηθεῖ ἀπὸ τις ἄλλες χριστιανικὲς Ἐκκλησίες οἱ λόγοι ἀσφαλῶς και δὲν εἶναι ἐπιστημονικοὶ.

Τὸ νέο διορθωμένο Ιουλιανὸ ημερολόγιο υιοθετήθηκε τὴ 10η Μαρτίου τοῦ 1924, που θεωρήθηκε 23η Μαρτίου τοῦ 1924, γιατί ἐν τῷ μεταξύ ἡ διαφορὰ εἶχε φτάσει τις 13 ἡμέρες.

Βιβλιογραφία

Θεοδοσίου Στράτος και Δανέζης Μάνος: Ἡ Ὀδύσεια τῶν ημερολογίων. Τόμος I, Ἀναζητώντας τις ρίζες τῆς γνώσης. Τόμος II, Ἀστρονομία και Παράδοση. Ἐκδόσεις Διάυλος, Ἀθήνα 1995.

«Ὁ χρόνος συνοδεύει τὴ ζωὴ και τὴν κατευθύνει στο θάνατο. Ὅπως οἱ ἐπιβάτες τῶν πλοίων ὀδηγοῦνται αὐτομάτως στο λιμάνι, ἔστω κι ἂν κοιμούνται και δὲν τὸ ἀντιλαμβάνονται, ἔτσι και κάθε ἄνθρωπος με τὸ πέρασμα τοῦ Χρόνου, σὰν με μιὰ συνεχὴ και ἀκατάπαυστη κίνηση, ὀδηγεῖται στο τέλος του. Κοιμᾶσαι και ὁ Χρόνος σὲ παρατρέχει. Εἶσαι ξυπνητὸς κι ἔχεις φροντίδες, ἀλλὰ ἡ ζωὴ δαπανᾶται, ἔστω και ἂν αὐτὸ διαφεύγει τὴν ἀντίληψή μας. Ὅλοι τρέχουμε κάποιο δρόμο, σπεύδοντας ὁ καθένας πρὸς τὸ τέλος του... Ὅλα περνοῦν και μένουν πίσω σου... Τέτοια εἶναι ἡ ζωὴ. Οὔτε οἱ χαρὲς της εἶναι μόνιμες οὔτε οἱ λύπες της διαρκεῖς. Καὶ ὁ δρόμος δὲν εἶναι δικὸς σου, οὔτε τὰ παρόντα δικὰ σου».

(Μέγας Βασίλειος,
Ὁμιλία εἰς Ψαλμὸν 1, 4,
P.G. 29, 220 D-21A)

Τὸ ἄσκοπο, τὸ παράλογο καὶ τὸ τραγικὸ

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Παύλου Ἰωάννου

Μία μορφή ὑστερίας ἔχει καταλάβει πολλοὺς ἐν ὄψει τῆς νέας χιλιετίας. Προσπαθῶ νὰ καταλάβω τὸν τρόπο πὸν σκέπτονται οἱ ἄνθρωποι. Ἔχω τὴν αἴσθησι μᾶς ὁμαδικῆς παράκρουσης. Ἀκούω τοὺς τόπους πὸν σκέπτονται νὰ ταξιδέψουν καὶ τοὺς τρόπους μὲ τοὺς ὁποίους ἐτοιμάζονται πολλοὶ γιὰ νὰ ὑποδεχθοῦν τὴ νέα χιλιετία καὶ διερωτῶμαι ἐὰν ἔχουν ἐπίγνωσι τί θὰ ὑποδεχθοῦν. Θεωρῶ ὅλα αὐτὰ σὰν μιὰ ἀπελπισμένη προσπάθεια νὰ δοθεῖ νόημα στὸ κενὸ καὶ προβληματίζομαι καὶ γι' αὐτὴν ἀκόμη τὴν διανοητικὴ μᾶς ἰσορροπία.

Κατ' ἀρχὴν, ἐὰν θελήσουμε νὰ εἴμαστε ἀκριβεῖς, τὸ ἔτος δύο χιλιάδες δὲν εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς νέας χιλιετίας, ἀλλὰ τὸ τέλος αὐτῆς πὸν παρέρχεται. Αὐτὴ ἡ διασύνη νὰ ἐορτάσουμε τὴν ἀρχὴ τῆς νέας χιλιετίας, πρὶν ἀκόμη ἔλθει, εἶναι μιὰ ἀκόμη ἐνδειξη τῆς προσπάθειας τοῦ ἀνθρώπου νὰ νοηματίσει τὸ κενό.

Τὸ καιρὸ ἐρώτημα πὸν γεννᾶται ἀφορᾷ τὸ πῶς θεωροῦμε καὶ τὸ τί περιμένουμε ἀπὸ τὸν χρόνον. Ὁ τρόπος πὸν ἀναφερόμαστε σ' αὐτὸν δίνει τὴν ἐντύπωση, ὅτι τοῦ ἀποδίδουμε μαγικὰς ἰκανότητες. Φοβοῦμαι ὅμως ὅτι ὅλοι αὐτοὶ οἱ θορυβῶδεις ἐορτασμοὶ ἀφοροῦν τὸ «τίποτα». Ὁ χρόνος ἀπὸ μόνος δὲν προσ-

φέρει ἀπολύτως τίποτα. Αὐτὴ ἡ προσπάθεια νὰ ἀποδώσουμε στὸν χρόνον τὰ διάφορα γεγονότα τῆς ζωῆς μᾶς μοιάζει, σὰν νὰ προσπαθοῦμε νὰ φορτώσουμε σ' αὐτὸν τὶς δικές μᾶς εὐθύνες.

Νόημα στὸν χρόνον δίνει ὁ ἄνθρωπος. Τὸ περιεχόμενο τοῦ χρόνου εἶναι οἱ πράξεις τοῦ ἀνθρώπου. Ὅπως πολὺ ὁμορφα ἔγραψε κάποτε κάποιος, ὁ χρόνος μοιάζει μ' ἓνα χωράφι, ὅπου οἱ σκέψεις μᾶς καὶ οἱ πράξεις μᾶς εἶναι ὁ σπόρος πὸν πέφτει μέσα σ' αὐτό. Ἄν γυρίσουμε νὰ κοιτάξουμε πίσω, ὅτι ἔχει φυτρώσει εἶναι δικό μᾶς.

Ὁ νέος χρόνος θὰ εἶναι τὸ ἴδιο παλαιός, σὰν τὸν προηγούμενον. Ἡ ἀλλαγὴ ἐνὸς ἀριθμοῦ, ἔστω κι ἂν σημαδεύει μιὰ νέα χιλιετία, δὲν ἔχει ἀπὸ μόνη τῆς τίποτα τὸ κρυφὸ καὶ τίποτα τὸ μαγικό. Ἐὰν μάλιστα θελήσουμε νὰ μετρήσουμε τὰ πράγματα μὲ τελειῶς ἀνθρώπινα κριτήρια, ἕνας ἀκόμη χρόνος εἶναι γιὰ ὅλους μᾶς ἓνα ἀκόμη βῆμα πρὸς τὸ τέλος καὶ αὐτὸ εἶναι ἡ μοναδικὴ ἀλήθεια πὸν ἀφορᾷ τὸν χρόνον καὶ τὴν σχέσι του μὲ μᾶς, εἶναι τὸ μόνον τὸ ὁποῖο ἀληθινὰ μᾶς κομίζει.

Γιὰ πολλοὺς ἀπὸ ἐμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ὁ νέος χρόνος θὰ εἶναι ὁ τελευταῖος χρόνος τῆς ζωῆς μᾶς ἐπάνω στὴν γῆ. Ἐὰν τὸ γνωρίζαμε αὐτὸ θὰ πανηγυρίζαμε τὸν ἐρχομὸ του; Ἡ πάλι θὰ μπορούσαμε νὰ ἀλλάξουμε αὐτὸ τὸ δεδομένο; Ἔχω τὴν αἴσθησι ὅτι ἡ προσδοκία γιὰ τὸ νέο χρόνον ἐγγίζει τὰ ὅρια τῆς ἀνοησίας καὶ οἱ δαπάνες τοῦ ἐορτασμοῦ γιὰ μιὰ ἀνυπόστατη ἀλλαγὴ μέσα στὸ χρόνον ἐγγίζουν τὰ ὅρια τῆς παράκρουσης, πολλῶ δὲ μᾶλλον καθόσον ὁ νέος χρόνος ὄχι μόνον δὲν κομίζει τίποτα ἀπὸ μόνος του, ἀλλὰ εἶναι χρεωμένος ἀπὸ τὰ χρέη τοῦ παρελθόντος τὰ ὁποῖα ἐμεῖς τοῦ φορτώσαμε.

Στὸ τέλος μᾶς χιλιετίας καὶ στὸ κατώφλι μᾶς ἄλλης, ἐὰν θὰ θέλαμε νὰ προ-

σωποποιήσουμε τὸν χρόνο τότε θὰ πρέπει νὰ ποῦμε, ὅτι δὲν εἴμαστε ἐμεῖς πού τρέμουμε τὸν χρόνο, ἀλλὰ εἶναι ὁ χρόνος πού τρέμει ἐμᾶς, καθὼς διαπιστώνει ὅτι τὸ τέλος αὐτῆς τῆς χιλιετίας σηματοδεύεται ἀπὸ τὸ τέλος ἑνὸς πολιτισμοῦ, ἀπὸ τὸν θρίαμβο τῆς ἀπανθρωπιᾶς καὶ τῆς βαρβαρότητας, ἀπὸ τὸν εὐτελισμὸ καὶ τὴν πλήρη ἀπαξίωση τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου, ἀπὸ τὸν εὐτελισμὸ τῶν ἀξιῶν τις ὁποῖες ὑποτίθεται ὅτι ἐμεῖς ὑμνήσαμε. Καθὼς διαπιστώνει ὅτι τὴν ἐπιστήμη καὶ τὴν τεχνικὴ τις μετατρέψαμε σὲ τέχνες ἀδικίας καὶ σὲ μεθόδους ἐκμετάλλευσης τῶν πολλῶν ἀπὸ τοὺς λίγους. Βλέποντάς μας λοιπὸν νὰ εισβάλλουμε στὸ νέο χρόνο μὲ τὴν ἴδια «πανοπλία» τρέμει γιὰ τὰ ἔργα μὲ τὰ ὁποῖα θὰ τὸν γεμίσουμε. Ἐμεῖς τελικὰ εἴμαστε ἀπειλὴ γιὰ τὸν χρόνο καὶ ὄχι ὁ χρόνος γιὰ μᾶς.

Κι ὁμως. Μέσα στὴν ἀέναη ροὴ τοῦ χρόνου, μέσα στὴν ἀλληλουχία τῶν χρονικῶν στιγμῶν, μέσα στὴν ἐναλλαγὴ καὶ τὴν ἀλληλοδιαδοχὴ τῶν γεγονότων ὑπάρχει μιὰ νέα ἀρχή. Μιὰ ἀρχὴ ὄχι σχηματικὰ ἀλλὰ οὐσιαστικὰ νέα. Εἶναι δὲ νέα γιὰτὶ δίνει νέο περιεχόμενο καὶ στὸν χρόνο καὶ κομίζει κάτι τὸ ἀληθινὰ οὐσιαστικὸ στὸν ἄνθρωπο.

Αὐτὴ ἡ νέα ἀρχὴ εἶναι ἡ εἴσοδος τοῦ Θεοῦ μέσα στὸν χρόνο, εἶναι ἡ Ἐνανθρώπιση τοῦ Θεοῦ. Τὰ Χριστούγεννα εἶναι ἡ μόνη ἀληθινὰ νέα ἀρχὴ μέσα στὸν χρόνο καὶ εἶναι οὐσιαστικὰ νέα γιὰτὶ ἄλλαξε καὶ τὴν ροὴ τοῦ χρόνου καὶ τὸ νόημα τῶν ἐναλλαγῶν μέσα στὸν χρόνο καὶ πρὸ παντὸς γιὰτὶ ἔδωσε νόημα, στὸν ἀ-νόητο χρόνο τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ εἴσοδος τοῦ Θεοῦ μέσα στὸν χρόνο κάνει τὸ ποτάμι τοῦ χρόνου πού μέχρι τότε κυλοῦσε πρὸς τὸν θάνατο, τώρα νὰ ἐκβάλλει στὴν βασιλεία τοῦ Θεοῦ, στὸν χῶρο τῆς ζωῆς πού ἔχει νικήσει τὸν θάνατο. Τώρα τὸ τέλος δὲν εἶναι τὸ μηδὲν καὶ τὸ πουθενά, ἀλλὰ ἡ τελείωση μὲ τὸν δοξασμὸ τοῦ ἀνθρώπου στὴν βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Τώρα ἡ

ἐξοδος ἀπὸ τὸν χρόνο καὶ τὴν σκηνὴ αὐτοῦ τοῦ κόσμου γίνεται εἴσοδος στὴν δόξα καὶ στὴν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ «ἐνθα τῶν ἑορταζόντων ἦχος ὁ ἀκατάπαυστος καὶ ἀπέραντος ἡ ἡδονὴ τῶν καθορώντων τὸ κάλλος τὸ ἄρρητον τοῦ Προσώπου τοῦ Κυρίου».

Μὲ τὴν εἴσοδο τοῦ Θεοῦ μέσα στὸν χρόνο, ὁ χρόνος ἀποκτᾶ νόημα γιὰτὶ μετατρέπεται σὲ «καιρὸ σωτηρίας», δηλαδὴ σὲ ἀγωνιστικὸ στάδιο, ὅπου ὁ ἄνθρωπος ἐπιχειρεῖ νὰ σωθεῖ, δηλαδὴ νὰ ξαναγίνει σῶος, ἀκέραιος, νὰ ἀποκτήσει τὴν χαμένη ὄντολογικὴ του ἀκεραιότητα, νὰ ζήσει τὴν πληρότητα τῆς ζωῆς, μιᾶς ζωῆς πού ὑπερβαίνει κάθε θάνατο, μιᾶς ζωῆς πού εἶναι καὶ βιώνεται ὡς ἀλήθεια καὶ ἀγάπη καὶ ἐλευθερία.

Ἡ Σάρκωση τοῦ Θεοῦ, ἡ πρόσληψη τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ συνιστᾷ μιὰ οὐσιαστικὴ ἀνακαινίση τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ τῆς προσφέρει μιὰ νέα δυνατότητα, τὴν δυνατότητα τῆς θεώσεως. Τὰ Χριστούγεννα ἡ ἀνθρώπινη φύση μπολιάστηκε μὲ τὸ θεϊκὸ μπόλι καὶ θεραπείτηκε καὶ ἔτοι δόθηκε ἡ δυνατότητα στὸ κάθε ἀνθρώπινο πρόσωπο νὰ γίνει «θείας φύσεως κοινωνός».

Δικαιολογημένα οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας χαρακτηρίζουν τὴν Ἐνανθρώπιση τοῦ Θεοῦ, ὡς τὸ γεγονὸς «τὸ πάντων καινῶν καινότατον, τὸ μόνον καινὸν ὑπὸ τὸν ἥλιον». Ὅπως παρατηρεῖ ὁ μακαριστὸς π. Ἰουστίνος Πόποβιτς, «ὁ ἄνθρωπος πρὸ τῆς Θείας Ἐνανθρωπήσεως ζευγμένος εἰς τὸν ζυγὸν τοῦ χρόνου καὶ τοῦ χώρου ζῆ μίαν ζωὴν ὅπου τὸ ἄσκοπον συναγωνίζεται τὸ παράλογον, ἀλλὰ τὸν ἀγῶνα τὸν κερδίζει πάντοτε τὸ τραγικόν».

Τὸ ἔτος 2000 εἰς τὸ ὁποῖο χάριτι Θεοῦ εἰσήλθαμε ἔχει ἀξία καὶ νόημα ἀπὸ τὰ δύο μικρὰ γράμματα πού τὸ συνοδεύουν τὰ «μ.Χ.» πού σημαίνουν «μετὰ Χριστόν». Αὐτὰ τὰ δύο γράμματα προσδιορίζουν τὸν ἀριθμὸ καὶ ἐξηγοῦν ὅτι ἡ ἀρχὴ γιὰ τὴ νέα μέτρηση τοῦ χρόνου εἶναι τὸ γεγονὸς τῆς κατὰ σάρκα Γεννήσεως τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ.

Αυτό τὸ γεγονός γιὰ τοὺς λόγους πὸν ἤδη ἐξηγήσαμε, τέμνει τὸν χρόνο καὶ τὴν ἱστορία, νοηματίζει τὸν χρόνο καὶ τὴν ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ταυτόχρονα αὐτὰ τὰ δύο γράμματα θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡ βάση τοῦ προβληματισμοῦ γιὰ τὸν τρόπο καὶ τὸ ἦθος τοῦ ἑορτασμοῦ.

Ζωὴ μετὰ Χριστὸν δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ νοεῖται ὡς ζωὴ μαζὶ μὲ τὸ Χριστό· διαφορετικὰ ἡ ζωὴ βιώνεται ὡς τραγωδία. Ἔχοντας λοιπὸν εἰσέλθει εἰς τὸ ἔτος 2000 ἀπὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ Γεννήσεως ἕνα φρονῶ ὅτι εἶναι τὸ καίριον ἐρώτημα: Ἐὰν διανύσαμε αὐτὸ τὸ χρόνο μαζὶ μὲ τὸν Χριστό, ἐὰν Τὸν δεχθῆκαμε.

Τὸ Εὐαγγέλιον λέγει πολὺ καθαρὰ ὅτι ὅσοι Τὸν δέχθηκαν τοὺς ἔδωσε ἐξουσία νὰ γίνουν παιδιά τοῦ Θεοῦ. Ἄν λοιπὸν σήμερον γίναμε παιδιά τῆς κατάρρας, ἐὰν στὴ ζωὴ τοῦ κόσμου ἐπαληθεύεται ὁ ψαλμικὸς λόγος «ὄξεῖς οἱ πόδες αὐτῶν ἐκχέαι αἷμα, σύντριμμα καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν», αὐτὸ ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ἐνῶ Ἐκεῖνος διὰ τῆς Θείας Ἐνανθρωπήσεως «εἰς τὰ ἴδια ἦλθεν, οἱ ἴδιοι Αὐτὸν οὐ παρέλαβον».

Θὰ ἔπρεπε λοιπὸν τὴν θέση τῶν πανηγυρισμῶν νὰ τὴν καταλάβει ἡ περιουλλογὴ καὶ ἡ μετάνοια. Ὁ προβληματισμὸς γιὰ τὰ χρόνια πὸν πῆγαν χαμένα, γιὰ τὶς συμφορὲς πὸν ἡ ἀνθρώπινη οἴηση καὶ ἡ ἀλαζονεία προκάλεσαν στὸν πλανήτη μας, γιὰ τὴν ἀκαταστασία καὶ τὴν ἔνταση καὶ τὴν ὀργὴ πὸν ὑπάρχει στὴν προσωπικὴ μας ζωὴ.

Τί καὶ γιατί στ' ἀλήθεια πανηγυρίζουμε; Γιὰ τὴν φοβερὴ μόλυνση πὸν προκαλέσαμε στὸν πλανήτη μας; γιὰ τὶς ἔξυπνες βόμβες μας; γιὰ τὴν ἐπιστῆμη πὸν παράγει θάνατο; γιὰ τὴν διάλυση τῶν οἰκογενειῶν καὶ τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων; γιὰ τὴν ἀχρηστευση τῆς φιλίας; γιὰ τὴν ἀνικανότητά μας νὰ χαρίσουμε ἕνα χαμόγελο στὸ ἴδιο τὸ παιδί μας; γιὰ τὰ παιδιά πὸν πεθαίνουν ἀπὸ τὴν πείνα καὶ τὶς ἀρρώστιες γιατί ἔτσι τὸ θέλουν διεφθαρμένες ἡγεσίες;

Οἱ πρόσφατες φυσικὲς καταστροφὲς σὲ πολυπραγμονοῦσες εὐρωπαϊκὲς χῶρες, οἱ ὀποῖες βαρύνονται ἀπὸ τὸν θρῆνο πολλῶν ἀθῶων θυμάτων πὸν προεκάλεσαν, ἔρχονται νὰ ταπεινώσουν τὴν ἀλαζονεία καὶ τὴν οἴηση τῶν ἡγεσιῶν, ἔρχονται νὰ ὑπομνήσουν τὴν ἀλήθεια τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ λόγου, «μία ροπή καὶ ταῦτα πάντα θάνατος διαδέχεται», ἔρχονται νὰ ἀποκαλύψουν τὸ πόσο ἀνίσχυροι εἴμαστε μέσα στὸν αὐτοθαυμασμὸ τῆς δυνάμεώς μας.

Προσωπικὰ μὲ ἀναπαύει τὸ ὕψος καὶ τὸ ἦθος τῆς Συνοδικῆς Ἐγκυκλίου ἡ ὁποία ἀντιμετωπίζει τὸ ἔτος 2000 ἀπὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ Γεννήσεως, ἐν εὐχαριστίᾳ, ἐν μετανοίᾳ καὶ ἐν ἐλπίδι.

Ἐν εὐχαριστίᾳ, διὰ τὴ μεγάλη δωρεὰ εἰς τὸν κόσμο καὶ τὸν ἄνθρωπο, τὴν ὁποία συνιστᾷ ἡ Ἐνανθρώπησις τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ οἱ συνέπειες Αὐτῆς διὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν κόσμο.

Ἐν μετανοίᾳ, διὰ τὸ ὅτι καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν τῆς Ἐκκλησίας δὲν παρελάβομεν Αὐτὸν καθολοκληρίαν εἰς τὴν ζωὴν μας καὶ δὲν φανερώσαμε τὴ ζωὴ Του στὴν δικὴ μας ζωὴ καὶ δι' αὐτὸ εἶναι τεράστια ἡ εὐθύνη μας γιὰ τὴν πορεία τοῦ κόσμου.

Ἐν ἐλπίδι, διὰ τὴ δυνατότητα πὸν χαρίσθηκε διὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία εἶναι ἡ διαρκὴς παρουσία τοῦ Σαρκοθέντος Θεοῦ, νὰ εἰσαγάγουμε τὸν Χριστὸ στὸν χρόνο τῆς δικῆς μας ζωῆς καὶ νὰ κάνουμε τὴν οὐσιαστικὰ νέα ἀρχὴ στὴν ζωὴ μας καὶ νὰ νοηματίσουμε τὸ χρόνο καὶ τὴν ἀνθρώπινη ὑπαρξὴ μας.

Ἀντιλαμβάνομαι τὸ ἔτος 2000 μετὰ Χριστὸν ὡς τὴν πρόσκληση καὶ τὴν πρόκληση γιὰ μᾶς τοὺς χριστιανούς, ποιμένες καὶ ποιμενομένους, γιὰ νὰ ζήσουμε αὐθεντικὰ μέσα στὴν Ἐκκλησία, νὰ ἀλληλοπεριχωρηθοῦμε ἐν ἀγάπῃ, νὰ συναντήσουμε στὸ πρόσωπο τοῦ ἀδελφοῦ, τὸ πρόσωπο τοῦ Θεοῦ, ὥστε ἡ ἔμπρακτὴ βίωσις τῆς ἐν ἡμῖν ἐλπίδος, νὰ γίνῃ ἐλπίδα γιὰ ὅλους.

Συγχρονοι Λειτουργικοί Προβληματισμοί

ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΛΑΤΡΕΙΑ

Τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου
Δημητρίου Β. Τζέρπου

*Ἴδου νῦν καιρὸς εὐπρόδεκτος,
ἰδου νῦν ἡμέρα σωτηρίας
(Β' Κορ. 6, 2)*

Ἡ ἔναρξη μιᾶς καινούργιας χρονιάς, ὅταν μάλιστα αὐτὴ συνδυάζεται ὄχι μόνο μετὴν ἀλλαγὴ τοῦ αἰῶνα, ἀλλὰ καὶ τῆς χιλιετίας, ὅπως συμβαίνει ἐφέτος, εἶναι φυσικὸ νὰ φέρνει στὸ προσκίηνιο τῆς ἐπικαιρότητας τὸ θέμα τοῦ νοήματος τοῦ χρόνου, γύρω ἀπὸ τὸ ὁποῖο διατυπώθηκαν κατὰ καιροὺς διάφορες ἀπόψεις καὶ θεωρίες. Ὅσο δὲ κι ἂν ἡ ἀνάπτυξη τῆς ἐπιστήμης τῆς Ἀστρονομίας ἀπομύθουσε προοδευτικὰ τὸν θαυμαστὸ κόσμον τῶν οὐρανίων σωμάτων, μετὴν κινήσεις τῶν ὁποίων συνδέονται ἄμεσα οἱ διάφοροι χρονολογικοὶ ὑπολογισμοί, ὁ χρόνος καθ' ἑαυτὸν, ὡς ἡ καθημερινὴ ἐμπειρία ἀπὸ τῆ φαινομενικὰ ἀέναντη ροὴ καὶ διαδοχὴ τῶν ἱστορικῶν γεγονότων καὶ καταστάσεων, δὲν ἔπαυσε ποτὲ ὡς σήμερα νὰ προκαλεῖ ἕνα δέος θρησκευτικὸ στὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου. Διότι αὐτὴ ἡ παρατηρούμενη σταθερὴ ἀνακύκλωση τῶν φυσικῶν καὶ ἀστρονομικῶν φαινομένων (ἐναλλαγὴ ἡμέρας καὶ νύχτας - κίνηση τῆς γῆς, τῆς σελήνης καὶ τοῦ ἡλίου κ.λπ.), πὺν προσδιορίζει τὶς φυσικὲς μονάδες μέτρησης τοῦ χρόνου (ἡμερονύκτιο - μῆνες - ἔτη κ.λπ.), δίνει τὴν ἐντύπωση ἐνὸς ἀρχετύπου, πὺν ἐξεικονίζει σχηματικὰ τὸν κύκλον τῆς ζωῆς ὅλου τοῦ κόσμου. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἔναρξη τῶν μεγάλων χρονολογικῶν περιό-

δων ἀπετέλεσε πάντοτε εὐκαιρία λαϊκῆς εὐφροσύνης, μετὴν καθιέρωση ἀντίστοιχων ἐορτῶν, ὅπως ἦσαν ἰδιαίτερα οἱ νομηνίες καὶ ἡ πρωτοχρονιά¹. Πρόκειται οὐσιαστικὰ γιὰ τὸ ἴδιο φαινόμενο ἐξευμενισμοῦ τοῦ χρόνου, πὺν ἐπαναλαμβάνεται καὶ στὶς ἡμέρες μας, μετὴν ὅλες αὐτὲς τὶς ἐκδηλώσεις πανηγυρισμοῦ, ἀλλὰ καὶ μελλοντολογίας, πὺν συνοδεύουν τὴν εἴσοδον τοῦ κόσμου στὴν τρίτη μετὰ Χριστὸν χιλιετία τῆς ἱστορικῆς του πορείας.

Προσεγγίζοντας τώρα τὴν ἔννοια τοῦ χρόνου ἀπὸ ἄποψη καθαρὰ χριστιανικὴ, τὸ πρῶτον τὸ ὁποῖο θὰ πρέπει νὰ τονίσουμε ἐδῶ εἶναι ὅτι ἤδη στὴν περὶ δημιουργίας τοῦ κόσμου διήγησιν τῆς Π. Διαθήκης, γίνεται σαφὴς λόγος γιὰ τὴν ἐκ τοῦ μηδενὸς δημιουργία τῶν οὐρανίων σωμάτων, ἄρα καὶ τῶν χρονικῶν προσδιορισμῶν, πὺν ὀριοθετεῖ ἡ κίνησή τους². Ἡ διαπίστωση αὐτὴ σὲ συνδυασμὸ καὶ πρὸς τὸ αἶσθημα σμικρότητας καὶ φθαρτότητας, πὺν ἀποπνέει κατὰ τὴν Ἁγία Γραφή, ὁ ἐπὶ γῆς βίος τοῦ ἀνθρώπου³, ἐναντι τοῦ μεγαλείου τῆς αἰδιότητος τοῦ Θεοῦ, ἐπιβεβαιώνει τὴν ὄντολογικὴ ἔνταξιν τῆς ἔννοιας τοῦ χρόνου στὸ χῶρον τοῦ κτιστοῦ, ἐνῶ ταυτόχρονα ἀκυρώνει κάθε ἐκδηλούμενη τάση εἰδωλοποίησης ἢ καὶ ἀπολυτοποίησης του⁴.

Ὅντας, λοιπόν, ἀπὸ τὴ φύσιν του ὁ χρόνος κτιστὸς καὶ ἔχοντας ἀρχή, ἔχει κατὰ συνέπεια καὶ τέλος. Γεγονὸς πὺν σημαίνει

ὅτι ὁ χρόνος, ὡς ὑπαρξιακὴ κατηγορία, δὲν ὑπακούει στὸν νόμο τῆς αἰώνιας καὶ ἀτελεύτητης ἀνακύκλισης τῶν πάντων, ὅπως νόμιζαν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, ἀλλὰ κινεῖται εὐθύγραμμα⁵ καὶ κατευθύνεται ἀπὸ τῆς θεῆς οἰκονομία πρὸς ἓνα καιροῦ πέρασ (Δαν. 9, 2). Στὰ ὅρια αὐτοῦ τοῦ ἱστορικοῦ χρόνου καλεῖται καὶ ὁ πεπτωκῶς ἄνθρωπος νὰ ὀλοκληρώσει τὸν ὑπαρξιακὸ προορισμό του⁶. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἐνανθρωπίζεται ἐν χρόνῳ (Γαλ. 4, 4), γιὰ νὰ προσδώσει σ' ὅ,τι συντελεῖται μέσα στὸ χρόνο μιὰ προοπτικὴ λύτρωσης καὶ σωτηρίας. Πρόκειται γι' αὐτὸ καθ' αὐτὸ τὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ εἶναι

ὁ Χριστὸς ὁ παρατεινόμενος εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τοῦ ὁποῦ ἔργου ἢ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι πραγμάτωση φανερώνεται ἰδιαίτερα, διὰ μέσου τῆς ἐκκλησιαστικῆς λατρείας.

Ἔτσι φτάνουμε στὴν ἔννοια τοῦ **λειτουργικοῦ χρόνου**, ποὺ σημαίνει κατ' ἀρχὴν μιὰ πνευματικὴ συναίρεση⁷ τῶν τριῶν διαστάσεων τοῦ κοσμικοῦ χρόνου — παρελθόν, παρὸν καὶ μέλλον— καὶ μετατροπῆ τους σ' ἓνα αἰώνιο σωτηριολογικὸ παρὸν, ποὺ εἶναι τὸ ἐδῶ καὶ τώρα τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας. Μὲ τὴν ἔννοια αὐτὴ ἡ λειτουργικὴ ἀνάμνηση τῶν διαφόρων ἱερῶν γεγονότων τῆς πίστεώς μας, δίδει στοὺς πιστοὺς τὴ δυνατότητα νὰ μεταφερθοῦν πνευματικὰ στὴν ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία διαδραματίστηκαν καὶ νὰ συμμετάσχουν σ' αὐτά, ὡσὰν νὰ ἦσαν παρόντες. Ταυτόχρονα ἢ διὰ μέσου τῆς λειτουργικῆς αὐτῆς παροντοποίησης τῶν ἱερῶν γεγονότων διεόδουση τοῦ ὑπερχρονικοῦ στὸ

χρονικὸ προσδίδει καὶ σ' αὐτὸ καθ' αὐτὸ τὸ χρόνο ἓνα διαφορετικὸ νόημα. Διότι ἀπὸ τὸ κοσμικὸ ἡμερολόγιο, ὡς ἓνα ἀπλὸ ἀριθμητήριο τοῦ χρόνου, περνᾶμε πλέον στὴν ἔννοια τοῦ χριστιανικοῦ ἑορτολογίου, ὁ κύκλος τοῦ ὁποῦ, μὲ ἀποκορύφωμα τὸν ἐτήσιο ἑορτασμὸ τοῦ σταυραναστάσιμου Πάσχα, ἀποτελεῖ γιὰ τὸν λειτουργημένο ἄνθρωπο εἰκόνα τῶν μεγάλων σταθμῶν τῆς θεῆς οἰκονομίας γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Ἐκφραση αὐτῆς τῆς ἐν Χριστῷ μεταμόρφωσης καὶ βίωσης τοῦ χρόνου ἀποτελοῦν καὶ ὅλα τὰ ἄλλα στοιχεῖα, ποὺ ἐντάσσονται μέσα στὴν προσπάθεια τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὸν ἁγιασμό του, ὅπως εἶναι

ἰδιαίτερα ἡ καθιέρωση τῆς λειτουργικῆς ἑβδομάδας, ὁ ἑορτασμὸς τῆς Κυριακῆς ὡς ἑβδομαδιαίας ἀνάμνησης τῆς Ἀνάστασης τοῦ Κυρίου, καὶ ἡ δημιουργία τῶν ἀκολουθιῶν τοῦ εικοσιτετραώρου.

Ὅμως δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ πρὸ οὐσιαστικῆς ἔκφραση αὐτῆς τῆς ἱερῆς διαδικασίας χριστοποίησης τοῦ χρόνου καὶ ἐπέν-

δυσῆς του μὲ αἰωνιότητα βρῖσκεται στὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ἡ Ἐκκλησία κατανοεῖ καὶ βιώνει αὐτὴ καθ' αὐτὴ τὴν ἔννοια τῆς χριστιανικῆς ἑορτῆς⁸. Στηρίζεται δὲ ἡ διαπίστωση αὐτὴ κατ' ἀρχὴν στὸ γεγονὸς ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖ ἀπὸ τὴ φύση του ἓνα ὄν, ποὺ ἀρέσκεται νὰ γιορτάζει (homo festivus)⁹. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἀντικατάσταση τῶν μεγάλων κοσμικῶν-εἰδωλολατρικῶν ἑορτῶν μὲ ἀνάλογες χριστιανικὲς ὑπῆρξε μιὰ ἀπὸ τὶς μείζονες ἱεραποστολικὲς ἀνάγκες τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ποὺ συνετέλεσαν στὴ

γρήγορη ανάπτυξη του χριστιανικού έορτολογίου.

Όσοσο οι μεγάλοι πατέρες και διδάσκαλοι τής Έκκλησίας δεν έπαυσαν ποτέ να τονίζουν με έμφαση ότι ένα από τα κύρια στοιχεία, που διαφοροποιούν τις χριστιανικές έορτές από οποιοδήποτε άλλο είδος έορτής, είναι ο έσωτερικός-πνευματικός τρόπος βίωσής τους, και ή καλή άλλοίωση που επιφέρουν στις ψυχές των χριστιανών. Είναι χαρακτηριστική επ' αυτού ή διατύπωση του Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας: *Μή μόνον τὰ τῆς έορτῆς κατοπτεύσωμεν και τιμήσωμεν, ἀλλ' αὐτοὶ έορτῆ γενώμεθα...*¹⁰. Διότι αν κατά τον άγιο Γρηγόριο τον Θεολόγο κεφάλαιον έορτῆς μνήμη Θεοῦ¹¹, τότε όλόκληρη ή ζωή του

φιλόθεου ανθρώπου γίνεται μία συνεχής έορτή. Οί δε επί μερους έορτές δεν αποτελοῦν γι' αὐτόν τίποτε άλλο, παρὰ τὰ ιερά εκείνα έφαλτήρια, δια μέσου τών οποίων και διευκολύνεται στο σωτήριο πέρασμά του προς τόν μέλλοντα αἰώνα¹². Με την ίδια ακριβώς έννοια και πραγματικό πέρασμα σε μιὰ νέα έποχή δεν μπορούν ν' αποτελοῦν για τὸ χριστιανὸ οί διάφοροι έορταζόμενοι συμβατικοί σταθμοί του χρόνου, που παρέρχονται ανεπιστρεπτί, ἀλλ' ή μετάνοια, που σηματοδοτεῖ μιὰ ἀληθινή ἀφετηρία στο πέρασμα του χρόνου τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς. Πρόκειται για μιὰ επίγεια έμπειρία του ὑπερχρονικοῦ, που μόνο ή ἐκκλησιαστική-λειτουργική βίωση του χρόνου καθιστᾶ έφικτή.

1. Πρὸβλ. Ι. ΦΟΥΝΤΟΥΛΗΣ, Τὸ έορτολόγιο τῆς Ὁρθοδόξου Έκκλησίας. Ἡ γένεση και διαμόρφωσή του, στο συλλογικὸ τόμο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΝ ΕΟΡΤΟΛΟΓΙΟΝ, Έκδοσις Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δράμας, Δράμα 1990, σ. 22 ἐξ.

2. Γεν. 1, 14: Καὶ εἶπεν ὁ Θεός: Γενηθήτωσαν φωστῆρες ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ εἰς φαῦσιν τῆς γῆς, τοῦ διαχωρίζειν ἀνά μέσον τῆς ἡμέρας και ἀνά μέσον τῆς νυκτός, και ἔστωσαν εἰς σημεῖα και εἰς καιροὺς και εἰς ἡμέρας και εἰς ἔνιαυτούς. Ψαλμ. 72, 16-17: Σὴ ἔστιν ἡμέρα και σὴ ἔστιν ἡ νύξ, σὺ κατηρτίσω φαῦσιν και ἥλιον... θέρος και ἔαρ σὺ ἐπλασας αὐτά. Πρὸβλ. Ψαλμ. 103, 19.

3. Ψαλμ. 89, 4: Χίλια ἔτη ἐν ὀφθαλμοῖς σου ὡς ἡ ἡμέρα ἡ ἔχθές, ἥτις διήλθε και φυλακὴ ἐν νυκτί. Ψαλμ. 101, 12: Αἱ ἡμέραι μου ὡσεὶ σιὰ ἐκλήθησαν, σὺ δέ, Κύριε, εἰς τὸν αἰῶνα μένεις.

4. Ὡση 2, 13: Καὶ ἀποστρέψω πάσας τὰς εὐφροσύνας αὐτῆς, έορτὰς αὐτῆς και τὰς νομηνίας αὐτῆς και τὰ Σάββατα αὐτῆς και πάσας τὰς πανηγύρεις αὐτῆς. Κολ. 2, 16-17: Μὴ οὖν τις ἡμᾶς κρινέτω ἐν δρώσει και πόσει ἢ ἐν μέρει έορτῆς ἢ νεομηνίας ἢ σαββάτων, ἃ ἔστιν σιὰ τῶν μελλόντων, τὸ δὲ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Γαλ. 4, 9-11: Νῦν δὲ γνόντες Θεόν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, πῶς ἐπιστρέφετε πάλιν ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ και πτωχὰ στοιχεία, οἷς πάλιν ἄνωθεν δουλεύει θέλετε; ἡμέρας παρατηρεῖσθε και μῆνας και καιροὺς και ἔνιαυτούς, φοβοῦμαι ὑμᾶς μὴ πως εἰκὴ κεκοπίακα εἰς ὑμᾶς.

5. Βλ. σχετικά Α. ΧΑΣΤΟΥΠΗΣ, Ἡ παρ' ἀρχαίοις Ἑβραίοις και Ἑλλῆσι διάφορος θεώρησις τῶν ἐν τῇ θρησκεία και τῇ φιλοσοφίᾳ προβλημάτων. Ἐν Ἀθήναις 1968, σ. 14-15. Ο CULLMANN, Χριστὸς και χρόνος. Κέντρο Βιβλικῶν Μελετῶν Ἄρτος Ζωῆς, Ἀθήνα 1997, σ. 64-70.

6. Βλ. σχετικά Γ. ΜΑΝΤΖΑΡΙΔΗΣ, Χρόνος και ἄνθρωπος, Θεσσαλονίκη 1992.

7. Πρωτοπρ. Γ. ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΣ, Ἡ θεολογική μαρτυρία τῆς ἐκκλησιαστικῆς λατρείας, Ἐκδόσεις Ἄρμος, Ἀθήνα 1996, σ. 117.

8. Γιὰ τὴν έννοια και σημασία τῶν χριστιανικῶν έορτῶν βλ. ἰδιαίτερα Π. ΣΚΑΛΤΣΗΣ, Θεολογική προσέγγιση τῆς χριστιανικῆς γιορτῆς, στον τόμο Λειτουργικὲς Μελέτες (I), Ἐκδόσεις Πουρνάρα, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 183-207. Α. ΝΙΚΟΛΑΙΔΗΣ, Ἡ κοινωνική δυναμική τῶν έορτῶν. Κοινωνική προσέγγιση τοῦ ὀρθόδοξου ἐκκλησιαστικοῦ έορτολογίου. Ἀθήνα, 1998.

9. Η. COX, Das Fest der Narren. Kreuz-Verlag, Stuttgart-Berlin, 1971, σ. 19.

10. Λόγος εἰς τὴν έορτὴν τῆς Ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, ὅτε προσηνέχθη τῷ ναῷ. P.G. 36,316B.

11. Λόγος εἰς τὰ ἅγια Φῶτα, ΒΕΠΕΣ 60, σ. 77.

12. Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος, Ἡθικὸς Λόγος ΙΔ, Περί έορτῶν. Ἐκδοσις Ὠφελίμου Βιβλίου, τ. 5, Ἀθήνα 1979, σ. 374-375: Ἔσται σοι ἅπας ὁ βίος έορτὴ μία, και οὐδὲ έορτὴ, ἀλλ' έορτῆς ἀφορμὴ και Πάσχα ἐν, ἢ ἐκ τῶν ὀραμένων προς τὰ νοούμενα μετάβασις και ἐγχώρησις...

‘Ο «χρόνος» στην ψυχολογία καί στην ποιμαντική πράξη

Του Πρωτοπρεσβυτέρου 'Αδαμαντίου Αύγουστίδη

Οί άνθρωποι που πλησιάζουν τον ιερέα όταν αντιμετωπίζουν μια προσωπική ή οικογενειακή δυσκολία για να ζητήσουν συμβουλή ή βοήθεια, παρουσιάζουν, συχνά, τα δεδομένα του προβλήματός τους σαν να σχετίζονται μόνο με την παρούσα δύσκολη κατάσταση. Σαν μία εμπλοκή στην εξέλιξη του κύκλου της ζωής αυτόνομη και ανεξάρτητη από ό,τι συνέδη μέχρι τότε στον υπόλοιπο βίο τους και, πιθανόν, αδιάφορη για ό,τι θα επακολουθήσει στο μέλλον. Ζητούν έτσι μια συμβουλή ή μια έτοιμη λύση εξόδου από τα αδιέξοδά τους, τείνοντας, ασυναίσθητα, να παγιδεύσουν και τον ποιμένα στη στενωπό των επιφανειακών προσεγγίσεων και απαντήσεων.

Μια τέτοια αντιμετώπιση παρουσιάζεται προβληματική τόσο στην πνευματική της όσο και στην ψυχολογική της διάσταση. Τοῦτο διότι, από πλευρᾶς πνευματικῆς, καταστρατηγείται ἡ ἀπαραίτητη καλλιέργεια νοοτροπίας οὐσιαστικῆς μετάνοιας, καθὼς ἀποφεύγεται ἡ διερεύνηση τῶν προϋποθέσεων κάτω ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἀνέκυψε τὸ πρόβλημα. Ἀπὸ ψυχολογικῆς δὲ πλευρᾶς παραθεωρεῖται ἡ σημασία παραγόντων, τοὺς ὁποῖους ἡ πατερικὴ παράδοση γνῶριζε καὶ λάμβανε πάντοτε ὑπόψη κατὰ τὴν ποιμαντικὴν πράξη. Τὸ γεγονός, δηλαδή, ὅτι ἡ ἐξωτερικὴ συμπεριφορὰ καὶ οἱ διάφορες περιπλοκὲς στὶς διαπροσωπικὲς σχέσεις δὲν προκύπτουν ἀνεξάρτητα

ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τὰ βιώματα ποὺ ὁ κάθε ἄνθρωπος ἔχει ἀποθηκευμένα στὸν ἐσωτερικὸ του κόσμο.

Στὸν περιορισμένο χῶρο ἑνὸς σύντομου ἄρθρου δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ἐρευνηθοῦν διεξοδικὰ ὅλες οἱ πλευρὲς τοῦ ἐν λόγω ζητήματος. Ἐπιλέγουμε, λοιπόν, νὰ προσεγγίσουμε μία ἀπὸ τὶς πτυχὲς του. Ἀφορμὴ παίρνουμε ἀπὸ τὸν γενικότερο προβληματισμὸ τοῦ παρόντος τεύχους, τὸ ὁποῖο, ὡς τὸ πρῶτο τοῦ 2000 μ.Χ., ἀσχολεῖται ἰδιαίτερα μὲ τὸ «χρόνος» καὶ τὴ σημασία του στὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ ἀνθρώπινος βίος σηματοδοτεῖται στὸ προσωπικὸ ἢ στὸ οικογενειακὸ ἐπίπεδο ἀπὸ γεγονότα, ὅπως ἡ γέννηση, ὁ ἔρωτας, ὁ γάμος, οἱ ἀσθένειες ἢ ὁ θάνατος, τὰ ὁποῖα καίτοι ὁ καθένας τὰ ζεῖ μὲ τὸν τρόπο του εἶναι κοινὰ γιὰ ὅλους. Οἱ σύγχρονοι μελετητὲς τῆς ἀνθρώπινης συμπεριφορᾶς δίνουν ἰδιαίτερη σημασία στὶς διαδοχικὲς φάσεις ἀπὸ τὶς ὁποῖες διέρχεται κάθε ἄνθρωπος στὴ διάρκεια τῆς ζωῆς του. Πρακτικὰ, ὁ κύκλος τῆς ζωῆς μπορεῖ νὰ χωριστεῖ σὲ τέσσερις μεγάλες περιόδους. Παιδικὴ καὶ Ἐφηβικὴ περίοδος (1-17 ἐτῶν), πρῶτη Ἐνήλικη περίοδος (21-40 ἐτῶν), περίοδος Μέσης ἡλικίας (40-60 ἐτῶν), περίοδος Ὁριμῆς ἡλικίας (60- ἐτῶν). Κάθε περίοδος περιέχει διάφορα ἐνδιάμεσα μεταβατικὰ στάδια, τὰ ὁποῖα ἔχουν τὸ χαρακτηριστὴρὰ κρίσιμων φάσεων¹.

Τὸ πέρασμα τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ αὐτὲς τὶς περιόδους ἐξαρτᾶται κυρίως ἀπὸ τὴ χρονολογικὴ του ἡλικία. Ὅμως ἡ διανοητικὴ, ἡ ψυχολογικὴ καὶ ἡ πνευματικὴ του ὠριμότητα καθορίζουν ἀποφασιστικὰ πόσο καλὰ θὰ ἀντιμετωπίσει τὶς δυσκολίες κάθε φάσης καὶ πόσο ἔτοιμος θὰ πάει στὴν ἐπόμενη. Ἡ τελευταία παρατήρηση ἔχει ἰδιαίτερη σημασία ἐφόσον εἶναι γνωστὸ ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ παρακάμψει κανεὶς ψυχολογικὰ καμία περίοδο. Μπορεῖ νὰ τὴν ζήσει καὶ νὰ τὴν ἐπεξεργαστεῖ μὲ ποικίλους τρόπους, ὄχι ὅμως καὶ νὰ τὴν ἀποφύγει².

Γιὰ τὸν ποιμένα, ἔχει μεγάλη σημασία ἡ παρατήρηση πὺς, ἐνῶ κάθε φάση χαρακτηρίζεται ἀπὸ κάποια ἡρεμία, τὸ πέρασμα ἀπὸ μία φάση στὴν ἐπόμενη εἰσάγει ἐκ τῶν πραγμάτων μία κρίση. Τοῦτο διότι ἡ προηγούμενη ἡρεμία –ὕγιης ἢ παθολογική, ἀληθινή ἢ ἐπίπλαστη– διαταράσσεται ἀναπόφευκτα, καθὼς τὰ ἄτομα ἢ οἱ οἰκογένειες καλοῦνται νὰ προσαρμοστοῦν σὲ καινούργιες ἰσορροπίες. Ἐπομένως, δὲν εἶναι τυχαῖο, ὅτι τότε ἀνακύπτουν μὲ μεγαλύτερη ἔνταση δυσκολίες, οἱ ὁποῖες φαινόταν νὰ ἔχουν ξεπεραστεῖ ἢ ἐξισοροπηθεῖ. Σὲ αὐτὲς τὶς μεταβατικὲς περιόδους δοκιμάζονται περισσότερο οἱ διαπροσωπικὲς σχέσεις, προκύπτουν οἱ ἀπειλὲς διαζυγίου, ἀναδύεται ὡς ἀνάγκη ἢ ἀναθεώρηση τῆς ἐπαγγελματικῆς πορείας καὶ τῶν ἄλλων ἐπιλογῶν τοῦ οἰκογενειακοῦ καὶ τοῦ κοινωνικοῦ βίου, ἢ ἡ ἀναζήτηση νέων ἀπαντήσεων στὰ βασικὰ ἐρωτήματα τῆς ζωῆς κ.ο.κ.

Ἡ ἀξιοποίηση τῶν προαναφερθεισῶν γνώσεων ἀναδεικνύει πόσο σημαντικό εἶναι νὰ θυμόμαστε, ὅτι αὐτὸ πὺς παρουσιάζεται σὰν ὄξυ πρόβλημα τῆς παρούσας στιγμῆς μπορεῖ νὰ ὑποκρύπτει διαφορετικοὺς γενεσιουργοὺς παράγοντες ἀπὸ αὐτοὺς πὺς παρουσιάστηκαν ἀρχικὰ σὰν αὐτονόητοι. Αὐτὸ πὺς, συχνά, κυριαρχεῖ εἶναι ἡ ἀνάδυση ἐνὸς προβλήματος τὸ ὁποῖο προϋπῆρχε, συγκαλυπτόμενο καὶ συντηρούμενο διὰ ἰσορροπιῶν κάθε ἄλλο παρὰ ὑγιῶν. Ἄλλοτε μπορεῖ νὰ πρόκειται πραγματικὰ γιὰ ἓνα καινούργιο πρόβλημα. Ἡ δυσκολία ὅμως στὴν ἀντιμετώπισή του δὲν ὀφείλεται μόνο στὶς νεοφανεῖσες ἐξωτερικὲς δυσκολίες ἀλλὰ κυρίως στὸ γεγονός ὅτι δὲν ἔχουν τακτοποιηθεῖ ἐπαρκῶς ὅσα ἐξελικτικὰ στοιχεῖα ἔπρεπε νὰ εἶχαν κατακτηθεῖ κατὰ τὴν προηγούμενη περίοδο.

Γιὰ παράδειγμα, μία κρίση σὲ ἓνα γάμο μετὰ τὴν γέννηση τοῦ πρώτου παιδιοῦ, πὺς τόσο ἐπιθυμοῦσε τὸ μέχρι τότε ταιριαστό (;) ζευγάρι, μπορεῖ νὰ φαίνεται ὅτι προκύπτει αἰφνίδια καὶ ἀνεξήγητα. Μερικὲς φορές, μάλιστα, παρουσιάζεται τόσο παράδοξη καὶ ἀναιτιολόγητη ἡ κρίση, ὥστε ἀποδίδεται σὲ

«μάγια» ἢ «βασκανία» καὶ ζητοῦνται ἀπὸ τὸν ἱερέα ἀνάλογες «θεραπεῖες». Στὴν πραγματικότητα, ἡ κρίση μπορεῖ νὰ ἔχει τὶς ρίζες τῆς στὴν περίοδο τῆς γνωριμίας καὶ τοῦ ἀρραβῶνα ἢ ἀκόμη καὶ στὶς προσωπικὲς προϋποθέσεις μὲ τὶς ὁποῖες ἔφθασε ὁ καθένας μέχρι τὴ γνωριμία. Ἄν ἡ ἔλξη πὺς ὀδήγησε στὸ γάμο στηριζόταν περισσότερο στὴν ἀνώριμη καὶ ἀνεπίγνωστη ἀναζήτηση ἀναπλήρωσης ὅσων συναισθηματικῶν ἀναγκῶν ἔμειναν ἀκάλυπτες ἀπὸ τὶς γονεϊκὲς οἰκογένειες τοῦ ζευγαριοῦ, τότε ἡ γέννηση τοῦ παιδιοῦ προκαλεῖ ἀσυνείδητο φθόνο καὶ ἀπογοήτευση, καθὼς ἀναγκαστικὰ τὸ μωρὸ μονοπωλεῖ τὴν φροντίδα τῆς μητέρας.

Οἱ διαδικασίες αὐτὲς λειτουργοῦν «ὑπόγεια» καὶ ἡ ἐμπλοκή πὺς παρουσιάζεται στὴ συζυγικὴ ἐπικοινωνία ὑποσημαίνει ὅτι ὅσα στοιχεῖα συναισθηματικῆς ἀνωριμότητας παρέμειναν ἀνεπεξέργαστα κατὰ τὴν περίοδο τῆς γνωριμίας καὶ τοῦ ἀρραβῶνα ἀναδύονται τώρα ἀπειλητικὰ γιὰ τὴν ἰσορροπία τῆς γαμήλιας διαπροσωπικῆς σχέσης. Ἡ ἀποδοχή ἀπὸ τὸν ἱερέα τῆς ἐρμηνείας ὅτι φταῖνε τὰ «μάγια» ἢ ἡ «βασκανία» καὶ ἡ ἐπιστράτευση θρησκευτικῶν τελετουργιῶν γιὰ τὴν ἐπίλυση τοῦ προβλήματος, προφανῶς, δὲν συνιστᾶ λύση καὶ ἀσφαλῶς δὲν ταιριάζει στὴν πνευματικότητα τῆς ὀρθόδοξης παράδοσης³.

Ἀντιθέτως, ἡ καλλιέργεια πνεύματος μετάνοιας καὶ ἀνάληψης τοῦ μεριδίου προσωπικῆς εὐθύνης καθὼς καὶ οἱ παρεμβάσεις πρὸς ἐνίσχυση τοῦ ἀγωνιστικοῦ φρονήματος μὲ στόχο τὴν κατάκτηση ὠριμότερης ἀντιμετώπισης τῆς κρίσης, προϋποθέτουν τὴν εὐαισθησία καὶ τὴν ἰκανότητα τοῦ ποιμένα νὰ διεισδύει στὴν «οὐσία» καὶ νὰ μὴ στέκεται στὴ «φαινομενολογία» τοῦ προβλήματος.

Σὲ ὅλο αὐτὸ τὸν προβληματισμὸ ὁ παρὰγοντας «χρόνος» παρουσιάζεται νὰ ἔχει πολλαπλὴ σημασία γιὰ τὴν ποιμαντικὴ πράξη. Ὁ ποιμένας χρειάζεται νὰ ἀναρωτηθεῖ ποιὸς εἶναι ὁ καταλληλότερος χειρισμὸς τοῦ προβλήματος, ἀξιολογώντας τὴν χρονολογικὴ ἡλικία καθενὸς ἀπὸ τὸ ζευγάρι τὴν φάση τοῦ

κύκλου τῆς ζωῆς στὴν ὁποία βρισκονται· τὸ πῶς πορεύτηκαν κατὰ τὶς προηγούμενες φάσεις· τὸ χρονικὸ διάστημα κατὰ τὸ ὁποῖο ἔγινε ἐμφανὲς τὸ πρόβλημα· τῆς συγκυρίας κάτω ἀπὸ τὶς ὁποῖες αὐτὸ προέκυψε· τὴν ἔνταση πού χαρακτηρίζει τὴν ἐξέλιξή του, κ.ο.κ. Χρειάζεται, ἐπίσης, νὰ δώσει χρόνο στὸ ζευγάρι καὶ στὸν ἑαυτό του, ὥστε νὰ συζητηθεῖ τὸ πρόβλημα διεξοδικά· νὰ προσεγγιστοῦν οἱ σκοτεινὲς πτυχές του· νὰ κατανοηθεῖ τὸ βάθος του καὶ νὰ καμφθοῦν οἱ ψυχολογικὲς ἀντιστάσεις πού ἐμποδίζουν τὴν κατανόηση τῶν πραγματικῶν του διαστάσεων. Τέλος δὲν πρέπει νὰ παραβλέπεται τὸ γεγονός ὅτι ὅλες οἱ «ἐσωτερικὲς» διαδικασίες—προσωπικὲς ἢ διαπροσωπικὲς— ἀπαιτοῦν χρόνο γιὰ νὰ ἐπιτελεστοῦν.

Ὅσα ἀναπτύχθηκαν ἕως ἐδῶ κάνουν φανερὸ ὅτι ἡ σημασία τοῦ παράγοντα «χρόνος» δὲν μπορεῖ νὰ παραβλεφθεῖ. Ἀντιθέτως πρέπει νὰ λαμβάνεται σοβαρὰ ὑπόψη σὲ ὅλες τὶς διαστάσεις, μερικὲς τῶν ὁποίων παρουσιάστηκαν, ἐπιγραμματικά, σὲ αὐτὸ τὸ κείμενο.

Δὲν μποροῦμε, ὅμως, νὰ ὀλοκληρώσουμε τὸν προβληματισμὸ μας χωρὶς νὰ ἀπαντήσουμε σὲ ἓνα ἐρώτημα πού γεννᾶται ἀπὸ ὅλα τὰ προαναφερθέντα. Ἀφοῦ ἡ προσέγγιση πού ἐπιχειρήσαμε προκλήθηκε καὶ ἀπὸ γνώσεις πού προσφέρει ἡ Ψυχολογία, συνεπάγεται αὐτὸ ὅτι ὁ ἱερέας πρέπει, κατὰ τὴν ἄσκηση τῶν ποιμαντικῶν του καθηκόντων, νὰ μετατραπεῖ σὲ ψυχολόγο;

Ὁ προσεκτικὸς μελετητὴς μπορεῖ νὰ διαγνώσει, ὅτι τὸ κείμενο δὲν προτείνει τὴν ἐφαρμογὴ κάποιας εἰδικῆς ψυχολογικῆς τεχνικῆς, ἢ ὁποία θὰ ὑποκαταστήσει τὴν παραδοσιακὴν ποιμαντικὴν μέθοδο καὶ πρακτικὴ. Ἀπλῶς χρησιμοποιήθηκαν κάποιες παρατηρήσεις τῆς ἐπιστημονικῆς Ψυχολογίας γιὰ νὰ ὑπογραμμιστεῖ ἀκόμη περισσότερο αὐτὸ πού πρέπει νὰ εἶναι αὐτονόητο: Τὸ γεγονός, δηλαδή, ὅτι ὁ ἄνθρωπος, καθὼς ψάχνει γιὰ λύσεις στὰ βιοτικά του προβλήματα καὶ γιὰ κατευθύνσεις στὴν ἀναζήτηση τοῦ δρόμου πού ὀδηγεῖ στὴ σωτηρία, καταφεύγει στὸν ἱερέα,

ἐλπίζοντας στὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ καὶ στὴν σοφία καὶ σύνεση τῶν ποιμαντικῶν συμβουλῶν. Αὐτὸ συνεπάγεται τεράστια εὐθύνη ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ ποιμένα, ὁ ὁποῖος καλεῖται νὰ ἀνταποκριθεῖ σὲ ζωτικὰ ἐρωτήματα καὶ αἰτήσεις, πού ἀφοροῦν τὴ ζωὴ καὶ τὴν σωτηρία τῶν ἀνθρώπων οἱ ὁποῖοι ζητοῦν τὴ βοήθεια καὶ τὴν καθοδήγησή του.

Πόσο δικαιολογημένη μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ διαστικὴ καὶ ἐπιφανειακὴ ἀντιμετώπιση τῶν ἐρωτημάτων πού τίθενται στὸν ποιμένα ἀπὸ τὸν πιστό, ὅταν ὁ τελευταῖος συναντᾷ δοκιμασίες στὴν καθημερινότητα τῆς ζωῆς του; Καὶ πόσο ἐπιτρεπτὴ εἶναι ἡ ὑποτίμηση κάθε ἀξιοποιήσιμης γνώσης καὶ μέσου, τὰ ὁποῖα θὰ μπορούσαν νὰ φανοῦν χρήσιμα κατὰ τὴν ἐνάσκηση αὐτοῦ πού γνωρίζουμε ὡς «τέχνη τεχνῶν καὶ ἐπιστήμη ἐπιστημῶν»⁴, δηλαδή τὴν ποιμαντικὴν πράξη;

Ἀσφαλῶς ὅσοι ἔχουν ἐμπεδώσει τὴν ἀρετὴ τῆς διάκρισης—δηλαδή ὅσοι ἔχουν σχεδὸν ὀλοκληρωτικὰ καθαρθεῖ ἀπὸ τὰ πάθη καὶ πορεύονται ἤδη πρὸς τὴν ἀγιότητα— δὲν ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ ὅλα αὐτά. Εἶναι, ὅμως, βέβαιο ὅτι αὐτοὶ θὰ στέκονταν «διακριτικά» ἀπέναντι σὲ ὅσα θετικὰ ἔχουν νὰ προσφέρουν στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἀνακούφιση τοῦ ἀνθρώπινου πόνου οἱ πολιτισμικὲς καὶ ἐπιστημονικὲς κατακτήσεις. Ἄλλωστε ἡ ὀρθόδοξη παράδοση ἔκανε πάντοτε πράξη μὲ τὸν καλύτερο τρόπο τὴν διδασκαλία τοῦ Ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν: «πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε»⁵.

1. D. J. LEVINSON at al, *The Seasons of a man's Life*, Knopf, New York, 1978.

2. Μ. ΓΙΩΣΑΦΑΤ, Ὁ κύκλος ζωῆς τῆς οἰκογένειας καὶ ἡ ἀνάπτυξη τοῦ παιδιοῦ. Σύγχρονα Θέματα Παιδοψυχιατρικῆς, τόμ. Α', ἐκδ. Καστανιώτη, Ἀθήνα, 1987, σελ. 85.

3. Ἀδ. ΑΥΓΟΥΣΤΙΑΔΗ, Ποιμένας καὶ Θεραπευτής, ἐκδ. Ἀριότις, Ἀθήνα, 1999.

4. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ τοῦ ΘΕΟΛΟΓΟΥ, Λόγος Β', Ἀπολογητικὸς τῆς εἰς τὸν Πόντον φυγῆς ἕνεκεν, 16, PG 35, 426A καὶ E.P.E. 18, σ. 94.

5. Θεσ. 5, 22-23.

Ἡ πνευματικὴ πατρότητα

Δ' Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΧΑΡΙΣΜΑΤΟΣ

Τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Ἀχελώου Εὐθυμίου

Μεγάλη σημασία στο θέμα τοῦ χαρίσματος τῆς πνευματικῆς πατρότητος ἔχει καὶ ὁ τρόπος τῆς ἄσκησής του. Διότι, ἐνῶ μπορεῖ νὰ ὑπάρχουν ὅλες οἱ προϋποθέσεις γιὰ τὴν ἄσκηση τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ λειτουργήματος, ἐν τούτοις ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖο ἀσκεῖται ἀπὸ τὸν συγκεκριμένο κάθε φορὰ ἱερέα-πνευματικό νὰ εἶναι ἀκατάλληλος καὶ ἀνεπιτυχής. Γι' αὐτὸ καὶ χρειάζεται νὰ σημειωθοῦν μερικὰ βασικὰ στοιχεία, ὡς πρὸς τὸν τρόπο ἄσκησής τῆς πνευματικῆς πατρότητος.

α. Ἡ σημασία τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρόνου. Ἡ πνευματικὴ πατρότητα δὲν ἀσκεῖται οὔτε στὸ «κενόν» οὔτε «στὸ πόδι». Χρειάζεται, καταρχήν, μιὰ ὑποδομὴ χώρου, ἕνας εἰδικὸς χώρος δηλαδή, τὸ «ἐξομολογητήριον», ὅπου τὸ μυστήριον θὰ τελεῖται μὲ ἄνεση καὶ ἀπουσία περισπασμῶν. Στὸ χωρὸ αὐτὸ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ὑπάρχει τηλέφωνο οὔτε νὰ χρησιμοποιεῖται καὶ γιὰ ἄλλους σκοποὺς, ὅπως λ.χ. τὸ γραφεῖο τοῦ ναοῦ. Πρέπει, ἐπίσης, νὰ ὑπάρχει ἕνας ὀρισμένος χρόνος, συγκεκριμένη ἡμέρα καὶ ὥρα. Οἱ πιστοὶ πρέπει νὰ γνωρίζουν πότε θὰ μποροῦν νὰ βροῦν τὸν πνευματικὸ ἱερέα γιὰ νὰ ἐπικοινωνήσουν μαζί του. Καὶ ὁ ἱερεὺς, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, θὰ ἀφιερώνει τὸν χρόνο αὐτὸ μόνο γιὰ τὴν ἄσκηση τῆς πνευματικῆς πατρότητος καὶ δὲν θὰ ἀσχολεῖται τίς ὥρες αὐτὲς μὲ ἄλλες ἀπασχολήσεις.

Ἡ ἔλλειψη τῶν προϋποθέσεων αὐτῶν φανερώσει προχειρότητα καὶ ὑποτίμηση τῆς σημασίας τοῦ λειτουργήματος αὐτοῦ. Ἀντίθετα, ὁ εὐτρεπισμὸς τοῦ χώρου καὶ ἡ ὑπαρξὴ τακτικοῦ ὥραριου δημιουργοῦν τίς

κατάλληλες συνθήκες γιὰ τὴν καλὴ καὶ ἀποτελεσματικὴ ἄσκηση τοῦ λειτουργήματος¹. Εἰδικότερα, πρέπει νὰ ὑπάρχει θέρμανση καὶ ἐξαερισμὸς τοῦ χώρου, καθὼς καὶ κατάλληλη διακόσμηση μὲ εἰκόνες καὶ ἰδίως τὴν εἰκόνα τοῦ Ἐσταυρωμένου.

β. Ἱεροπρεπὴς ἀτμόσφαιρα. Ἰδιαίτερη σημασία ἔχει ἡ ἀτμόσφαιρα διεξαγωγῆς τοῦ μυστηρίου. Χρειάζεται προσπάθεια, ὥστε ἡ ἀτμόσφαιρα νὰ διατηρεῖται σὲ ὑψηλὰ ἐπίπεδα σοβαρότητος, ὑπευθυνότητος καὶ ἱεροπρέπειας καὶ νὰ μὴν υποβαθμίζεται μὲ ἄσκοπες συζητήσεις, ἀστεϊσμοὺς καὶ ἄλλες ἐκδηλώσεις. Κραυγές, ἄσκοπες χειρονομίες, συναισθηματικὲς ἀκρότητες κ.λπ. υποβαθμίζουν τὴν ἀτμόσφαιρα καὶ μειώνουν τὴν ἱερότητα τῶν στιγμῶν. Ὁ ἱερεὺς πρέπει νὰ βοηθεῖ τὸν πιστὸ νὰ συνειδητοποιεῖ τὴν ἱερότητα καὶ τὴν σοβαρότητα τοῦ λειτουργήματος, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος πρέπει νὰ εἶναι προσεκτικὸς καὶ ὑποδειγματικὸς στὸ θέμα αὐτό. Ἡ ἄσκηση τῆς πνευματικῆς πατρότητος εἶναι μιὰ ἱεραρχία καὶ μυσταγωγία. Δὲν εἶναι οὔτε ἀπλῶς συζήτηση (κουβέντα) οὔτε συνέντευξη κοινωνιολογικοῦ καὶ ψυχολογικοῦ τύπου.

γ. Πατρικὴ λειτουργία. Ὁ ἱερεὺς δὲν πρέπει νὰ λησμονεῖ ὅτι ἀσκεῖ πατρικὸ λειτουργήμα. Δυστυχῶς, πολλοὶ ἱερεῖς πνευματικοί, ἀλλὰ καὶ πιστοί, ἔχουν τὴν ἐντύπωση ὅτι ἡ ἐπικοινωνία τοῦ πιστοῦ μὲ τὸν ἱερέα ἔχει δικαστικὸ (δικανικὸ) χαρακτήρα καὶ ὅτι ὁ ἱερεὺς καί, κατ' ἐπέκτασιν, ὁ Θεὸς ἀσκοῦν δικαστικὸ λειτουργήμα. Ἡ ἐντύπωση ὅμως αὕτη εἶναι λαθεμένη καὶ ἀφενὸς ἀλλοιώνει τὸν χα-

ρακτήρα του λειτουργήματος και, άφετέρου, οδηγεί σε πρακτικές (άποφάσεις και μεθόδους) που βλάπτουν αντί να οικοδομούν τους πιστούς.

Ο ρόλος του πνευματικού ιερέα είναι καθαρά πατρικός. Στο πρώτο άρθρο της σειράς αυτής που αναφέρεται στην «πατρότητα του Θεού» μπορεί κανείς να δει τα στοιχεία που πρέπει να χαρακτηρίζουν την άσκηση του χαρίσματος της πνευματικής πατρότητας και από τους εκπροσώπους του Θεού. Με άλλα λόγια, ο πνευματικός ιερέας πρέπει να ασκεί το έργο αυτό με πατρικό ενδιαφέρον και όχι ως πάρεργο ή υποχρεωτική υπηρεσία (άγγραφεία). Αυτό σημαίνει ότι ο πνευματικός θα αφιερώνει πολύ χρόνο για την άσκηση του έργου αυτού. Υπάρχουν πνευματικοί που αφιερώνουν ολόκληρα 24ωρα στο έργο της πνευματικής πατρότητας. Παράδειγμα και εδώ είναι ο απόστολος Παῦλος που λέγει: «Γρηγορείτε, μνημονεύοντες ότι τριετίαν νύκτα και ημέραν οὐκ ἐπαυσάμην μετὰ δακρῶν νου-

θετῶν ἕνα ἕκαστον» (Πρόξ. κ' 31). Είναι, μάλιστα, χαρακτηριστικό ότι οι πιστοί προτιμούν τους πνευματικούς που ασκούν με πατρικό ενδιαφέρον το λειτουργήμα της πνευματικής πατρότητας και αποφεύγουν όσους το ασκούν μηχανικά και αδιάφορα.

δ. Ἀπελευθερωτική λειτουργία. Οι άνθρωποι υποφέρουν από πάσης φύσεως φοβίες. Υπάρχουν πολλοί παράγοντες και πολλά πράγματα που εκφοβίζουν τους ανθρώπους. Οι αμαρτίες, εξάλλου, δουλώνουν τους ανθρώπους. Οι άνθρωποι που προσέρχονται στον πνευματικό ιερέα είναι συνήθως φοβισμένοι και περιπλεγμένοι. Ο ρόλος του ιερέα είναι κυρίως απελευθερωτικός. Να λύει τα δεσμά και να σκορπίζει τους φόβους. Ἀλλοίμονο, ἂν ὁ πνευματικός προκαλεῖ και νέες φοβίες και «δεσμεύει φορτία βαρέα και δυσβάστακτα και ἐπιθέτει ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων» (Ματθ. κγ' 4). Καὶ ἂν ἀκόμη χρειάζεται να ἐπιβληθεῖ κάποιος «ἐπιτίμιος», και αὐτὸ πρέπει να γίνεται με πνεῦμα πατρικό, ὡς μέτρο ἀπελευθέρωσης και λύτρωσης τοῦ ἀνθρώπου.

ε. Ὁδηγητική λειτουργία. Ἡ ἄσκηση της πνευματικής πατρότητας πρέπει να είναι ὀδηγητική. Πρέπει να ὑπερνικᾷ τὰ ἀδιέξοδα και να ἀνοίγει διεξόδους. Διάφορα ἐμπόδια, πραγματικά ἢ φανταστικά, κλείνουν συνήθως τοὺς δρόμους τῶν ἀνθρώπων. Ὁ ιερέας πνευματικός πρέπει να βοηθεῖ στο ἀνοιγμα τῶν δρόμων. Ὁ ιερέας πνευματικός, στις περιπτώσεις αὐτές, μοιάζει με τὸν ὀδηγὸ ἐκκαθαριστικοῦ μηχανήματος (μπουλντόζας) που με τὴ δύναμη της Χάρης τοῦ Χριστοῦ καθαρίζει τοὺς δρόμους τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τοὺς ὀγκολίθους τῶν προβλημάτων, τὰ σκάνδαλα και τις παγίδες τοῦ ἐχθροῦ διαβόλου.

1. Στο σημείο αὐτό, πρέπει να ἀναφέρουμε τὴ σημασία που δίδουν οἱ ἱατροὶ στην ἐπίπλωση και διακόσμηση τῶν ἱατρείων, στὰ ὅποια δέχονται τοὺς ἀσθενεῖς. Ἡ ἀτμόσφαιρα τῶν ἱατρείων συντελεῖ ἀσφαλῶς σημαντικά στην καλύτερη ἄσκηση τοῦ ἱατρικοῦ λειτουργήματος.

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ "ΕΚΚΛΗΣΙΑ"

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ
ΤΟΜΩΝ Α (1952) - Μ (1991)

ΣΥΝΤΑΧΘΕΝ ΥΠΟ
ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ ΣΤ. ΑΝΕΣΤΙΔΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ, 1999

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ
ΕΚΔΟΣΕΩΝ

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Εύρετήριο

Τόμων Α (1952) - Μ (1991)

(ἐπ. Ἀδαμαντίου Ἀνεστίδη)

Τὸ Εύρετήριο ἀνασύρει τὸ ὑλικὸ πού ἔχει δημοσιευθῆ στους σαράντα τόμους τοῦ Περιοδοικοῦ ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ (ἀπὸ τὸ 1952 μέχρι τὸ 1991), τὸ ταξινομεῖ κατὰ ἐνόητες και διευκολύνει τὸν ἐρευνητὴ νὰ ἀνατρέξει σὲ θέματα και δημοσιεύματα πού τὸν ἐνδιαφέρουν.

Τιμὴ: 5.000 δρχ.

Ὁ Μέγας Ἀγιασμός τῆς Παραμονῆς καί τῆς Ἑορτῆς τῶν Φώτων

Τοῦ Ἰωάννου Φουντοῦλη,
Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου

Ποῦ ἐγκρίται ἡ διαφορὰ τῶν δύο ἀγιασμῶν, τῆς πρώτης ἀγίασεως κατὰ τὴν παραμονὴν καὶ τῶν Φώτων, ἐφ' ὅσον οἱ ἀκολουθίες εἶναι οἱ ἴδιες, καὶ εἰς τί εἰδικώτερον χρησιμοποιεῖται ὁ καθείς;

Ἡ ἀκολουθία τοῦ μεγάλου ἀγιασμοῦ τῶν Θεοφανείων τελεῖται κατὰ τὴν σημερινή τάξι δύο φορές, τὴν παραμονὴ τῆς ἑορτῆς μετὰ τὸ τέλος τῆς λειτουργίας τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καὶ τὴν ἡμέρα τῶν Θεοφανείων, κατὰ μὲν τὰ μοναστηριακὰ τυπικὰ καὶ τὰ ἔντυπα μετὰ τὴν ἀπόλυσι τοῦ ὄρθρου, κατὰ δὲ τὴν ἐνοριακὴν πράξι μετὰ τὸ τέλος τῆς θείας λειτουργίας. Καὶ στίς δύο περιπτώσεις τελεῖται ἡ ἴδια ἀκριβῶς ἀκολουθία μὲ μόνη τὴν διαφορὰ ὅτι ὁ «πρόλογος» τῆς μεγάλης καθαγιαστικῆς εὐχῆς, δηλαδὴ ἀπὸ τὸ «Τριάς ὑπερούσιε...» μέχρι τὸ «συνεχόμενος φόδω ἐν κατανύξει βοῶ σου», ἀναγινώσκεται μόνο κατὰ τὴν ἡμέρα τῶν Θεοφανείων, ἐνῶ κατὰ τὴν παραμονὴ ἡ εὐχὴ ἀρχίζει ἀπὸ τὸ «Μέγας εἶ, Κύριε...». Ἡ παράλειψις αὐτῆ τοῦ «προλόγου» δὲν προβλέπεται μὲν ἀπὸ τὰ ἔντυπα (τὸ «λέγεται μυστικῶς», πού σημειώνεται ἀπὸ ὠρισμένα Τυπικὰ ἀποτελεῖ προσπάθεια συμβιβασμοῦ ἢ συγκαλύψεως τοῦ πράγματός), γίνεται ὅμως κατὰ ἄγραφο παράδοσι, πού εἶναι παλαιότερα ἀπὸ τὴν τάξι πού κατεγράφη στὰ ἔντυπα, γιατί δὲν περιέχεται σὲ πάρα πολλὰ καὶ ἀρχαῖα χειρόγραφα, μερικὰ δὲ πού τὸν ἔχουν σημειώνουν: «Ταύτην τὴν εὐχὴν οὐ λέγομεν» (Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκῆς Ἀθηνῶν 670), ἢ «αὕτη ἡ εὐχὴ οὐκ ἐκ παραδόσεως ἐκκλησιαστικῆς παρελάβομεν λέγεσθαι καὶ εἰ μὲν θέλει, λέγεται αὕτη, εἰ δ' οὐκ ἄρξου ἀπὸ τοῦ "Μέγας εἶ, Κύριε", κατὰ τὸν τύπον παραλείψας αὐτήν» (Ἀθηνῶν 663), ἢ «Ἰστέον, ὅτι ἡ παροῦσα εὐχὴ... ἀναγινώσκεται μὲν παρὰ πῶν ἐν δὲ τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ οὐκ ἀναγινώσκεται, ἀλλὰ μετὰ τὴν συναπτήν καὶ τὴν ἄνωθεν εὐχὴν ("Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ μονογενὴς Υἱός...") ἐκφωνεῖ ὁ ἱερεὺς μεγαλοφώνως "Μέγας εἶ, Κύριε..." (Ἁγίου Σάβα Ἱεροσολ. 367). Ὁ «πρόλογος» δὲ αὐτὸς δὲν εἶναι κἂν εὐχὴ, ἀλλὰ πανηγυρικὸ ἐγκώμιο τῆς ἑορτῆς, πού πῆρε τὴν σημερινή μορφή μετὰ ἀπὸ πολλὰς τροποποιήσεις καὶ προσθαφαιρέσεις καὶ πού κατ' ἀρχὰς ἐλέγετο μόνο

κατὰ τὴν παραμονή, τελικὰ δὲ καλῶς ἐπεκράτησε νὰ λέγεται μόνο κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς ἑορτῆς. Ἡ προσθήκη τοῦ ἐγκωμίου αὐτοῦ κάμνει μὲν πανηγυρικώτερα τὴν ἀκολουθία, ἀλλὰ δὲν ἀλλοιώνει καθόλου τὴν οὐσία τῆς, στὴν ὁποία, καθὼς εἶδαμε, ἀποτελεῖ μεταγενέστερο καὶ ἐμβόλιμο στοιχεῖο. Ἐπομένως καὶ τῆς παραμονῆς καὶ τῆς ἑορτῆς ὁ ἀγιασμός εἶναι ἀκριβῶς ὁ ἴδιος, «μέγας ἀγιασμός» καὶ στίς δύο περιπτώσεις. Ἱστορικῶς δὲ καὶ λειτουργικῶς οἱ δύο αὐτὲς ἀκολουθίες εἶναι μία καὶ ἡ αὐτή, πού ἐπενοήθη ἤδη ἀπὸ τὸν Ε' αἰῶνα νὰ ἐπαναλαμβάνεται καὶ κατὰ τὴν παραμονὴ γιὰ νὰ ἐξυπηρετοῦνται οἱ πιστοί. Ἀρχικῶς δηλαδὴ ὁ μέγας ἀγιασμός ἐτελεῖτο εἰς ἀνάμνησιν τοῦ βαπτίσματος τοῦ Κυρίου κατὰ τὴν παννυχίδα τῆς ἑορτῆς τῶν Θεοφανείων ἀμέσως μετὰ τὴν ἀκολουθία τοῦ ὄρθρου, ἀντλοῦσαν οἱ πιστοὶ ὕδωρ, ἔπιναν καὶ ἐρραντίζοντο καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐβαπτίζοντο σ' αὐτὸ οἱ κατηχούμενοι. Στὴν λειτουργία τῆς ἑορτῆς, πού ἐτελεῖτο εὐθὺς ἀμέσως, παρίσταντο καὶ οἱ νεοφώτιστοι, γι' αὐτὸ καὶ μέχρι σήμερα ψάλλεται κατ' αὐτὴν ἀντὶ τοῦ τρισαγίου τὸ «Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε...». Κατ' οὐσίαν ὁ μέγας ἀγιασμός εἶναι εὐλογία τοῦ ὕδατος τοῦ βαπτίσματος, μὲ τὴν ὁποία μέχρι σήμερα παρουσιάζει τόσα κοινά. Ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας Πέτρος Γναφεὺς (465-475) πρῶτος ἐσκέφθη νὰ διευκολύνῃ τοὺς χριστιανούς καὶ ὥρισε νὰ τελεῖται ὁ ἀγιασμός καὶ κατὰ τὴν παραμονὴ «ἐν τῇ ἐσπέρᾳ». Πόσο δὲ ἦταν ἀναγκαῖα καὶ ἐπιβαλλομένη ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ νεωτερισμοῦ αὐτοῦ φαίνεται ἀπὸ τὴν ταχυτάτη ἐπικράτησι τῆς πράξεως αὐτῆς. Κατ' ἀρχὰς ὑπῆρχαν μικρὲς διαφορὲς μορφῆς μετὰ τῶν δύο ἀκολουθιῶν, ὕστερα ὅμως μὲ ἀμοιβαῖες ἐπιδράσεις ἐξωμοιώθηκαν πλήρως. Πιὰ νὰ χρησιμοποιήσωμε δὲ μία σύγχρονον παρομοίωσι, συνέβη μὲ τὸν μέγα ἀγιασμό ὅ,τι ἀκριβῶς γίνεται στὴν ἐποχὴ μας μὲ τίς δύο λειτουργίες, πού τελοῦνται στοὺς μεγάλους ναοὺς τῶν πόλεων τὴν ἴδια ἡμέρα γιὰ τὴν ἐξυπηρέτησι τῶν ἀναγκῶν τῶν πιστῶν.

Ἡ διάκρισις πού θέλουν νὰ πιστεύουν μερικοὶ ὅτι ὑπάρχει ὡς πρὸς τὴν δύναμι καὶ τὴν χρῆσι τῶν δύο, ἢ μᾶλλον τοῦ ἐνὸς ἀγιασμοῦ, δὲν εἶναι δικαιολογημένη.

Η ΑΓΑΠΗ ΤΟΥ ΣΤΑΡΕΤΣ ΖΩΣΙΜΑ ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ ΙΛΙΟΥΣΑ

Του Καθηγητού Μιχ. Μακράκη

Ο Ντοστογιέφσκι αγάπησε πολύ τα παιδιά, όπως φαίνεται κι από τις πολυάριθμες σελίδες που αφιέρωσε σ' αυτά, στα διάφορα έργα του, όπου, κατά τον André Gide, «πλεονάζουν τα παιδιά» (*Dostoïevsky*, Paris, Plon, 1923, σ. 183). Ιδιαίτερα στο τελευταίο έργο του, αφιερώνει στα «Παιδιά» ολόκληρο βιβλίο με τον όμωνυμο τίτλο «Malchiki» (*Άδελφοί Καραμάζοφ*, Δ: X, 1-7), όπου ο διάσημος συγγραφέας μεταφέρει κανονικά τη δική του αγάπη προς αυτά.

Μέσα σε τούτο το έργο, και οι τρεις βασικοί ήρωές του, οι άδελφοί Καραμάζοφ, δείχνουν την αγάπη τους προς τα «άθωα παιδιά». Παράδειγμα, ο Ντιμίτρι πού, όπως είδαμε, θέλει να υποφέρει γι' αυτά, για τα «μικρούτσικα», όπως τα λέει (Δ:IX, 4). Ακόμα και ο δεύτερος γιος Καραμάζοφ, ο Ίβάν, αν και άθεος, αγαπά, κατά την ομολογία του στον Άλιόσα, «τρομερά τα παιδάκια», πιστεύοντας πως «είναι ολότελα άθωα». Γι' αυτό και, σε αντίθεση με τους μεγάλους, «δεν έχουν ποτέ άσχημο πρόσωπο» (B:V, 4). Αυτή η αγάπη, κι ακόμα σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό, μιὰ πραγματική αγάπη για τα παιδιά, υπάρχει και στο νεότερο Καραμάζοφ, στον Άλιόσα (B:V, 4). Ίσως, γιατί αυτός βρίσκεται ανάμεσα στην ηλικία των παιδιών και στην ηλικία των νέων. Ίσως, γιατί ο ίδιος, αν και νέος, είναι στην πραγματικότητα ένα παιδί.

Όπωςδήποτε, στην αγάπη του αυτή επηρεάστηκε ο Άλιόσα από τον αγαπημένο του δάσκαλο, τον στάρετς Ζωσιμά, που τόσο πολύ αγάπησε τα παιδιά. Με το στόμα του στάρετς, μάς προτρέπει ο Ντοστογιέφσκι στο έργο του, ν' αγαπούμε τα παιδάκια, γιατί είναι αναμάρτητα σαν τους αγγέλους (B:VI, 3[6]). Ωστόσο, αν και αναμάρτητα, όπως λέει, διαφθείρονται από μικρή ηλικία μέσα στον κόσμο, μέσα στα εργοστάσια. Γι' αυτή τη διαφθορά τους διαμαρτύρεται ο στάρετς Ζωσιμάς, προτρέποντας τους μοναχούς να τα σώσουν από το βασανισμό τους: «Είδα –λέει ο στάρετς– δεκάχρονα παιδιά στα εργοστάσια, αδύνατα, άρρωστα, ραχιτικά, πού, αν και τόσο μικρά, καπάντησαν κιόλας να διαφθορούν. Ο πνιγερός χώρος του εργοστασίου, ο θόρυβος των μηχανών, ο μόχθος όλης

της ημέρας, τα βρωμόλογα και τὸ νὰ πίνουν βότκα, πάντα νὰ πίνουν: αυτό είναι τάχα που χρειάζεται ή ψυχή ενός παιδιού; Ό,τι χρειάζεται είναι τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, τὰ παιχνίδια, τὸ καλὸ παράδειγμα καὶ λίγη ἀγάπη. Ἄδελφοί, πρέπει νὰ δοθεῖ ἕνα τέλος σ' αὐτὸ που γίνεται. Πρέπει νὰ σταματήσει πιά ὁ βασανισμὸς τῶν παιδιῶν!» (B:VI, 3 [στ]).

Εἰδικὰ σ' αὐτὸ τὸ ἔργο, ὅπου γίνεται ἡ παραπάνω διαμαρτυρία γιὰ τὴν ἐκμετάλλευση τῶν μικρῶν παιδιῶν ἀπὸ τοὺς μεγάλους, ἀπασχολεῖ τὸν Ντοστογιέφσκι μέσῳ τοῦ στάρετς Ζωσιμά τὸ πρόβλημα τῆς θεοδικίας σὲ ἀναφορὰ μὲ τὰ παιδιά: Πῶς δικαιολογεῖται, τὰ άθῶα αὐτὰ πλάσματα νὰ ὑποφέρουν στὸν κόσμῳ...

Ο Ντοστογιέφσκι πέρα από τὸ ὅτι αγάπησε, ὅπως εἶπαμε, πολὺ τὰ παιδιά, ἔδειξε στὰ βιβλία του ἕνα ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον γι' αὐτά. Ὅχι γιὰ τὰ παιδιά ὡς ἀντικείμενο φροντίδας καὶ προστασίας τῶν μεγάλων, ἀλλὰ γιὰ τὰ παιδιά ὡς θύματα ἀνθρώπινης βαναυσότητας, τοῦ κακοῦ γενικὰ που ἀντιμετωπίζουν ἀκόμα καὶ μέσα στὴν οἰκογένειά τους, ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς γονεῖς τους. Πάντα, βέβαια, ἀπασχολοῦσε τὸ «συγγραφέα τῶν δυστυχημένων» ὁ πόνος καὶ τὰ δάκρυα τῶν μικρῶν παιδιῶν. Ὅμως, ἡ ἔγνοια του αὐτῆ, ὅπως ἀναφέραμε, ὑπάρχει ἀκόμα πιὸ πολὺ, ἀποκορυφώνεται, θὰ μπορούσε νὰ πῆ κανεὶς, στὸ τελευταῖο του ἔργο, στοὺς Ἄδελφους Καραμάζοφ, ὅπου, σύμφωνα μὲ τὸν Χ. Χραπτόσενκο, «περιέχουν τὴν ἱστορία γιὰ τὸ θάνατο καὶ τὰ ἀπεριόριστα βάσανα τῶν μικρῶν παιδιῶν» («Dostoevsky and Today's World», *Soviet Literature*, No 12[405], Moscow, Dec. 1981, σ. 11). Περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο ἔργο, σ' αὐτὸ ἐδῶ, τὸ θέμα γιὰ «τὴ δικαίωση τῶν δακρύων τῶν άθῶων παιδιῶν» εἶναι γιὰ τὸν Ντοστογιέφσκι «τὸ κεντρικὸ πρόβλημα τῆς θεοδικίας». Αὐτό, ἄλλωστε, εἶναι τὸ κύριο πρόβλημα τοῦ Ἰὼβ που τόσα ὑπέφερε στὴ ζωὴ του. Καὶ πού ὁ Ντοστογιέφσκι, ὅσες φορὲς παιδι ἀκόμα ἄκουγε τὴν ἱστορία του στὴν ἐκκλησία, ἔκλαιγε. Ὅσπου ἀργότερα, τὸ 1875, τὴν διάβασε ολόκληρη στὴν Π. Διαθήκη, βάζοντάς τὴν τελικὰ στὸ στόμα τοῦ στάρετς Ζωσιμά νὰ τὴν διηγῆται στοὺς πολυάριθμους ἐπισκέπτες του (B:VI, 2 [β]).

Ίδιαίτερα στην περίπτωση του Ίώβ, τὸ πρόβλημα, ὅπως τὸ ἀντιλήφθηκε, μαζί με ἄλλους, ὁ Ρώσος συγγραφέας, στὸ τελευταῖο του ἔργο, εἶναι: Πῶς γίνεται νὰ ὑποφέρουν οἱ δίκαιοι καὶ συνάμα νὰ πιστεύουμε ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἀγαθός; Πῶς συμβιβάζεται ὁ πόνος τοῦ δικαίου με τὴ θεία ἀγαθότητα; Αὐτὴ τὴν ἀντινομία πολλοὶ δὲν τὴν καταλαβαίνουν. Καὶ περισσότερο ἀπ' ὅλους δὲν τὴν καταλαβαίνει, καὶ μάλιστα ὅταν πρόκειται γιὰ τὰ μικρὰ ἄθωα παιδιά, ὁ ἄθεος ἢ μᾶλλον ἀντίθεος Ίβάν, κατηγορώντας τὸ Θεὸ πὺν ἐπιτρέπει τὸν πόνου τοῦ ἀθώου, καὶ ἰδιαίτερα τὰ δάκρυα τῶν μικρῶν παιδιῶν. Στὴ συζήτησή του με τὸν Ἀλιόσα, δὲν διατάζει νὰ ἐκδηλώσει τὴν «ἀνταρσία» του ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, σ' ὁμώνυμο γνωστὸ κεφάλαιο. Σ' αὐτὸ με τὸν τίτλο «Bunt», στὸ ὁποῖο εἰρωνεύεται τὴν «αἰώνια ἀρμονία» μᾶς ἄλλης ζωῆς, ὅπου περιμένουν ν' ἀποκατασταθοῦν τὰ βασανισμένα παιδιά, μαζί τους ἴσως καὶ ὅσοι τὰ βασάνισαν, ἂν συμβεῖ νὰ μετανιώσουν αὐτοὶ τὴν τελευταία τους στιγμή (B:V, 4).

Ἔτσι, γιὰ τὸν Ίβάν πὺν ἀπορρίπτει τὴν ἄλλη ζωῆ, τὸ πρόβλημα τῆς θεοδικίας, ὅπως λέει ὁ ἴδιος, εἶναι ἄλυτο. Ὁχι, ὅμως, καὶ γιὰ τὸν ἀδελφὸ του Ἀλιόσα πὺν ἐπηρεάστηκε ἀπὸ τὴ διδασκαλία τοῦ στάρετς Ζωσιμᾶ, καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴν «ἀνάσταση» τοῦ ἀγαπημένου του δασκάλου, τὸν ὁποῖο εἶδε μετὰ τὸ θάνατό του, νὰ τὸν καλεῖ κοντά του, ἐκλεκτὸ προσκεκλημένο, στὸ γαμήλιο τραπέζι μᾶς οὐράνιας Κανᾶ (Γ:VII, 4). Ἐκεῖ ὅπου, ἀσφαλῶς, δίπλα στὸν στάρετς, θὰ πάει θέση καὶ ὁ μικρὸς του φίλος, ὁ Ίλιούσα, πὺν κατάκοιτος τώρα ἀπὸ φυματίωση περιμένει νὰ πεθάνει. Τὸ βασανισμένο αὐτὸ ἀγόρι με τὸ «ἄωχρὸ καὶ μακρουλὸ πρόσωπο» καὶ τὰ «μεγάλια μαῦρα μάτια» (B:IV, 3) πὺν, ἂν καὶ ἦταν μόλις ἐννιά χρόνων, ἐνιωθε τόσο βαθιὰ τὸν πόνου καὶ μέσω τοῦ πόνου τὴν ἐνοχὴ γιὰ τὶς ἁμαρτίες του (Βλ. γιὰ τὴ ζωὴ του, Δ:X, 1-7).

Ἔστερ' ἀπὸ τὴν κηδεῖα τοῦ ἀγαπημένου του στάρετς καὶ τὴ δοκιμασία πὺν πέρασε «ἐν μέσω σκιᾶς θανάτου» (Ψαλμ. κβ' 4), «ἀναστημένος» πᾶ ὁ Ἀλιόσα θὰ πάει στὴν πόλη, ὅπως ὁ ἴδιος, ὁ λατρευτὸς του δάσκαλος τὸν εἶχε συμβουλεύσει ὅσον ἀκόμα ζοῦσε (A: II, 7), γιὰ νὰ συναντήσει τὸν κόσμου. Καὶ ἰδιαίτερα, τοὺς μικροὺς του φίλους καὶ φίλους τοῦ Ίλιούσα, καμὰ δω-

δεκαριά σχολαρόπαιδα, πὺν τοῦ συμπαραστήκονται τώρα ἐνόηη τοῦ θανάτου του. Σ' αὐτοὺς θὰ πάει πάλι ἀργότερα, ὅταν πᾶ ὁ Ίλιούσενσκα θὰ ἔχει πεθάνει καὶ ὅλοι θὰ βρίσκονται συγκεντρωμένοι γύρω ἀπὸ τὸν τάφο του. Κι ἐκεῖ, «κοντὰ στὴν πέτρα», ὅπου θὰ ἐκφωνήσει ὁ Ἀλιόσα τὸν ἐπικήδειο, θὰ μεταφέρει τὸ χαρμόσυνο μήνυμα πὺν τοῦ ἄφησε με τὸ θάνατό του ὁ ἀγαπημένος του στάρετς γιὰ τὴ μελλοντικὴ τους συνάντηση σὲ μὴν ἄλλη ζωῆ. Εἶναι τότε ἀκριβῶς πὺν θὰ θεβαιώσει ὁ Ἀλιόσα τὸν μεγαλύτερο ἀπὸ τοὺς μικροὺς συντρόφους του, τὸν Κόλια, ὅτι ὅλοι τους θ' ἀναστηθοῦν, μαζί τους καὶ ὁ Ίλιούσενσκα, γιὰ νὰ διηγηθοῦν γεμάτοι χαρὰ ὁ ἕνας στὸν ἄλλο τὰ περασμένα (Ἐπίλ., κεφ. 3).

Ἡ πίστη τοῦ Ἀλιόσα στὴν ἀνάσταση, μὰ πίστη πὺν τοῦ ἐδραίωσε, πεθαίνοντας, ὁ στάρετς Ζωσιμᾶς, εἶναι καὶ πίστη τοῦ ἴδιου τοῦ Ντοστογιέφσκι πὺν γι' αὐτὸ κι ἐπέλεξε ὡς motto τοῦ τελευταίου ἔργου του τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ: «Ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσῶν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει» (Ἰωάν. ιβ' 24). Τὰ λόγια πὺν βάζει καὶ στὸ στόμα τοῦ στάρετς Ζωσιμᾶ νὰ τὰ λέει τόσο στὸν Ἀλιόσα ὅσο καὶ στὸ μεγάλο ἁμαρτωλὸ Μιχαήλ (B:VI, 2 [δ]). Τὰ ἴδια αὐτὰ λόγια πὺν εἶναι χαραγμένα σὲ παλαιοσλαβικὴ γραφὴ κάτω ἀπὸ τοὺς δύο τόμους τῶν Ἀδελφῶν Καραμάζοφ, ὅπου ἀκουμπᾶ ἢ μπρούτζινη προτομὴ τοῦ διάσημου συγγραφέα, στὸν τάφο του, στὴν Ἀλεξαντρόφσκαγια Λαύρα, στὴν Ἀγία Πετρούπολη.

(Τέλος)

Ἡ παρουσία τῆς Ἐκκλησίας στο Internet

Τοῦ π. Ἀγαθαγγέλου Χαραμαντίδη

Τὸ νὰ κατακεραυνώνει κάποιος τὴν ἐπέλαση τῆς πληροφορικῆς εἶναι εὐκόλο καὶ γίνεται γρήγορα κουραστικό. Αὐτὸ τὸ ὅποιο ἀπαιτεῖται εἶναι ἡ κριτική. Ἀσφαλῶς ἡ ἐπιστήμη τῆς πληροφορικῆς διευκολύνει τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο μας. Τὰ πλεονεκτήματά της εἶναι ἐμφανῆ καὶ ἀδιαμφισβήτητα. Ὁφείλουμε, ὅμως, νὰ ἔχουμε ἐπίγνωση καὶ τῶν κινδύνων, ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὴν ἀνθρωποκεντρικὴ κατεύθυνση καὶ τὸ κοσμολογικὸ ἦθος τῆς τεχνικῆς.

Ἡ παρουσία τῆς Ἐκκλησίας στὸ Internet εἶναι οὐσιαστικὰ διακονία τοῦ ἀνθρώπου, ἀφοῦ ἡ ἀποστολή της εἶναι νὰ πλουτίσει τὸν ἄνθρωπο, καὶ δείχνει, ὅτι ἡ σύγχρονη τεχνολογία δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη καὶ τὸν ἄνθρωπο καὶ ἀντὶ νὰ διακονεῖ νὰ ὑπαγορευεῖ. **Στὴν ἠλεκτρονικὴ τῆς σελίδα ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εὐαγγελίζεται τὴν μεγάλη χαρὰ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου, μαρτυρεῖ γιὰ τὴν ἐλπίδα τῆς πίστεως καὶ μᾶς κάνει νὰ καταλάβουμε, ὅτι τὸ ἦθος ποὺ χρειάζεται ὁ τεχνολογικὸς μας πολιτισμὸς, γιὰ νὰ ἐπιβιώσει, ὑπάρχει μέσα στὴν Ἐκκλησία. Τὸ ἦθος εἶναι ὁ Θεός, ποὺ δημιουργεῖ ἐκ τοῦ μηδενός, ἐνσαρκώνεται, ὑποφέρει, πάσχει καὶ ἀνίσταται ἐκ νεκρῶν «θανάτῳ θάνατον πατήσας».**

ΜΟΝΑΔΑ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ*
ecclesia.gr myriobiblos.gr jubilee.gr
myriobiblos.gr/bible

Ἡ παρουσία τῆς Ἐκκλησίας στὸ Internet ἔχει σκοπὸ τὴν προβολή:

1. Τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στὴν Ἑλλάδα καὶ στὸν κόσμον ὁλόκληρο,
2. τῶν Ἱ. Μητροπόλεων καὶ τῶν δραστηριοτήτων τους,
3. τῶν Ὁργανισμῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν των,

4. τῶν ἐντύπων καὶ τῶν ἐκδόσεων τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ἐπίσης τὴν παροχὴ βοήθειας γιὰ τὴν διάδοση καὶ τὴν κυκλοφορία τους,

5. τοῦ Ὁρθοδόξου μοναχισμοῦ,

6. τῆς ψαλτικῆς καὶ τῆς ἀγιογραφίας,

7. τῆς εὐσέβειας τοῦ λαοῦ μας καὶ τῆς ἀξίας τῶν παραδόσεών του,

8. τῆς δραστηριότητος τῆς χριστιανικῆς νεολαίας.

Ἡ διαμόρφωση τοῦ Οἴκου ecclesia εἶναι ἡ ἀκόλουθη:

1. ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

1.1. Ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

1.1.1. Συνεδρίες [Εἰσηγήσεις-Ἀποφάσεις]

1.2. Ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος

1.2.1. Μηνύματα

1.2.2. Ἀνακοινωθέντα

2. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ

2.1. Ὁμιλίες

2.2. Μηνύματα

2.3. Ἐγκύκλιοι

2.4. Συνεντεύξεις

2.5. Φωτογραφίες

3. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

3.1. Ὑπηρεσίες

3.2. Ἐνορίες

3.2.1. Ναοί, ἱερεῖς, διευθύνσεις

3.2.2. Δραστηριότητα ἐνοριῶν

3.3. Ἱ. Ναοὶ Κοιμητηρίων, Παρεκκλήσια

3.4. Χριστιανικὴ Ἀλληλεγγύη

4. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΣ

Ἀναλυτικῶς ἐκάστη. Κάθε Ἱ. Μητρόπολις ὀρίζει τὴν μορφή καὶ δίδει τὸ περιεχόμενο τῆς σελίδος της.

5. ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΑ

Κείμενο, πληροφορίες γιὰ τὸν προσκυνητὴ καὶ εἰκονογράφηση.

6. ΝΕΟΛΑΙΑ

Διάφορα θέματα και κείμενα.

7. ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

Έργα από τη βυζαντινή και τη νεότερη παράδοση, καθώς επίσης ανοικτό έκθετήριο των σύγχρονων άγιογράφων μας και άλλων μαστόρων των εκκλησιαστικών τεχνών.

8. ΒΙΝΤΕΟΘΗΚΗ

Βιντεοσκοπήσεις Θ. Λειτουργιών

9. ΨΑΛΤΙΚΗ

Ήχογραφήσεις, βιογραφικά στοιχεία με φωτογραφίες και σύντομες παρουσιάσεις σπουδαίων ψαλτών και χορωδιών.

10. ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΙΔΗΣΕΩΝ

Ειδήσεις από όλο τον εκκλησιαστικό μας χώρο – την Ί. Σύνοδο, την Αρχιεπισκοπή, τις Μητροπόλεις, καθώς επίσης από μοναστήρια, συλλόγους, ιδρύματα κλπ.

Στην αγγλική έκδοση του Οίκου, προβλέπεται ή μετάφραση σημαντικών για το διεθνές κοινό ειδήσεων και ανακοινώσεων της Έκκλησίας μας, όπως και η δημοσίευση ειδήσεων από τον διεθνή ορθόδοξο κόσμο.

11. ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ

Μετάδοση ολοκλήρου του προγράμματος του ραδιοφωνικού σταθμού της Έκκλησίας σε όλη την Ελλάδα και όλο τον κόσμο.

Στόν αρχικό αυτό σχεδιασμό προσετέθη αργότερα ή διαμόρφωση της πρώτης σελίδος (home page) του InternetCafé.

Ο δεύτερος Οίκος είναι ή ηλεκτρονική διβλιοθήκη της Έκκλησίας. Ονομάστηκε, με τη εύλογία του Μακαριωτάτου, **myriobiblos**, προς τιμήν του μεγάλου λογίου και αγίου Πατριάρχου Φωτίου, συγγραφέως της Μυριοβίβλου.

Σκοπός του Οίκου αυτού είναι να παρουσιάσει κείμενα των Πατέρων, δογματικά και συμβολικά μνημεία, βιβλία και μελετήματα σχετικά με την Ορθοδοξία, την Έκκλησία της Ελλάδος και την σχέση της Έκκλησίας και του Γένους.

Στόν Οίκο myriobiblos εντάχθηκε και τμήμα της Αγίας Γραφής στην ελληνική γλώσσα (σε πολυτονικό σύστημα). Στο τμήμα αυτό θα δημο-

σιεύονται, επίσης, σχετικά κείμενα Πατέρων και άγιογραφικές μελέτες.

Ο τρίτος Οίκος, με το όνομα **Jubilee** περιλαμβάνει πληροφορίες και κείμενα σχετικά με τις εκδηλώσεις του Ίωβηλαίου, και το μέλλον της Ορθοδόξου Έκκλησίας.

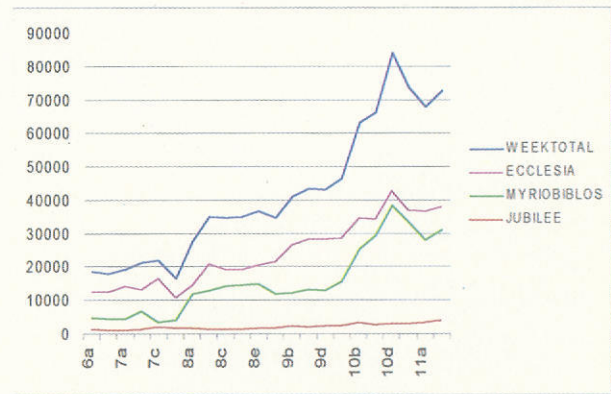
ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Το πρώτο που πρέπει να επισημάνουμε είναι ότι παρά τις δυσκολίες και παρά το μικρό διάστημα ζωής τους (περίπου 14-15 μήνες πλήρους λειτουργίας), οι Οίκοι της Έκκλησίας της Ελλάδος περιέχουν μεγάλο όγκο πληροφοριών και δεδομένων, αποτελούν δε φάρο Ορθοδόξου παιδείας μέσα στο Διαδίκτυο.

Η ποιότητα του παρεχομένου υλικού, καταφαίνεται από την ανταπόκριση του κοινού και την επισκεψιμότητα των Οίκων.

Η πορεία επισκεψιμότητας είναι σταθερά ανοδική και βρίσκεται ήδη σε έντυπωσιακό ύψος. Σύμφωνα με την Forthnet, ελάχιστες είναι οι ελληνικές σελίδες που παρουσιάζουν τέτοια κίνηση – υπερβαίνουμε ακόμη και πολλές από τις σελίδες των εφημερίδων.

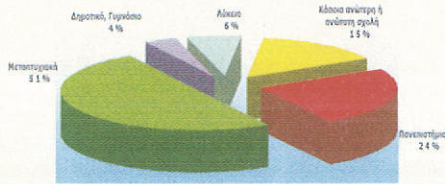
HITS ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΠΟ ΙΟΥΝΙΟ ΕΩΣ ΝΟΕΜΒΡΙΟ 1999

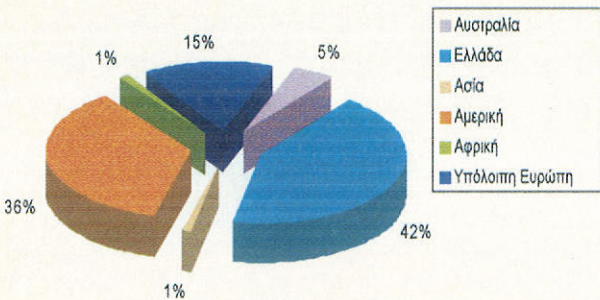
Κάθετος άξονας: Χιλιάδες επισκέψεις ανά εβδομάδα.
 Οριζόντιος άξονας: Μήνες και εβδομάδες, π.χ. 11a = 1η εβδομάδα του Νοεμβρίου.
 Συνολικός αριθμός επισκέψεων (14 Ιουνίου - 15 Νοεμβρίου, 1999): **919.745**

Η ποιότητα της ύλης των σελίδων καταφαίνεται και από ένα ακόμη στοιχείο: το μορφωτικό

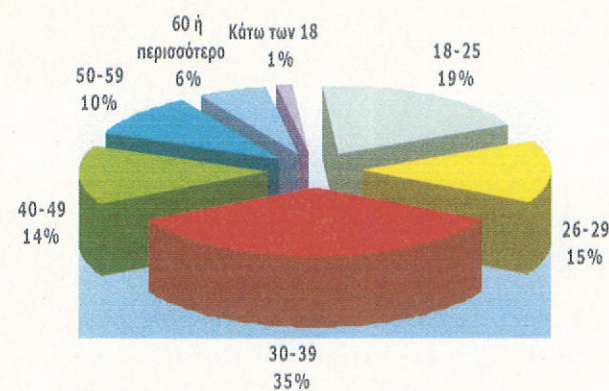
επίπεδο των επισκεπτών. Όπως προκύπτει από έρευνά μας, στην οποία οι επισκέπτες μας συμμετέχουν έθελοντικά συμπληρώνοντας ερωτηματολόγιο, το μεγαλύτερο μέρος του κοινού μας είναι υψηλής μορφωτικής στάθμης.

Η διακονία των Οίκων της Έκκλησίας καταφαίνεται άμέσως από τη διασπορά του κοινού σε διάφορες χώρες. Παραθέτουμε πίνακα προελεύσεως του κοινού μας από τις 5 ηπείρους, έχοντας απομονώσει μόνον τα στοιχεία για την Ελλάδα:

Σημασία έχει επίσης το γεγονός ότι στους Οίκους της Έκκλησίας προσφεύγουν κυρίως νέοι:

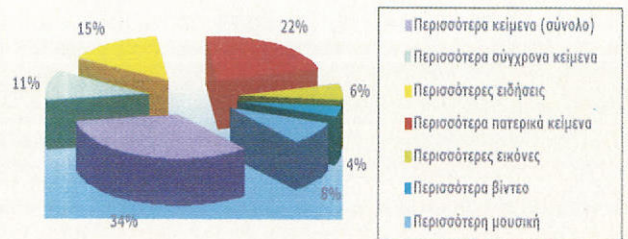

Πρέπει να σημειώσουμε ότι το ποσοστό επισκεπτών ηλικίας 18 έως 29 ετών (συνολικώς το 35% των επισκεπτών) είναι άσυγκρίτως υψηλό-

τερο από αυτό που θα δικαιολογούσε το διεθνές επίπεδο ηλικίας των χρηστών internet (έως 30 ετών είναι μόνο το 22% των χρηστών internet, κατά την έρευνα της Altavista).

Τη διακονία των Οίκων φανερώνει ένα ακόμη σημαντικό στοιχείο: ο αριθμός των e-mail και η κατάταξη των θεμάτων τους.

Η διακονία των Οίκων καταφαίνεται ακόμη από αυτά τα όποια ζητά το κοινό:

Ουσιώδες μέρος του έργου της Μονάδος είναι η συνεχής επικοινωνία με το κοινό, έτσι ώστε οι Οίκοι να είναι όχι άρχείο ή αποθήκη πληροφοριών αλλά interactive σύνδεσμοι με το κοινό. Η απάντηση στα e-mail άπαιτεί πολύ συχνά επιστημονική έρευνα.

Έξ ἄλλου, από τον Οκτώβριο καθιερώθηκε discussion group με θέματα Ορθοδόξου πίστεως και ζωής. Έως την 15η Νοεμβρίου συμμετείχαν 45 συνομιλητές, κυρίως από το εξωτερικό. Καθιερώθηκε, επίσης, newsletter των Οίκων, με τον τίτλο Messenger, δια του οποίου ενημερώνονται άμέσως οι επισκέπτες που εγγράφονται ως συνδρομητές για ό,τι καινούργιο δημοσιεύεται στους Οίκους.

Για την μονάδα διαδικτύου της Έκκλησίας μας αξίζει και πρέπει να πληροφορήσουμε, ως ιερείς, και τους ασχολούμενους με την πληροφορική χριστιανούς μας (νέους, επιστήμονες, εκπαιδευτικούς, τοπικά Μ.Μ.Ε.). Είναι και αυτός ένας τρόπος αξιοποίησης της σύγχρονης τεχνολογίας για την μετάδοση του Ευαγγελίου και την μαρτυρία του Ιησού Χριστού.

* Ευχαριστούμε θερμά τον κ. Παναγιώτη Δρακόπουλο, υπεύθυνο του Internet της Έκκλησίας μας, για την διάθεση των στοιχείων.

Ὁ χρόνος καὶ ὁ κόσμος τῆς φθορᾶς

Τοῦ Φώτη Κόντογλου

Η πιὸ φοβερὴ καὶ ἡ πιὸ ἀνεξιχνίαστη δύναμη στὸν κόσμο εἶναι ὁ Χρόνος, ὁ Καιρὸς. Καλὰ καλὰ τί εἶναι αὐτὴ ἡ δύναμη δὲν τὸ ξέρει κανένας, κι ὅσοι θελήσανε νὰ τὴν προσδιορίσουνε, μάταια πασχίσανε. Τὸ μυστήριό τοῦ Χρόνου ἀπομένει ἀκατανόητο, κι ἄς μᾶς φαίνεται τόσο φυσικὸς αὐτὸς ὁ Χρόνος. Τὸν ἴδιον τὸν Χρόνο δὲ μπορούμε νὰ τὸν καταλάβουμε τί εἶναι, ἀλλὰ τὸν νοιώθουμε μοναχὰ ἀπὸ τὴν ἐνέργεια ποὺ κάνει, ἀπὸ τὰ σημάδια ποὺ ἀφήνει ἀπάνω στὴν πλάση. Ἡ μυστηριώδης πνοή του ὅλα τ' ἀλλάζει. Δὲν ἀπομένει τίποτα σταθερό, ἀκόμα κι ὅσα φαίνονται σταθερὰ κι αἰώνια. Μιὰ ἀδιάκοπη κίνηση στριφογυρίζει ὅλα τὰ πάντα, μέρα-νύχτα, κι αὐτὴ τὴν ἄπιαστη καὶ κρυφὴ κίνηση δὲ μπορεῖ νὰ τὴ σταματήσει καμμιά δύναμη. Τοῦτο τὸ πρᾶγμα ποὺ τὸ λέμε Χρόνο, τὸ ἔχουμε συνηθίσει, εἴμαστε ἐξοικειωμένοι μαζί του, ἀλλιῶς θὰ μᾶς ἔπιανε τρόμος, ἂν εἴμαστε σὲ θέση νὰ νοιώσουμε καλὰ τί εἶναι καὶ τί κάνει. Ὅπως εἶπαμε, δουλεύει μέρα-νύχτα, αἰῶνες αἰώνων, ἀδιάκοπα, βουβά, κρυφά, κι ὅλα τ' ἀλλάζει μὲ μιὰ καταχθόνια δύναμη, ἄπιαστος, ἀόρατος, ἀνάκουστος, τόσο, ποὺ νὰ τὸν ξεγῶ κανένας καὶ νὰ θαρρεῖ πὼς δὲν ὑπάρχει, αὐτὸς ποὺ εἶναι τὸ μόνο

πρᾶγμα ποὺ ὑπάρχει καὶ ποὺ δὲ μπορεῖ ἡ διάνοιά μας, μὲ κανέναν τρόπο, νὰ καταλάβει πὼς κάποτε δὲν θὰ ὑπάρχει, πὼς θὰ καταστραφεῖ, πὼς θὰ λείπει. Πῶς, ἀφοῦ αὐτὸ τὸ «κάποτε» εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Χρόνος; Πῶς μπορεῖ νὰ φανταστεῖ κανένας πὼς κάποτε θὰ πάψει νὰ ὑπάρχει αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ «κάποτε»;

Ἄν λείπει ὁ Χρόνος, θὰ λείφουνε ὅλα τὰ πάντα. Αὐτὸς τὰ γεννᾷ, κι αὐτὸς πάλι τὰ λυώνει, τὰ κάνει θρύψαλα, καὶ τὰ ἐξαφανίζει. Γι' αὐτὸ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες λέγανε στὴ Μυθολογία τους πὼς ὁ Κρόνος, δηλαδὴ ὁ Χρόνος, ἔτρωγε τὰ παιδιά του. Γέννηση, μεγάλωμα, φθορὰ καὶ θάνατος εἶναι τ' ἀκατάπαυστα ἔργα του. Ἐνῶ βρισκεται γύρω μας, ἀπάνω μας, μέσα μας, δὲν τὸν νοιώθουμε ὁλότελα, αὐτὸν τὸν ἀκατανόητον ἄρχοντά μας, αὐτὸν ποὺ εἶναι φίλος κ' ἐχθρὸς μας, γιατί αὐτὸς μᾶς φέρνει ὅλα τὰ καλὰ ποὺ μᾶς χαροποιοῦνε, κι ὅλα τὰ κακὰ ποὺ μᾶς πικραίνουνε. Μᾶς δίνει τὴ γέννηση, τὴ γλυκειὰ λέξη τῆς ζωῆς, τὴ χαρὰ τῆς νιότης, τὴ δύναμη τῆς ἀντρειᾶς, μᾶς δωρίζει παιδιά, ἐγγόνια, ἔργα λαμπρὰ ποὺ μᾶς ξεγελοῦνε, κάθε λογῆς εὐχαρίστηση κι ἀνάπαψη. Καὶ πάλι, ὁ ἴδιος μᾶς δίνει τὶς στενοχώριες, τὶς θλίψεις, τοὺς πόνους, τὶς ἀρρώστειες, τὸ ἀπίστευτο ἄλλαγμα καὶ χάλασμα τοῦ κορμοῦ μας καὶ τῶν ἔργων, ποὺ κοπιάσαμε νὰ τὰ κάνουμε, καὶ στὸ τέλος μᾶς ποτίζει τὸ φαρμάκι ἀπὸ τὸ ἴδιο ποτήρι ποὺ μᾶς πότισε τὸ γλυκὸ κρασί τῆς χαρᾶς, δίνοντάς μας τὸν θάνατο, σ' ἐμᾶς καὶ στοὺς δικούς μας.

Ὡ! Ποιὸς θὰ πιάσει αὐτὸν τὸν κλέφτη, ποὺ μέρα-νύχτα, χειμῶνα-καλοκαίρι, τὴν ὥρα ποὺ κοιμόμαστε καὶ τὴν ὥρα ποὺ εἴμαστε ξυπνητοί, ἀδιάκοπα, χωρὶς νὰ σταματήσει μήτε ὅσο ἀνοιγοκλείνει τὸ μάτι μας, τριγυρίζει παντοῦ, ὀλόγυρά μας, μέσα μας, στὸ φῶς καὶ στὸ

σκοτάδι, μπαίνει σὲ κάθε μέρος, στὸν οὐρανὸ πού γυρίζουνε τ' ἄστρα καὶ στὰ καταχθόνια, σὲ κάθε στεριά καὶ σὲ κάθε θάλασσα, σὲ κάθε τρύπα, σὲ κάθε ζωντανὸ κι ἄψυχο, σὲ κάθε ἀρμὸ τοῦ βράχου, σὲ κάθε καρδιά, κι ὅλα τὰ παλιώνει, τὰ τρίβει σὰν τὴ μυλόπετρα, τὰ κάνει σκόνη καὶ πάλι ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά ὁ ἴδιος φτιάχνει κάθε λογῆς κτίσμα καὶ πλάσμα, κάθε κορμί, κάθε τι πού ὑπάρχει σὲ τοῦτον τὸν κόσμo!

Ὅπως λοιπὸν ὅλα τὰ πάντα, ἔτσι κ' ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι εἴμαστε μπαίγνια στὰ χέρια αὐτοῦ τοῦ ἀκαταμάχητου γίγαντα, πού εἶναι μαζί εὐεργέτης μας καὶ τύραννός μας. Καὶ δεχόμαστε τὸ ποτήρι πού μᾶς κερνᾷ μὲ τὸ 'να χέρι του καὶ πού 'ναι γεμάτο γλυκὸ κρασί, καὶ πίνουμε, καὶ τ' ἄλλο τὸ ποτήρι πού κρατᾷ στ' ἄλλο χέρι του καὶ πού ἔχει μέσα τὸ πικρὸ φαρμάκι. Τί εἶναι λοιπὸν αὐτὸ τὸ σκληρὸ παιχνίδι πού παίζει μ' ἐμᾶς αὐτὸ τὸ τέρας, πού δὲν ἔχει μήτε μορφή, μήτε φωνή, μήτε τίποτα ἀπ' ὅ,τι ἔχουνε ὅσα πλάσματα γεννᾷ καὶ σκοτώνει, καὶ πού τὸ παίζει δίχως μήτε νὰ γελά, μήτε νὰ κλαίει, ἀδιάφορος κι ἀνέκφραστος, κρύος σὰν φάντασμα, αὐτὸς ὁ ἴδιος πού ἀνάβει τὴ φλόγα τῆς ζωῆς;

Ἄλλοιμονο! Αὐτὴ τὴν ἄσπλαχνη μυλόπετρα πού τ' ἀλέθει ὅλα στὸν κόσμo, τὴ γιορτάζουμε κάθε πρωτοχρονιά, καὶ τὴ φχαριστοῦμε γιὰ ὅσα μᾶς ἔκανε πρὶν, καὶ γιὰ ὅσα θὰ μᾶς κάνει ὕστερα, γιὰ τὰ πολλὰ κακὰ πού θὰ πάθουμε ἀπ' αὐτὴ, κοντὰ στὰ λίγα καλὰ πού θὰ μᾶς φέρει καὶ πού θὰ μᾶς τὰ πάρει βιαστικά. Ἐμεῖς εἴμαστε σὰν τοὺς δυστυχισμένους κατάδικους πού καλοπιάνουνε τὸν δήμιό τους, σὰν τοὺς μονομάχους τῆς Ρώμης πού χαιρετούσανε τὸν Καίσαρα, πρὶν νὰ σφάζει ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, κραζόντάς του: «Χαῖρε, ὦ Καῖσαρ, οἱ μελλοθάνατοι σὲ χαιρετοῦνε!» Ἔτσι, κ' ἐμεῖς, χαιρετᾶμε τὸν καινούργιο Χρόνο πού θὰ μᾶς πάει πρὶν κοντὰ στὸ στόμα του γιὰ νὰ μᾶς φάγει, καὶ χοροπηδάμε καὶ τραγουδάμε οἱ δύστυχοι, σὰν τὰ σαλιγκάρια τοῦ Αἰσώπου, τὴν ὥρα πού ψηφόντανε.

Τοῦτος ὁ ὑλικὸς κόσμος εἶναι τὸ βασίλειο τοῦ Χρόνου, πού τὸν κάνει ν' ἀνθίζει καὶ νὰ μαραίνε-

ται ἀδιάκοπα. Ἡ φθορὰ εἶναι ὁ σκληρὸς νόμος πού ἔβαλε ἀπάνω του τοῦτος ὁ τύραννος. Μ' αὐτὴ τὴν ἄσπαστη ἀλυσίδα βαστᾷ καὶ τὸν ἄνθρωπο, σκλάβο, ἀνήμπορον κάτω ἀπὸ τὰ πόδια του.

Μόνο μιὰ ἐλπίδα ὑπάρχει γι' αὐτόν, νὰ γλυτώσει ἀπὸ τὴ φθορὰ: ὁ Χριστός, ὁ λυτρωτής, ὁ καθαιρέτης τῆς φθορᾶς. Ἐκεῖνος πού πάτησε τὸν θάνατο καὶ πού εἶπε: «ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται. Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς. Ἐὰν τις φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα»!

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὁ κλειδοκράτορας τοῦ μυστικοῦ κόσμου, λέγει: «Ἡ κτίσις ὑποτάχθηκε στὴ ματαιότητα, ἄθελά της, μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς κι αὐτὴ ἢ κτίσις θὰ λευτερωθεῖ ἀπὸ τὴ σκλαβιά τῆς φθορᾶς, στὴν ἐλευθερία τῆς δόξας τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. Γιατὶ γνωρίζουμε, πὼς ὅλη ἢ κτίσις ἀναστενάζει καὶ πονᾷ μαζί μας ὡς τώρα. Κι ὄχι μοναχὰ ἢ κτίσις, ἀλλὰ κ' ἐμεῖς οἱ ἴδιοι πού ἔχουμε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα μέσα μας, ἀναστενάζουμε, περιμένοντας τὴν υἰοθεσία (δηλ. νὰ γίνουμε τέκνα τοῦ Θεοῦ), ἤγουν νὰ λυτρωθεῖ τὸ σῶμα μας ἀπὸ τὴ φθορὰ». Κι ἄλλοῦ λέγει: «Ἄν κατοικεῖ μέσα σας τὸ Πνεῦμα Ἐκεῖνου πού ἀνάστησε τὸν Ἰησοῦ, Αὐτὸς πού ἀνάστησε τὸν Χριστὸ ἀπὸ τοὺς νεκρούς, θὰ ζωοποιήσῃ τὰ θνητὰ σώματά σας μὲ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, πού κατοικεῖ μέσα σας».

Ναί. Μοναχὰ ὁ Χριστός, πού εἶναι ὁ Λόγος τοῦ Πατρὸς καὶ πού πῆρε ἀπ' Αὐτόν κάθε ἐξουσία, θὰ δώσει τὴν ἀφθαρσία στοὺς ἀγαπημένους του, καταργώντας καὶ τὸν χρόνο καὶ τὸν τόπο τῆς ὕλης, ἀπὸ τὸν κόσμo τῆς φθορᾶς. Νά, τί λέγει ὁ ἅγιος Πέτρος γι' αὐτὴ τὴν ἀλλαγὴ: «Ἦξει δὲ ἡ ἡμέρα Κυρίου ὡς κλέπτῃς ἐν νυκτί, ἐν ἧ οὐρανοὶ ροιζηρὸν παρελεύσονται, στοιχεῖα δὲ καυσούμενα λυθήσονται, καὶ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔργα κατακαήσεται».

Καὶ στὴν Ἀποκάλυψη εἶναι γραμμένα τὰ παρακάτω λόγια γιὰ τὸν καινούριον κόσμo τῆς παλιγενεσίας: «Καὶ νῦν οὐκ ἔσται ἐκεῖ, καὶ χρεῖαν οὐκ ἔχουσι λύχνου καὶ φωτὸς ἡλίου, ὅτι Κύριος ὁ Θεὸς φωτιεῖ αὐτούς, καὶ βασιλεύσουσιν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων».

Πρόγραμμα Ἐκδηλώσεων τοῦ Ἰωδηλαίου ἔτους 2000

Φεβρουάριος 2000

– Κυριακή 13 Φεβρουαρίου.

Πανηγυρική Θ. Λειτουργία στὸν Ἱ. Ναὸ Παναγίας Κοσμοσώτῃρας Φερρῶν.

(Σὲ κάθε Θεία Λειτουργία θά προεξάρχη καὶ θά κηρύττη τὸν θεῖο λόγο ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Χριστόδουλος).

Κήρυγμα: Χαίρε κλίμαξ ἐπουράνιε δι ἧς κατέβη ὁ Θεός.

Μάρτιος 2000

– Κυριακή 19 Μαρτίου,

Ἀ΄ Νηστειῶν (τῆς Ὁρθοδοξίας).

Συνοδική Θεία Λειτουργία στὸν Καθεδρικό Ἱ. Ναὸ Ἀθηνῶν μὲ τὴ συμμετοχὴ ἐκπροσώπων Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν.

Θά συμμετάσχουν ἐπίσης Ὁρθόδοξοι προσωπικότητες τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ἱεραποστολικά κλιμάκια.

Κήρυγμα: Ἔως ἐσχάτου τῆς γῆς (ἡ πορεία μαρτυρίου καὶ δόξης 2000 ἐτῶν).

– Τὴν ἴδια ἡμέρα θά γίνουν τὰ Ἐγκαίρια Ἐκθέσεως Ἱερῶν Κειμηλιῶν καὶ Εἰκόνων μὲ θέμα: *Μυστήριον Μέγα καὶ Παράδοξον*, στὸ Βυζαντινὸ Μουσεῖο (παλαιὸ κτίριο) – Διάρκεια ἐκθέσεως: 6 μῆνες.

– Κυριακή 26 Μαρτίου

Πανηγυρική Θ. Λειτουργία στὸν Ἱ. Ναὸ Ἀγ. Ἀντωνίου Βεροίας.

Κήρυγμα: Καὶ τῷ πνεύματί σου, παπά μου (ἐγκώμιο τοῦ ἱερέως ὡς στύλου τῆς Πίστεως καὶ τοῦ Γένους μας).

Ἀπρίλιος 2000

– Κυριακή 9 Ἀπριλίου, μνήμη Ἀγ. Γρηγορίου τοῦ Ε΄.

Πανηγυρική Θεία Λειτουργία στὸν Καθεδρικό Ἱ. Ναὸ Δημητσάνας.

Κήρυγμα: Μένε ἐν οἷς ἔμαθες, εἰδὸς παρὰ τίνων ἔμαθες. (Ὁ Ἑλλησμοσύνης, ἀνάστημα καὶ δόξα τοῦ διδασκάλου).

Μαῖος 2000

– Τετάρτη 10 - Τετάρτη 17 Μαΐου.

Διορθόδοξο Θεολογικὸ Συνέδριο:

Ὁρθοδοξία 2000

παρελθόν, παρόν, μέλλον

στὸ Διορθόδοξο Κέντρο Ἱ. Μονῆς Κοιμήσεως Θεοτόκου Πεντέλης.

– Κυριακή 14 Μαΐου,

ὀσίου Παχωμίου.

Παμμοναστική Ἀγρυπνία στὴν Ἱ. Μονὴ Ἀγ. Τριάδος Αἰγίνης.

– Κυριακή 28 Μαΐου.

Πανηγυρική Θ. Λειτουργία στὸν Ἱ. Ναὸ Ἀπ. Παύλου Κορίνθου.

Κήρυγμα: Χαίρετε, καταρτίζεσθε, εἰρηνεύετε (Τὸ μήνυμα καὶ τὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας).

Ἰούνιος 2000

– Τετάρτη, 28 Ἰουνίου.

Πανηγυρικός Πανορθόδοξος Ἐσπερινὸς στὴν Πνύκα.

Ὁμιλία: Τηρεῖν τὴν ἐνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης (ἡ Ἐκκλησία μπροστὰ στὴν 3η χιλιετία).

– Πέμπτη 29 Ἰουνίου,

Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου:

Πανορθόδοξος Θ. Λειτουργία στὸν Καθεδρικό Ἱ. Ναὸ Ἀθηνῶν μὲ συμμετοχὴ Προκαθημένων τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν.

Ἐπιγραφή Διαγγέλματος ὑπ' Αὐτῶν:

– Θέμα: Γενηθῆτω τὸ θέλημά Σου.

Ἰούλιος 2000

– Δευτέρα 10 - Κυριακή 16 Ἰουλίου.

Πανορθόδοξο Φεστιβάλ Νέων, στὸν Βόλο.

– Κυριακή 30 Ἰουλίου.

Πανηγυρική Θ. Λειτουργία στὸν Καθεδρικό Ἱ. Ναὸ Πρεβέζης.

Κήρυγμα: Καὶ ἅπαξ καὶ δὶς εἰς τὴν χρεῖαν ἐπέμψατε (Οἱ Εὐεργετες τοῦ Γένους).

– Μνημόσυνον ὑπὲρ τῶν Εὐεργετῶν τοῦ Γένους.

Αὐγουστος 2000

– Τρίτη 15 Αὐγούστου,

Κοίμησις τῆς Θεοτόκου.

Πανηγυρική Θ. Λειτουργία στὸν Ἱ. Ναὸ Ἐκατονταπυλιανῆς Πάρου.

Κήρυγμα: Πόθεν μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου μου πρὸς με; (Ἡ Παναγία χάρισμα τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο).

Σεπτέμβριος 2000

– Τρίτη 12 - Πέμπτη 14 Σεπτεμβρίου, Μετέωρα

Πανελλήνιο Μοναστικὸ Συνέδριο: Θέμα: Ὁ ἀναλλοίωτος Ὁρθόδοξος μοναχισμός.

– Πέμπτη 14 Σεπτεμβρίου,

Ἰωάννης Τιμίου Σταυροῦ.

Πανηγυρική Θ. Λειτουργία στὴν Ἱ. Μονὴ Μεταμορφώσεως Μετεώρων.

Κήρυγμα: Τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἐξουθενημένα. (Ὁ μοναχός, τὸ σταυρικὸ σημεῖο τῆς Ἐκκλησίας).

Ὀκτώβριος 2000

– Τετάρτη 4 - Σάββατο 7 Ὀκτωβρίου, Συνέδριο μὲ θέμα: «Ἡ ἔκφραση τῆς ὀρθόδοξου χριστιανικῆς πίστεως στὴν πρόκληση τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν στὸ κατὰ φύλιν τοῦ 21ου αἰῶνα».

– Παρασκευή 20 Ὀκτωβρίου,

Ἀγ. Γερασίμου.

Πανηγυρική Θ. Λειτουργία στὴν Ἱ. Μονὴ Ἀγ. Γερασίμου Κεφαλληνίας.

Κήρυγμα: Αὐτὴ ἡ νίκη ἡ νικησασα τὸν κόσμον, ἡ πίστις ἡμῶν (Ἡ διαλεκτικὴ τῆς πίστεως καὶ τοῦ θαύματος).

Νοέμβριος 2000

– Πέμπτη 30 Νοεμβρίου,

Ἀγίου Ἀνδρέου.

Πανηγυρική Θ. Λειτουργία στὸν Ἱ. Ναὸ Ἀγ. Ἀνδρέου Πατρῶν.

Κήρυγμα: Θέλουμεν τὸν Ἰησοῦν εἶδεν (Ἡ συνάντηση Ἑλληνισμοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ).

Δεκέμβριος 2000

– Κυριακή 31 Δεκεμβρίου

Πανηγυρική Θ. Λειτουργία στὸν Ἱ. Ναὸ Ἀγ. Δημητρίου Θεσσαλονίκης.

Κήρυγμα: Ἀφ' ὑμῶν ἐξήχηται ὁ λόγος τοῦ Κυρίου

(Τὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα ὡς ἀκάματος διάκονος καὶ ἀπόστολος).

2000 μ.Χ.

Ὁ τεράστιος δείκτης τοῦ σύμπαντος μετακινήθηκε, σημειώνοντας τὴν πάροδο ἑνὸς νέου δευτερολέπτου πάνω στὴν ἐπιφάνεια τοῦ κοσμικοῦ ρολοιοῦ. Ἔνας μεγάλος ἀπολογισμὸς χαράσσεται στὴ σκέψη τοῦ κάθε ἀνθρώπου, πὺν εἶναι «ὄν μεθοριακόν» μὲ μεταφυσικὲς προεκτάσεις καὶ προοπτικὲς. Παράλληλα χαράσσεται κι ἕνας προϋπολογισμὸς.

Ὁ χρόνος, ἡ τέταρτη αὐτὴ διάσταση, εἶναι ἡ πρώτη ὕλη μὲ τὴν ὁποία οἱ ἄνθρωποι πλάθουν ὄνειρα. Εἶναι τὸ ὑφάδι τῆς ζωῆς. Αὐτὸ τὸ κατ' οὐσίαν ἀνύπαρκτο, τὸ συμβατικὸ, τὸ κατὰ συνθήκην, ἀποκτᾶ ἀξία τεράστια, ἂν κατάλληλα ἀξιοποιηθεῖ. Ὅταν ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου φωτίζεται ἀπὸ τὸ ἰδανικόν, τότε ἀποβαίνει διάθλαση τοῦ Αἰωνίου στὴν παροδικότητα. Μεταγίζουμε αἰωνιότητα στὴ ροὴ τῆς ὑπάρξεώς μας. Ἐμεῖς οἱ θνητοὶ ἱερούργοῦμε στὸ χρόνο!

Καθὼς ἀρχίζουμε νέο «δόλιχο» μέσα στὸ χρόνο, σ' ἐποχὴ μάλιστα ὀριακὴ καὶ κοσμογονικὴ –ἀρχὴ τῆς τρίτης μ.Χ. χιλιετίας– ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ στραφεῖ πρὸς τὸν Οὐρανόν, σὰν προϋπόθεση ἀπαραίτητη γιὰ νὰ στραφεῖ καὶ πρὸς τὴ γῆ του μ' ἐπιτυχία...

Ἐκκοιμητο νοστάλγημα

Τραγικὸς εἶναι ὁ ρυθμὸς τῆς ζωῆς μας. Μὴ μᾶς ἐξαπατᾷ ἡ ἐπιφάνεια. Μὴ μᾶς θαμπώνουν τὰ «φῶτα» τοῦ πολυύμνητου πολιτισμοῦ, ἡ «πρόοδος» καὶ ἡ «εὐημερία». Εἶναι ὅλα –ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον– κατ' εὐφημισμὸν. Στὰ βάθη τῶν ψυχῶν χαίνει τραγικὰ τὸ κενόν.

Διπλὴ ἡ διάσπαση καὶ ἀπομάκρυνση: Τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο (τὸ δεύτερο, ἀποτέλεσμα τοῦ πρώτου). Πρόκειται γιὰ μιὰ ἀπὸ τὶς πολλὰς ἀντινομίες τῆς ἀπο-

στατημένης ἐποχῆς μας: Οἱ ἐπιστημονικὲς πρόοδοι καὶ τεχνικὲς ἐφευρέσεις, ἐνῶ ἔχουν συντάμει τὶς ἀποστάσεις στὸν ὕλικὸ χῶρο, ἀντίθετα στὸν ἠθικὸ ἔχουν διευρύνει τὸ χάσμα μεταξὺ τῶν ψυχῶν...

«Πατήσαμε» τὸ 2000 μ.Χ. κι ὁ ἄνθρωπος ἀναζητεῖ ἀκόμη τὸ στίγμα του...

Ἀνάβλυσμα τῆς ψυχῆς μας ἄς εἶναι ἡ εὐχὴ –ὄχι τυλική– «γιὰ τὸ καλὸ τοῦ χρόνου»: Νὰ ῥθει ἡ εὐτυχία καὶ ἡ χαρὰ στὸν κόσμον μας. Καὶ προπαντὸς ἡ εἰρήνη. Αὐτὴ ἀποτελεῖ τὴν προϋπόθεση ὅλων τῶν ἄλλων ἀγαθῶν. Γι' αὐτὸ εἶναι τὸ ἀκοιμητο νοστάλγημα τῶν γενεῶν ἡ «ἐπὶ γῆς εἰρήνη». Γιὰ νὰ πάψει ἐπιτέλους νὰ μᾶς πιέζει ἡ τραγικότητα τοῦ σήμερον κι ἡ ἀδεδαιότητα τοῦ αὔριο.

Ἐνα καὶ μόνον, ὄχι ὁμῶς μοναδικόν!

Νέος χρόνος, νέες συγκινήσεις, νέες ἀποφάσεις μὲ νέες προοπτικὲς.

Μέσα στὸ «εὐχετικὸ ἄγχος» τῶν ἡμερῶν, ἀπομονώνουμε τὶς ὥρες τῆς Πρωτοχρονιάς καὶ τὶς χαρακτηρίζουμε σὰν ὠραιότερες μὰ καὶ δραματικότερες. Συνειδητοποιοῦμε πὼς ἕνα μέρος ἀπὸ τὴν ὑπαρξὴ μας ἔφυγε. Ἡ ἀξία βέβαια τῆς ζωῆς δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴ διάρκειά της. Ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ περιεχόμενον τῶν στιγμῶν πὺν τὴν ἀπαρτίζουν. Μέσα στὸ νέον χρόνον, μᾶς προσφέρονται 31.557.600 δευτερόλεπτα ν' ἀξιοποιήσουμε. Πραγματικὰ μεγάλο κεφάλαιο...

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι «ὄν μεθοριακόν». Ὁ τεμαχισμὸς τοῦ χρόνου ὑπῆρξε μιὰ μεγάλη ἐπινόησή του. Ὁ χρόνος εἶναι τὸ ὑφάδι τῆς ζωῆς. Ακριβέστερα, ὁ χρόνος γίνεται –πρέπει νὰ γίνεται– σκαλοπάτι γιὰ τὸ «φτάσιμο» τοῦ ἰδανικοῦ.

Ἡ τέταρτη αὐτὴ διάσταση ἀποβαίνει ἀξία ἠθικὴ γιὰ ἄκρινον πὺν ξέρεται νὰ τὴν ἀξιοποιήσει, ἔτσι ὥστε νὰ γίνει ἀναβαθμὸς πρὸς τὴν αἰωνιότητα.

“Ας γίνουμε όμως πιό πρακτικοί, παρακολουθώντας την έντυπωση γλώσσα των αριθμών: Σ’ ένα πρώτο λεπτό της ώρας συμβαίνουν 5.440 γεννήσεις και 4.630 θάνατοι. Μιά άλλη στατιστική μᾶς πληροφορεῖ πῶς ἀπὸ τὰ 60 χρόνια ζωῆς ἑνὸς ἀνθρώπου, ἂν ἀφαιρεθεῖ ὁ χρόνος τῆς παιδικῆς ἡλικίας, τοῦ ὕπνου, τοῦ φαγητοῦ, τῆς ἀρώστιας καὶ τῆς πολυλογίας ἀκόμα, μένουν 12 μόνο χρόνια πραγματικῆς ἐργασίας! Δηλαδή 378.691.200 δευτερόλεπτα ἀξιοποίησιμα.

Ἄγαπητοι ἀναγνώστες, σὴν ἀρχὴ εἶπα πῶς μέσα στὸν καινούργιο χρόνο προσφέρονται 31.557.600 δευτερόλεπτα. Ἐν’ ἀπ’ αὐτὰ ἂν χρησιμοποιήσουμε σωστά, κερδίζουμε τὴν αἰωνιότητα!

Υ.Γ. Γιὰ ἕνα «Κύριε, ἐλέησον» χρειάζεται ἕνα μόνο δευτερόλεπτο!

Ὁ ἅγιος Βασίλειος καὶ ὁ «ἅη Βασίλης»

Ἄη Βασίλης - στάρ! Σ’ ἔντυπο τῶν ἡμερῶν, γυμνὴ κοπέλα μ’ «ἀγιοβασιλιάτικο» σκοῦφο καὶ μανδύα πού... ἀποκάλυπτε μᾶλλον παρὰ κάλυπτε, φιγουράριζε πανευτυχῆς. Κάπου ἄλλου, ὁ ἅη Βασίλης ταυτισμένος μὲ δημοφιλέστατο ἥρωα παιδικῶν εἰκονογραφημένων. Δεξιὰ – ἀριστερὰ σὰν εὐτραφῆς καὶ «κοτσονάτος» γαιοκτήμονας, μὲ τὴ σύζυγό του καὶ τὶς ὑποχρεώσεις του. Ἀκόμα, τὸν ἐμφάνισαν μαζί μὲ φιλήδονες καλλονές – μὲ ἀδαμιαία περιβολή – ν’ ἀνταλλάσσει φιλοφρονήσεις...

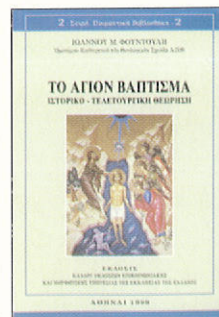
Σὲ ὅλους εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ δικός μας, ὁ πραγματικὸς ἅγιος Βασίλειος, νεότατος ἐγκατέλειπε τὰ ἐγκόσμια (μόλις 49 ἐτῶν) κάτωχρος καὶ πελιδνός, μαραμμένος ἀπὸ σοβαρὲς ἀσθένειες. Οἱ συναξαριστὲς μᾶς πληροφοροῦν πῶς ἦταν ξερακιανός, λιπόσαρκος, μελαχρινός, χλωμός καὶ μὲ ρυτίδες. Εἶναι ἀπὸ τοὺς κατ’ ἐξοχὴν ἀσκητικούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας.

Κι ἐμεῖς οἱ «πολιτισμένοι», οἱ λάτρεις ξένων προτύπων καὶ θιασῶτες τῶν προϊόντων εἰσαγωγῆς (στὸ προκείμενο ἐννοοῦμε τὰ εἰσαγόμενα «πνευματικά»), σπεύδουμε νὰ θυθίσουμε τό... εἰσαγόμενο ἐγχειρίδιο στὴν πλάτη τῆς ἑλληνορθόδοξου Παραδόσεως γιὰ νὰ ὑπακούσουμε στὸ συρμὸ τῶν ξενόφερτων καταναλωτικῶν ἐπιταγῶν, πού «θέλουν» τὸν οὐρανοφάντορα, ροδαλὸ προγάστορα μὲ χυδαῖες προεκτάσεις.

Τὸ μόνο πού σεβαστήκαμε εἶναι ἡ ἀγάπη του γιὰ τὸν συνάνθρωπο καὶ τὴν ἐρμηνεύσαμε μὲ τὴν προσφορὰ δώρων στὸν παιδόκοσμο. Ἀλλὰ σ’ αὐτὸ τὸ σημεῖο, ἄς προσέξουν ὅσοι γιὰ ἐμπορικοὺς λόγους «ντύνονται ἅη Βασίληδες», νὰ μὴν ἀσχημονοῦν καὶ νὰ μὴ καπνίζουν, γιὰ τὸ θέαμα εἶναι θλιβερὸ καὶ δυσσεβές.

– Γιατὶ ὁ διασυρμός;

Μ. Μελ.

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

Ἰωάννου Μ. Φουντούλη
Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ
τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Α.Π.Θ.

ΤΟ ΑΓΙΟΝ
ΒΑΠΤΙΣΜΑ

Ἱστορικο-Τελετουργικὴ θεώρηση

Σὲ μιὰ ἐκκοσμικευμένη ἐποχῇ, πού δὲν θεωρεῖ εὐχαριστιακὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὴν κτίση, τὸ βιβλίο αὐτὸ ἀποτελεῖ σπουδὴ στὸ μυστήριό τῆς πίστεώς μας, καλλιεργεῖ τὴν ἐν Χριστῷ εὐσέβειά μας, τὴν εἴσοδο καὶ συμμετοχὴ μας στὴν ζωὴ τοῦ Ἀναστάτους Κυρίου.

Τιμὴ: 1.000 δρχ.

(Μπορεῖτε νὰ τὸ προσφέρετε ὡς εὐλογία στοὺς συνεργάτες, τὰ στελέχη, τοὺς ἐνορίτες σας, τὰ μέλη τῶν ἐσπερινῶν κηρυγμάτων κ.λπ.)

Παραγγελίες: Κλάδος ἐκδόσεων, Γραφεῖο Διεπεραιώσεως, κ. Ἐλένη Καπετανάκη, τηλ. 72.18.308.

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΙΕΡΟΚΗΡΥΚΩΝ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ

ὀργανώνεται ἀπὸ τὴν Ἀποστολικὴν Διακονίαν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Χριστοδοῦλου

Θέμα: «Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΖΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ 3ην μ.Χ. ΧΙΛΙΕΤΙΑΝ»

Πέμπτη 17 Φεβρουαρίου 2000
Αἴθουσα τελετῶν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

07.00-09.00 Ἀρχιερατικὴ Θεία Λειτουργία εἰς τὸ καθολικὸν τῆς Ἱ. Μονῆς Ἀσωμάτων Πετροῦ, ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Χριστοδοῦλου. Ὁμιλητής: **Ἀρχιμ. Διονύσιος Μάνταλος.**

09.00-09.30 Πρωϊνόν.

09.30-10.00 Ἐναρξίς ἐργασιῶν. Χαριετισμὸς τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Χριστουπόλεως κ. **Πέτρου.**

Προσφώνησις τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μεσσηνίας κ. **Χρυσόστομου,** Προέδρου τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Ἀρχιεραγματείας.

Χαριετισμὸς καὶ Εἰσαγωγικὴ Ὁμιλία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Χριστοδοῦλου.

10.00-10.30 Εἰσήγησις Α΄

Θέμα: **Βασικαὶ ἀρχαὶ καὶ μορφή τοῦ κηρύγματος καὶ κατὰ τὴν ἀνατέλλουσαν χιλιετίαν. Σύγχρονος θεολογικὸς λόγος καὶ κήρυγμα.**

Εἰσηγητής: **Ἀρχιμ. Νικόδημος Ἀεράκης,** Ἱεροκήρυξ Ἱερῶς Μητροπόλεως Ὑδρας.

10.30-11.00 Συζήτησις.

11.00-11.30 Εἰσήγησις Β΄.

Θέμα: **Ὁ θεσμὸς τοῦ ἱεροκήρυκος καὶ ἡ προσφορὰ αὐτοῦ εἰς τὴν πορείαν τοῦ χρόνου.**

Εἰσηγητής: **Ἀρχιμ. Ἱερεμίας Φούντας,** Ἱεροκήρυξ Ἱερῶς Μητροπόλεως Μεγάρων.

11.30-12.00 Συζήτησις.

12.00-12.30 Εἰσήγησις Γ΄

Θέμα: **Αἱ δυσκολίαι τοῦ ἔργου τοῦ Ἱεροκήρυκος·**

α΄ Εἰς τὰ μεγάλα ἀστικά κέντρα.

β΄ Εἰς τὴν ἐπαρχίαν.

Εἰσηγητής: **Ἀρχιμ. Ἠλίας Μαστρογιαννόπουλος.**

12.30-13.00 Συζήτησις.

13.00-14.00 Γεῦμα.

14.00-16.30 Ἀνάπαυσις.

16.30-17.00 Καφές.

17.00-17.30 Εἰσήγησις Δ΄.

Θέμα: **Ὁ πνευματικὸς ἀνεφοδιασμὸς τοῦ Ἱεροκήρυκος. Αἱ σχέσεις του μετὰ τοῦ Ἐπισκόπου καὶ τῶν ἐνοριῶν.**

Εἰσηγητής: **Ἀρχιμ. Δανιὴλ Γούβαλης,** Ἱεροκήρυξ Ἱερῶς Μητροπόλεως Ἀττικῆς.

17.30-18.00 Συζήτησις.

18.00-18.30 Εἰσήγησις Ε΄.

Θέμα: **Ὁ Ἱεροκήρυξ ὡς πνευματικὸς καὶ σχέσεις ἐξαρτήσεως.**

Εἰσηγητής: **Ἀρχιμ. Συμεὼν Κούτσας,** Ἱεροκήρυξ Ἱερῶς Μητροπόλεως Νέας Σμύρνης.

18.30-19.00 Συζήτησις.

19.00-19.30 Εἰσήγησις ΣΤ΄.

Θέμα: **Ὁ Ἱεροκήρυξ ὡς ἱεραπόστολος καὶ δέκτης τῶν προβληματισμῶν καὶ τῶν ἀνησυχιῶν τῆς ψυχῆς τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου.**

Εἰσηγητής: **Ἀρχιμ. Δωρόθεος Πολυκανδριώτης,** Ἱεροκήρυξ Ἱερῶς Μητροπόλεως Σύρου.

19.30-20.00 Συζήτησις - Πορίσματα.

Για μια καλύτερη επικοινωνία

Σεβάστωι πατέρες και αδελφοί,

Μέσα στα πλαίσια της προσπάθειας για την ποιμαντική κατάρτιση και σπουδή του ιερού Κλήρου, που καθημερινά αγωνίζεται να σηλώσει το βάρος της υψηλής αποστολής του, την επικοινωνία και την ενημέρωση των Κληρικῶν μας, την καλλιέργεια του θεολογικού λόγου και την οργάνωση του έκδοτικού έργου του Περιοδικού ΕΚΚΛΗΣΙΑ, με την εὐλογία του Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν και πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Χριστοδούλου και τῆς Ἱεράς Συνόδου, τὰ Περιοδικὰ ΕΚΚΛΗΣΙΑ, ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ, ΘΕΟΛΟΓΙΑ και ἡ Ἐφημερίδα ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ ὑπήχθησαν στὸν Κλάδο Ἐκδόσεων τῆς Ἐπικοινωνιακῆς και Μορφωτικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.).

1. Γιὰ τὴν καλλιέργεια τῆς μεταξύ μας επικοινωνίας σᾶς γνωρίζουμε:

Ἅσσοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἐνημερωθοῦν γιὰ ἐφημεριακά θέματα καὶ ἄλλα ποὺ ἀφοροῦν στὶς δραστηριότητες τοῦ Κλάδου Ἐκδόσεων μποροῦν:

– νὰ γράφουν στὴν διεύθυνση: Κλάδο Ἐκδόσεων Ἐπικοινωνιακῆς και Μορφωτικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας, Τασίου 1, 115 21 Ἀθήνα,

– νὰ ἐπικοινωνοῦν μετὸ ἠλεκτρονικὸ ταχυδρομεῖο: e-mail: iera-synodos.ath.forthnet.gr

– νὰ ἀπευθύνονται τηλεφωνικὰ στὰ ἀρμόδια Γραφεῖα:

Διεύθυνση Κλάδου Ἐκδόσεων - Διευθυντής: π. Ἀγαθάγγελος Χαραμαντίδης, τηλ. 72.26.312.

Προϊστάμενος Γραφείων: π. Σεραφεῖμ Καχομάνης, τηλ. 72.18.308.

Τμήμα Συντάξεως - Διευθυντής Συντάξεως Περιοδικῶν Καθηγητῆς κ. Εὐάγγελος Θεοδώρου, τηλ. 72.26.934. Διευθυντής Συντάξεως Ἐκκλησιαστικῆς Ἀλήθειας: κ. Ἰωάννης Χατζηφώτης, τηλ. 72.30.791, fax 72.39.713.

Ἀρχισυντάκτης Περιοδικῶν: κ. Εὐάγγελος Λέκκος, τηλ. 72.39.417.

Γραμματεία Συντάξεως Περιοδικῶν ΕΚΚΛΗΣΙΑ και ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ: κ. Ἀριστομένης Ματσάγγας, Δρ. Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τηλ. 72.18.327.

Γραμματεία Συντάξεως Περιοδικῶν ΘΕΟΛΟΓΙΑ: κ. Χρήστος Καραγιάννης, τηλ. 72.18.327.

Γραμματεία Συντάξεως Ἐκκλησιαστικῆς Ἀλήθειας: κ. Εὐαγγελία Χατζηφώτη, τηλ. 72.30.791, fax 72.39.713.

Γραφεῖο Γραμματείας-Προσωπικοῦ: κ. Νικολέττα Μιχαλακάκου, τηλ. 72.18.308, fax 72.18.336.

Γραφεῖο Διεκπεραιώσεως: κ. Ἐλένη Καπετανάκη, τηλ. 72.18.308. Ὑπεύθυνος Ἀρχείου: κ. Δημήτριος Μοῦστος, τηλ. 72.18.366

Τμήμα Οἰκονομικῶν-Λογιστήριου: κ. Κωνσταντῖνος Καζάκος, Ταμείο: κ. Κων/νος Μιχαηλίδης, τηλ. 72.26.597.

2. Ὑποβάλλομε θερμὴ παράκληση πρὸς ὄλους τοὺς ἀναγνώστες ποὺ συγγράφουν νὰ ἀποστέλλουν στὴν διεύθυνση τοῦ Κλάδου Ἐκδόσεων:

α) Ἐνα ἀντίτυπο τοῦ βιβλίου τους γιὰ τὴν βιβλιοθήκη τοῦ Κλάδου και τὴν παρουσίασή του στὴν στήλη τῆς βιβλιοκρισίας τοῦ Περιοδικῶν ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ.

β) Συνεργασία (1-2 σελίδων) γιὰ θέματα ποὺ ἀφοροῦν στὴν ζωὴ και στὸ ἔργο τῶν ἱερέων ἢ γιὰ ἐκκλησιαστικῆς-ἐνοριακῆς δραστηριότητες μετὸ σχετικὸ φωτογραφικὸ ὕλικό.

3. Ὅσοι ἀπὸ τοὺς Κληρικοὺς μας ἀγιογραφοῦν ἢ ἀσχολοῦνται μετὸ ἄλλη πολιτιστικὴ δραστηριότητα παρακαλοῦμε νὰ ἐπικοινωνήσουν μετὸ Περιοδικὸ ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ, γιὰ νὰ παρουσιάσουμε τὸ ἔργο τους.

4. Προετοιμαζόμαστε γιὰ τὴν εἴσοδο τῶν Περιοδικῶν ΕΚΚΛΗΣΙΑ, ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ και ΘΕΟΛΟΓΙΑ στὸ Internet.

5. Ὅσοι Κληρικοὶ δὲν λαμβάνουν ἢ ἐνδιαφέρονται νὰ λαμβάνουν τὰ Περιοδικὰ στὴ διεύθυνση κατοικίας τους μποροῦν νὰ τὸ δηλώσουν στὸ τηλ. 72.18.308.

6. Στὴν περαιτέρω ἀνάπτυξη τοῦ πολυπτυχοῦ ἔργου τοῦ Κλάδου Ἐκδόσεων κατέχει σημαντικὴ θέση ἢ συνεργασία τοῦ Κλάδου μετὸ ἐπιστημονικὸ - θεολογικὸ δυναμικὸ τῆς Ἐκκλησίας μας και ἰδιαίτερα τοὺς Καθηγητῆς τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν Ἀθηνῶν και Θεσσαλονίκης, τῶν ὁποῖων ἡ ἀρωγὴ και συναντίληψη ἦταν και εἶναι πάντοτε συνεχῆς, οὐσιαστικὴ και πολύτιμη.

7. Μετὸ βάση τὰ διεθνή ἐκκλησιαστικὰ δεδομένα τὸ ἐπιστημονικὸ Περιοδικὸ ΘΕΟΛΟΓΙΑ θὰ ἐκδίδεται πλέον ἀνά ἐξάμηνο.

8. Ὅφειλετικῆς εὐχαριστίες ἐκφράζομε πρὸς τὰ μέλη τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Περιοδικῶν ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ, ποὺ διορίσθηκαν ἀπὸ τὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν και πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Χριστοδούλο και Πρόεδρο τῆς Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.

Ἐκ τῶν προτέρων σᾶς εὐχαριστοῦμε θερμὰ γιὰ τὴν ἀνταπόκριση και συνεργασία σας και εὐχόμεθα ἢ Χάρη τοῦ Ἁγίου Τριαδικοῦ Θεοῦ νὰ σᾶς ἐνισχύη στὴν μαρτυρία τῆς ἀγάπης και τῆς προσευχῆς σας γιὰ τὸν ἄνθρωπο και σύμπασα τὴν κτίση, στὴν μαρτυρία τοῦ κατὰ συνείδησιν μαρτυρίου, στὸν βίο και στὴν διακονία σας.

Μετὰ τῆς ἐν Κυρίῳ ἀγάπης και τιμῆς
π. Ἀγαθάγγελος Χαραμαντίδης
Διευθυντῆς τοῦ Κλάδου Ἐκδόσεων

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ

στιγμιότυπα

΄Από τη Συνοδική Θεία Λειτουργία πού τελέσθηκε στον ιερό ναό του ΄Αγίου Παντελεήμονος ΄Αχαρνών (26.12.1999).

΄Ο Σεβ. Μητροπολίτης Παροναξίας κ. ΄Αμβρόσιος απονέμει τιμητική διάκριση στον άθλητή Κώστα Γκατσιούδη.

❶ Χορός ιεροψαλτών παρουσιάζει έπίκαιρους ύμνους (20 Δεκεμβρίου) στον ιερό ναό ΄Αγίου Διονυσίου (όδου Σκουφά), παρουσία του Μακαριωτάτου και πλήθους κληρικών και λαϊκών.

❷ - ❸ Κοντά στους άσθενείς του Νοσοκομείου «Άλεξάνδρα».

❹ Σύλλογοι, σχολεία, άτομα με ειδικές ανάγκες, κατηγορικά, ομάδες παιδιών και νέων τραγούδησαν και φέτος τά κάλαντα στον Μακ. ΄Αρχιεπίσκοπο κ.κ. Χριστόδουλο.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ

στιγμιότυπα

Φωτογραφίες: Χρ. Μπόνη

5

6

7

8

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος, κατά τὴ Συνοδικὴ Θεία Λειτουργία, πὺν τελέσθηκε στὸν ἱερό ναὸ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος Ἀχαρνῶν, ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῶν ἐκδηλώσεων γιὰ τὸ Ἰωβηλαῖον ἔτος 2000.

Κατὰ τὴ θεία Λειτουργία πὺν τελέσθηκε στὸν ἱερό ναὸ τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου Ὁμοιοῖας (19 Δεκεμβρίου 1999) γιὰ τοὺς ὀρθοδόξους οἰκονομικοὺς μετανάστες, ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος κ.κ. Χριστόδουλος χειροτόνησε εἰς Διάκονον ἕναν ἀφρικανὸ ἀδελφὸ μας.

5 Ἀπὸ τὴν ἐκδήλωση, γιὰ τὰ παιδιά, τοῦ ἰδρύματος «Ἑλπίδα».

6 Ἀπὸ τὴν παρουσίαση τοῦ τόμου «Ἱστορικά» τῆς ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑΣ.

7 Κοντὰ στοὺς σεισμὸπληκτοὺς.

8 Ἐπίσκεψη τοῦ Μακαριωτάτου καὶ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Νικαίας κ. Ἀλεξίου σὶς φυλακὲς Κορυδαλλοῦ.

POST
PAVE
HELLAS

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»
Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑ - GREECE
ΤΗΛ. - FAX: 7218308, ΤΗΛ. ΔΙΕΚΠ.: 7251149